

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

81266

BELEDİYE HİZMET YETERLİLİĞİ
ADAPAZARI BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

81266

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURAY TOP

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Musa EKEN

SAKARYA 1999

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANİSYON MERKEZİ

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BELEDİYELERDE HİZMET YETERLİLİĞİ
ADAPAZARI BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

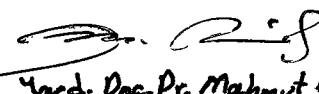
NURAY TOP

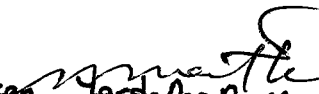
G 9660Y0304

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Bu tez 23/7/1999 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oy birliği/ Oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Bilal Eryılmaz
Jüri Başkanı

Yard. Doç. Dr. Mahmut Demirkan
Jüri Üyesi

Yard. Doç. Dr. Musa Eken
Jüri Üyesi

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BELEDİYE HİZMET YETERLİLİĞİ
ADAPAZARI BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURAY TOP

G 9660Y0304

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

Bu tez / / 1999 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oy birliği/ Oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	ix
SUMMARY.....	xi

GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BELEDİYE HİZMETLERİ VE HİZMETE YÖNELİK ÖRGÜTLENME	4
1.1. Kamu Hizmeti Kavramı.....	4
1.1.1. Kamu Hizmetinin Tanımı.....	4
1.1.2. Kamu Hizmeti Türleri.....	8
1.1.3. Kamu Hizmetlerinin Kurulması, Düzenlenmesi ve Kaldırılması.....	11
1.1.3.1. Kamu Hizmetlerinin Kurulması.....	11
1.1.3.2. Kamu Hizmetlerinin Düzenlenmesi.....	12
1.1.3.3. Kamu Hizmetlerinin Kaldırılması.....	13
1.2. Kamu Hizmetlerinin Yürütülmesinde Belediyelerin Önemi.....	14
1.2.1. Kamu Hizmetlerinde Etkinlik Açısından.....	14
1.2.2. Yerel Demokrasi Açısından.....	17
1.3. Belediyelerin Hizmet Türleri.....	20
1.3.1. Sağlık ve Sosyal Yardım Hizmetleri.....	20
1.3.2. Bayındırlık Hizmetleri.....	22
1.3.3. Eğitim ve Kültür Hizmetleri.....	22
1.3.4. Veteriner ve Tarım Hizmetleri.....	24
1.3.5. Ekonomik Hizmetler.....	24
1.3.6. Esenlik Hizmetleri.....	25
1.3.7. Ulaştırma Hizmetleri.....	25
1.3.8. Çeşitli Hizmetler.....	26

1.4. Belediyelerde Hizmete Yönelik Örgütlenme	27
1.4.1. Belediye Hizmet Birimleri.....	27
1.4.2. Belediye Personeli.....	28
1.4.2.1. Seçimle İşbaşına Gelen Belediye Personeli.....	28
1.4.2.2. Diğer Personel.....	29

İKİNCİ BÖLÜM

BELEDİYE HİZMET YETERLİLİĞİ VE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR	33
2.1. Yürürlükteki Kanunun Yetersiz Oluşu.....	33
2.2. Belediye Sayısında Görülen Hızlı Artış.....	35
2.3. Hızlı Nüfus Artışı ve Kentleşme.....	36
2.4. Personel Yönetiminin İçinde Bulunduğu Koşullar.....	39
2.4.1. Personel İstihdamına İlişkin Sorunlar.....	39
2.4.2. Personelin Eğitim Düzeyi ve Hizmet İçi Eğitimin Yetersizliği.....	42
2.5. Hizmet Bölüşümündeki Yetersizlik ve Belirsizlikler.....	44
2.6. Gelir Bölüşümü Yönetimindeki Yetersizlikler.....	49
2.7. İdari Vesayet Denetimi.....	53
2.8. Hemşehri Bilincinin Gelişmemiş Olması ve Halk Katılımının Yetersizliği.....	58
2.9. Saydam Olmayan Yönetim.....	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADAPAZARI'NDA BELEDİYE HİZMET YETERLİLİĞİ ÜZERİNE

BİR ARAŞTIRMA.....	64
3.1. Araştırmanın Amacı, Metodu ve Sınırları	64
3.1.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı	64
3.1.2. Araştırmanın Hipotezleri	66
3.1.3. Araştırmanın Metodu, Örneklemi ve Kullanılan Teknikler	67
3.1.4. Araştırmanın Sınırları	68
3.2. Adapazarı Belediyesi Hizmet Yeterliliği Üzerine Yapılan Anket	
Sonuçlarının Değerlendirilmesi.....	68
3.2.1. Cevaplayıcıların Sosyo Ekonomik Durumları	68
3.2.2. Adapazarı Belediyesi'nde İkamet	71

3.2.3. Adapazarı'nın Planlı Gelişimi	74
3.2.4. Adapazarı Belediyesi'nde Halkla İlişkiler	77
3.2.5. Belediyenin Halkı Bilgilendirmesi	80
3.2.6. Halkın Belediye Hizmetlerine Bakışı ve Memnuniyeti	83
3.2.7. Adapazarı'na Hizmet Sunacak ve Sorunları Çözebilecek Merciler	99
3.2.9. Seçimlerde Oy Tercihini Belirleyen Unsurlar	101
SONUÇ.....	103
KAYNAKÇA	106
EKLER	
EK 1- Adapazarı Belediyesi Hizmet Yeterliliği Anket Çalışması.....	118
EK 2- Kullanılmayan Çapraz İlişkilere Ait Bazı Örnek Tablolar.....	124
ÖZGEÇMİŞ.....	127

KISALTMALAR LİSTESİ

AİD	: Amme İdaresi Dergisi
Bkz.	: Bakınız
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DMK	: Devlet Memurları Kanunu
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsleri
md	: Madde
Mah.Grubu	: Mahalle Grubu
R.G.	: Resmi Gazete
sy	: Sayı
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TODAİE	: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırmalar Kurumu
TÜSİAD	: Türk Sanayiciler ve İşadamları Derneği
v.b.	: Ve benzeri
v.d.	: Ve diğerleri

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1 Yıllara Göre Nüfus Sayıları ve Kentsel Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı	38
Tablo 2.1 Hizmetlerin Merkezi Yönetim ve Belediyeler Arasındaki Dağılımı.....	46
Tablo 2.3 Türkiye’de Merkezî Yönetimin Belediyeler Üzerindeki Denetim ve Vesayeti	56
Tablo 3.1 Cevaplayıcıların Yaş ve Cinsiyet Dağılımı	69
Tablo 3.2 Cevaplayıcıların Eğitim Düzeyleri Dağılımı.....	69
Tablo 3.3 Cevaplayıcıların İş / Meslek Dağılımı	70
Tablo 3.4 Beldede İkamet Edilen Süre	71
Tablo 3.5 Adapazarı'nda İkamet Edilen Mahalle Grupları	72
Tablo 3.6 Adapazarı'nda İkamet Edilmesini Sağlayan Nedenler (En Önemli 1. 2.ve 3. Tercih)	73
Tablo 3.7 Adapazarı'nın Planlı Gelişimi	74
Tablo 3.8 Eğitim Düzeyine Göre Adapazarı'nın Planlı Gelişimi	75
Tablo 3.9 Mahalle Gruplarına Göre Adapazarı'nın Planlı Gelişimi	76
Tablo 3.10 Plansız Gelişmenin Nedenleri (En Önemli 1. 2.ve 3. Tercih)	77
Tablo 3.11 Halkın Belediyede Söz Hakkı Olup Olmadığına Dair İnanç	78
Tablo 3.12 Eğitim Durumuna Göre Vatandaşların Belediyede Söz Hakkı Olup Olmadığına Dair İnanç	79
Tablo 3.13 Halkın Belediye Yönetiminde Söz Hakkına Sahip Olabilmesi İçin Yapılması Gerekenler.....	80
Tablo 3.14 Belediyenin Geleceğe Yönelik Karar ve Hizmetlerini Halka Aktarabilmesi.....	81
Tablo 3.15 Halkın Hizmetlere İlişkin Bilgilendirilme Yolu	82
Tablo 3.16 Halkın Hukuka Aykırılık ve Aksaklıkları İlgililere İletmesi	83
Tablo 3.17 Belediye Personelinin Halka Karşı Tutumu	84
Tablo 3.18 Halkın Belediye Hizmetlerinden Faydalanma Düzeyi	85
Tablo 3.19 Sağlık ve Sosyal Yardım Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Düzeyi	86
Tablo 3.20 Mahalle Gruplarına Göre Sağlık ve Sosyal Yardım Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyi.....	87

Tablo 3.21 İmar Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Düzeyi	88
Tablo 3.22 Mahalle Gruplarına Göre İmar Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyi	88
Tablo 3.23 Temizlik Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Düzeyi.....	89
Tablo 3.24 Mahalle Gruplarına Göre Temizlik Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyi	90
Tablo 3.25 Kültür ve Spor Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Düzeyi	91
Tablo 3.26 Mahalle Gruplarına Göre Kültür ve Spor Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyi.....	92
Tablo 3.27 Zabıta Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Düzeyi	93
Tablo 3.28 Mahalle Gruplarına Göre Zabıta Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyi	93
Tablo 3.29 Ulaştırma Hizmetlerine İlişkin Memnuniyet Düzeyi	94
Tablo 3.30 Mahalle Gruplarına Göre Ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyi.....	95
Tablo 3.31 Belediye Hizmetlerinin Daha İyi Olması İçin Yapılması Gerekenler (En Önemli 1. 2. ve 3. Tercih)	96
Tablo 3.32 Adapazarı'nda Belediye Tarafından Ele Alınması Gereken En Önemli Hizmet Konuları (En Önemli 1. 2. ve 3. Tercih)	98
Tablo 3.33 Adapazarı'na En İyi Hizmet Sunacak ve Mevcut Sorunları Çözebilecek Merciler.....	99
Tablo 3.34 Yaş Gruplarına Göre Adapazarı'na En İyi Hizmet Sunacak ve Mevcut Sorunları Çözebilecek Merciler.....	100
Tablo 3.35 Seçimlerde Oy Tercihini Belirleyen Unsurlar	101
Tablo 3.36 Eğitim Düzeyine Göre Seçimlerde Oy Tercihini Etkileyen Faktörler	102
Ek Tablo 1. Yaş Gruplarına Göre Seçimlerde Oy Tercihini Etkileyen Faktörler	124
Ek Tablo 2. Eğitim Durumuna Göre Belediye Yönetiminde Söz Hakkına Sahip Olabilmek İçin Yapılması Gerekenler.....	125
Ek Tablo 3. Eğitim Durumuna Göre Adapazarı'nın Sorunlarını Çözecek Merciler	126

ÖZET

Ülke kalkınmasında ve demokrasinin yerleşip köklenmesinde önemli bir yere sahip olan belediyelerimiz, en önemli ve asli görevleri olan; yerel sınırlar içinde yaşayan halkın ortak ve güncel ihtiyaçlarını giderecek hizmetler üretirken pekçok problemle karşı karşıya kalmaktadır. Çalışmamız, bu yapısal aksaklık ve sorunlarının neler olduğunu tespit edip; ulusal amaçlara, hedef, ilke ve standartlara uygun, etkin ve verimli hizmet sunan, belde halkını temsil ve onunla ilişkileri açısından demokrasi ilkelerine göre işlev yapan, katılımcılığı, dürüstlüğü, şeffaflığı ve insan ögesini ön plana çıkaran bir yönetim tarzı benimsemesi için çözüm önerileri getirmeyi amaçlamıştır.

Bir tür veri çözümlemesi niteliğinde olan çalışmamızın ilk bölümünde konuyla ilgili teorik bilgilere yer verildikten sonra ikinci bölümde belediye hizmetlerinin yürütülmesinde ortaya çıkan sorunlara değinilmiştir. Son bölümde ise Adapazarı Belediyesi'nde ikamet eden halka yönelik olarak yapılan anket sonuçlarına ve bu sonuçların değerlendirilmesine geçilmiştir.

Türkiye ve Adapazarı ölçeğinde belediyelerimizin, hizmet üretirken idari, mali, hukuki, katılım, temsil, belediye-vatandaş ilişkileri gibi konularda pek çok problemle karşı karşıya kaldıkları görülmüştür. Ancak bir yandan gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasıyla, diğer yandan da demokrasinin vazgeçilmez öğeleri olan katılım ve temsil konularında kentli olmanın yük ve sorumluluklarının bilincinde olan, belediyesine sahip çıkan kent halkının oluşturulmasıyla sorunların çözülmesi mümkün görülmektedir. Belediyelerimizin yetkilerini kötüye kullanmalarını önleyici tedbirler almak şartıyla yetki ve kaynaklarının artırılması ve demokratik, güçlü, çağdaş belediyelerin oluşturulmasıyla, bu idarelerin ülke kalkınmasına olan katkıları ve modern şehirlere yaraşır hizmet yapmalarını da arttırmış olur.

SUMMARY

As an important establishment in order to settle down democracy and develop country, municipalities are facing many problems while doing some services to carry out common and contemporary necessities of public living in the city which are their most important duties. The objectives of this study are that determination of these structural problems in municipalities and offering solving proposals in order to give a suitable serving in the direction of national aims, targets and principles, serve to public according to democratic principles and encourage an administration methods having honesty, transparency and participation characteristics.

In the first chapter, theoretical information about mentioned subjects were given. In the second chapter, it was mentioned the problems taken place municipality service actions. The last chapter involved an inquiry work covered the public living in Adapazarı municipality. Also, the inquiry results were discussed in the same chapter.

It was pointed out that our municipalities in Turkey like Adapazarı face many problems such as administrative, financial, legal, participation, representation, and relationships between municipality and public. It was concluded that when it was make necessary laws and considered some important subjects by public such as participation and representation which are democratic principles, these problems could be solved. On condition the taking precaution against misusing the authority of municipalities, the increasing source and authority, and the establishment of democratic, powerful, contemporary municipalities result the helping country development and the improvement worthy.

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz yüzyılda tüm dünya'da yerel yönetimlerden önemli görevler beklenmekte ve ülkelerin kalkınmasında yerel idarelerin çok önemli bir rol oynayabileceklerine inanılmaktadır. Bu nedenle yerel yönetimler içinde çok önemli bir yere sahip olan belediyelerin daha etkin ve verimli hizmet verebilmeleri için alınacak önlemler üzerinde durulmaktadır. Belediyelerin yönetim biçimlerinin ve merkezi idareyle olan görev, yetki ve kaynak bölüşümlerinin yeni gelişmeler doğrultusunda iyileştirilmesi ve mali yönden güçlendirilmesi istenmektedir. Bu suretle gerekli yatırımların gerçekleştirilmesi ve hizmetlerin niteliklerinin iyileştirilmesinin olanaklı hale geleceğine inanılmaktadır.

Demokratik bir kurum olan belediyeler, o mahallin, o beldenin halkına hizmet sunmakla yükümlüdürler. Böylece belediyelerin amacının, insanlara yönelik hizmet üretmek; ferdi ve toplumsal gelişmeyi sağlamak olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bir yandan tüm etkileriyle yaşanan şehirleşme, diğer yandan hızlı nüfus artışı ve öte yandan değişen dünya ve ülke şartları çerçevesinde, halkın yeni ve modern hizmet talebi, belediyelerimizi içinden çıkılması zor bir durumla karşı karşıya bırakmıştır. Ülkemizde belediyelerin yaptıkları temel ve klasik hizmetler arasında; gaz, su dağıtımı, itfaiye, temizlik, aydınlatma, yolların yapım, bakım ve onarımı ile, müze, kitaplık yönetimi gibi hizmetler bulunmaktadır. Belediyelerin kültürel alandaki görevleri de giderek artmaktadır. Planlama, ulaşım, mesken yönetimi gibi hizmetler de giderek belediyelerin görevleri arasına girmektedir. Belediyelerimiz, en önemli ve asli görevleri olan yerel sınırlar içinde yaşayan halkın ortak ve güncel ihtiyaçlarını giderecek hizmetler üretirken pek çok problemle karşı karşıya kalmaktadır. Nitekim Adapazarı Belediyesi'nin hizmet yeterliliği üzerine yapmış olduğumuz bu çalışma, Türkiye geneline ait birtakım özellikleri, sorunları ve çözüm yollarını da ortaya koyacak özellikler taşımaktadır.

Ülkemizde belediye hizmetlerinin arzulan düzeyde olmaması, bu konuda gerek belediyede görev alan üst düzey yöneticilerinin, gerek merkezi hükümette yer alan birimlerin gerekse halkın yakınmaları bu konunun seçiminde önemli bir etken olmuştur. Belediyelerimizin, belde halkının istediği düzeyde kaliteli, hızlı ve aynı zamanda

ekonomik ölçülere uygun hizmet üretemedikleri görülmektedir. Bu nedenle belediyelerimizin karşı karşıya buldukları temel yapısal aksaklık ve uygulamalardan doğan sorunların giderilmesi, belediyelerin gerçek anlamda demokratik, verimli ve etkin hizmet üreten bir yapıya kavuşturulması, halkın yönetime aktif olarak katıldığı, şeffaf ve dürüst belediyeciliğin ön plana çıktığı bir yönetim biriminin oluşturulabilmesi için ve bu konuda bugüne kadar yapılmış birçok araştırmaya ve değişik platformlarda ileri sürülen çeşitli görüşlere ufak da olsa olumlu bir katkıda bulunabilme düşüncesi bu konuyu seçmemde rol oynamıştır.

Bu çalışmadaki amacımız belediyelerin hukuki yapısı, görev ve mali kaynakları gibi çeşitli konularının incelenerek, halka hizmet sunumu konusunda uygulamada neler yapıldığını ve neler yapılmasının gerek olduğuna işaret etmek, böylece belediye yöneticilerinin, siyasetçilerin, halkımızın ve çeşitli toplum kesimlerimizin dikkatini bu önemli konuya çekmektir. Bu amaçları gerçekleştirmek için önce tezin teorik konuları incelenmiş, daha sonra anket çalışmaları yapılarak halkın belediyelerden bekledikleri hizmetler ve hizmetlerin etkin ve verimli gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği, gerçekleştirilemiyorsa buna sebep olan faktörler araştırılarak soruna ilişkin çözüm önerileri dile getirilmiştir

Tezimiz üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öncelikle kamu hizmeti ve kamu hizmetlerinin yürütülmesinde belediyelerin önemi, hizmette etkinlik ve yerel demokrasi açılarından incelenmiş, akabinde belediyelerde hizmete yönelik örgütlenme biçimlerine değinilmiş daha sonra ise belediyelerin görevleri üzerinde durulmuş ve son olarak da belediye hizmet birimleri ele alınarak personele ait kısa ve öz bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde ise belediye hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yapılamamasının nedenleri üzerinde durulmuş ve bu hizmetlerin yürütülmesinde ortaya çıkan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin neler olabileceği yedi ana başlık altında toplanarak incelenerek konu üzerinde tartışılmıştır.

Tezimizin üçüncü bölümünde ise Adapazarı Belediyesi sınırları içinde ikamet eden halka yönelik olarak uygulanan anket çalışmasına yer verilmiştir. Anketimizin amacı,

Adapazarı halkının belediye hizmetleri ile ilgili olarak yaşadığı sorunları tespit etme ve bunların en iyi biçimde çözümlenebilmesini sağlayacak öneriler sunmaya yöneliktir. Çalışmada ortaya çıkan sonuçlar, halkın öncelikli olarak talep ettiği hizmet konularına belediye yönetiminin daha fazla ağırlık vermesine, halk katılımı, hemşehri bilinçlenmesi gibi demokrasinin vazgeçilmez öğelerine daha ciddi bir biçimde yaklaşmasına, belediye hizmetlerinin daha iyi olması için yapılması gerekenler hususunda bir değerlendirme yapmasını hedeflenmiştir. Nitekim anket sonrası ortaya çıkan veriler de bu amaçlar doğrultusunda değerlendirilerek bu bölüm tamamlanmıştır.

Tezin doküman analiz kısmı Cumhuriyet sonrası dönemi içine almaktadır. Ancak, zaman zaman, hem belediyelere ilişkin anlayış ve yaklaşım değişikliklerini, hem de belediyelerin merkezi yönetimle ilişkilerinin gelişme seyrini izleyebilmek bakımından daha önceki yıllara da atıfta bulunulmuştur

1. BÖLÜM

BELEDİYE HİZMETLERİ VE HİZMETE YÖNELİK ÖRGÜTLENME

Belediyeler, merkezi yönetim kuruluşlarından farklı olarak, ayrı organları, ayrı bütçeleri bulunan, özerk ve tüzel kişiliğe sahip olan, yerel halkın ortak ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulan örgütlerdir. Dünyada ve ülkemizde yaşanan gelişmelere paralel olarak belediyelerin görev ve yapısını belirleyen süreçler değişmiş, globalleşme ve demokratikleşme eğiliminin önem kazanmasıyla da, merkezi yönetimin denetiminin azaltılması, desantralizasyon, kaynak artışı sağlanması, yerel temsil ve katılımın özendirilmesi gibi konular belediyelerimiz açısından vazgeçilmez unsurlar haline gelmeye başlamıştır. Bu birbiriyle yakından alakalı ve içiçe geçmiş kavramlar etrafında, gerek kavramsal düzeyde, gerekse uygulamaya yönelik olarak yapılan değerlendirmeler yoğunluk kazanmıştır. Bu nedenle önce söz konusu anahtar sözcükleri kavramsal düzeyde ele almak ve daha sonra niteliklerini ortaya koymak gerekmektedir.

1.1. Kamu Hizmeti Kavramı ve Niteliği

Kamu hizmeti hukuki, siyasi ve iktisadi yönü bulunan geniş bir kavramdır. Genellikle her zaman kullanılabilir evrensel bir tanımlanamamıştır. Bunun nedeni, kavramının dinamik ve kullanıldığı yere göre değişebilen bir anlama sahip olmasıdır (Eken, 1995:4).

1.1.1. Kamu Hizmetinin Tanımı ve Özellikleri

Toplum içinde genel ve ortak ihtiyaçların bireyler arasında işbölümü esasına dayanan bir yöntemle giderilmesi söz konusu olduğunda devlet o alan ve konuya müdahale ederek bu ihtiyacın giderilmesini sağlar. Bu ihtiyaçların giderilmesine yönelik etkinliklerin kamu hukuku veya tüzel kişileri veya kuruluşları tarafından gerçekleştirilenleri Anayasal ismi ile “kamu hizmeti” olarak adlandırabilir (Özay, 1986, 239-240). Anayasa'nın birçok maddesinde (md.33, 47, 70, 126, 127, 128, ve 132.) ifadesini bulan “kamu hizmeti” kavramı ise değişik anlamlarda kullanılmaktadır.

Örneğin 1982 tarihli Anayasanın 128. maddesinde “devletin kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetinin gerektirdiği- asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer görevliler eliyle görülür” kuralındaki kamu hizmeti “faaliyet, iş” anlamında, Anayasanın 70. maddesindeki “her Türk kamu hizmetlerine girme ve hakkına sahiptir” kuralındaki kamu hizmeti ise “kamu kuruluşları” anlamında kullanılmaktadır (Gözübüyük, 1996: 241).

Görüldüğü gibi kamu hizmeti kavramı, idarenin hem işlevsel yönünü, hem de organik (tevzi) yönünü ifade etmektedir. Ülkemizde devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinde çalışanların yaptıkları iş ve uğraşlar ile, TBMM ve Hükümetin siyasi faaliyet ve çalışmaları hariç, toplumun kamu kesiminde yapılan bütün faaliyetleri ifade etmek için kamu hizmeti kavramı kullanılmaktadır (Ateş, 1985: 7-8).

Bu açıklamalardan sonra kamu hizmeti; devletin veya diğer kamu tüzel kişilerinin veya bunların gözetim ve denetimleri altında kurulan ve işleyen teşebbüslerin, kamu çıkarları doğrultusunda genel kollektif ihtiyaçları karşılamak ve kamu yararını sağlamak için topluma sunulmuş, sürekli ve düzenli faaliyetler olarak tanımlanabilir (Karatepe, 1995:210; Gülen, 1988: 4-5; Al, 1997:40).

Öyleyse kamu hizmetinin varlığından söz edebilmemiz için kamu hizmetinin, öncelikle toplumda genel ve ortak bir ihtiyacın belirlenmesi, bu ihtiyacın bir kere giderilmekle tükenmeyip süreklilik taşıması, ihtiyacın giderilmesine yönelik ve özel kişilerce girişilen herhangi bir faaliyetin hiç bulunmaması veya yeterli düzeyde olmaması gibi unsurları taşıması gerekmektedir. Bu durumda kamu hizmetinin “kamu kurumu”, “kamu yararı”, “kamu hukuku” ve “devamlılık ve düzenlilik” gibi unsurlarından sözedilebilir.

Kamu Kurumu: Bir faaliyete kamu hizmeti adını verebilmek için, kural olarak, bir kamu tüzel kişisi tarafından yürütülmesi gerekmektedir. Aynı zamanda, kamu hizmetinin mali, ayni ve kişisel araçlarının kamu tüzel kişisine ait olması koşulu da aranmakta, hizmetin bir kamu kurumunca veya kamu kurumunun denetim, gözetim ve sorumluluğu

altında yürütülmesi ve kamu hukuku ilkelerine göre düzenlemesi gerekmektedir. (Giritli-Akgüner, 1987: 128).

Günümüzde değişen toplum yaşantısı ve koşulları, kamu hizmetinin yalnız genel idareye bağlı kuruluşlarca yerine getirilmesini imkansız hale getirdiğinden; hizmetlerin, merkezi idare dışında örgütlenen il özel idareleri, belediyeler, meslek kuruluşları gibi hizmet kuruluşlarınca da yerine getirildiğini görmekteyiz (Karetepe, 1995: 215).

Kamu Yararı: Kamu hizmetinin amacı, kamuya yarar sağlamak olmalıdır. “Kamu yararı”ndan kastedilen ise, bazı genel yararların, kişi ve grup yararlarına tercih edilmesidir. Kamu hizmeti, bu genel yararları gerçekleştirmek amacıyla kurulur. Topluma arz edilen bir hizmetin kamu hizmeti niteliği kazanması, hizmetin doğrudan doğruya kamuya yarar sağlamasına bağlıdır (Karetepe, 1995: 215-216). Toplumun, kamunun genel faydasına olmayan; bir kısım kişilerin veya zümrenin çıkarına yapılan hizmetler, kamu hizmeti sayılmazlar (Ateş, 1995: 9). Ayrıca kamuya dolaylı olarak yarar sağlayan hizmetler de kamu hizmeti olarak nitelendirilemez. Örneğin, kamu kuruluşunun özel mallarına ilişkin hizmetler, dolaylı olarak yarar sağladıklarından kamu hizmeti sayılmazlar (Gözübüyük, 1996: 242).

Bunun yanısıra, özel girişimin kamu hizmetini yerine getirmedeki amacı, özel çıkardır, yani kârdır. Ancak, idarenin kamu hizmetlerini yürütmesi durumunda, amaç, toplumun ortak gereksinmelerini karşılamak, kamu yararını gerçekleştirmektir (Giritli-Akgüner, 1987: 130).

Kamu Hukuku: Kamu hizmetlerinin kurulması, işletilmesi, organlarının oluşturulması, merkezi idare ile ilişkileri ve denetimleri kamu hukuku usul ve hükümlerine bağlıdır.

Ancak, kamu hizmetlerinin kamu kuruluşunca, yalnız kamu hukuku kurallarına göre yürütülmesi gerekli değildir. Hizmetin niteliğine göre, özel hukuk kuralları da uygulanır. Özellikle iktisadi nitelikli kamu hizmetlerinde özel hukuk kuralları, kamu hukuku kurallarına göre daha ağır basar (Gözübüyük, 1996: 243).

Kamu hukuku usul ve hükümlerine göre kurulup işletilen hizmetlerden doğan uyuşmazlıklar idare mahkemelerinde karara bağlanırken, özel hukuk ve kurallarına göre kurulup işletilen hizmetlerden doğan uyuşmazlıklar ise adliye mahkemelerinde karara bağlanır (Karatepe, 1995: 215-216).

Devamlılık ve Düzenlilik: Toplumun huzursuz olacağı, dirlik ve esenliğinin bozulacağı varsayımından hareketle, sürekli biçimde duyulan bir ihtiyacın giderilememesi veya bunu herhangi bir biçimde karşılamanın “tatminkar” olmaması durumunda devlet o alana el atmaktadır (Özay, 1996: 231). Çünkü kamu hizmetlerinden beklenen yararın sağlanması için, bu hizmetlerin belli bir düzen içinde, devamlı ve aksatılmadan yürütülmesi gerekmektedir (Yayla, 1985: 64). Öyle ki hizmete keyfi olarak son verme ya da giderek ara verme bile mümkün değildir (Özay, 1996: 243). Bu düzen ve sürekliliğin sağlanamadığı halde, kamu yararından söz edilemez. Zira kamu hizmeti toplumun düzenli bir hayat içinde sürekli olabilmesinin zorunlu şartlarından. Bu nedenle devlet, günün değişen şartlarına göre kamu hizmetlerinde düzenlemeler yapmaya, hizmetin aksamasına meydan vermemeye mecburdur (Ateş, 1995: 9). Bunun doğal sonucu olarak idarenin, tek yanlı olarak hizmetin düzenini, idari sözleşmelerin koşullarını ve memurların statülerini değiştirme yetkisi bulunmaktadır (Karatepe, 1995: 215-217).

Kamu hizmeti, kural olarak sürekli olan hizmetlerdir. Böyle olmakla birlikte süreli ya da geçici nitelikte kamu hizmeti de olabilir. Örneğin depremlerde, geçici olarak yürütülen hizmetler, bu tip bir kamu hizmetidir (Gözübüyük, 1995: 243).

Süreklilik ilkesine göre, kamu hizmetlerinin kesilmesi, bir kanunla veya bir kanuna dayanan idari işlemle söz konusu olur. Yoksa idare, kendiliğinden ve keyfi olarak kamu hizmetinin görülmesine son veremez (Giritli-Akgüner, 1987: 128).

1.1.2. Kamu Hizmeti Türleri

Başlangıçta devlet, daha çok iç ve dış güvenliğin sağlanmasına yönelik “klasik” kamu hizmetlerini yerine getirirken, zaman içinde soyut bir hürriyet anlayışının insan hayatı için garanti olmadığı görüşünden hareket etmiş ve haberleşme, ulaşım, eğitim, sağlık, sosyal konut ve çevre gibi sosyal ve ekonomik nitelikli hizmetler, gittikçe artan oranlarda devlet tarafından üstlenilmiştir (Karaman, 1996: 1). Böylece günümüzde kamu hizmetlerinin giderek yeni boyutlar kazandığı görülmektedir. Bir taraftan yeni kamu hizmetleri kurulmakta, diğer yandan da asırlardır kamu hizmeti olarak telakki edilen hizmetler, bu niteliklerini kaybetmektedir. Ayrıca mevcut kamu hizmetlerinin de kapsam olarak biraz daha genişlemekte veya daralmakta olduğu gözlenmektedir (Ateş, 1995: 13).

Kamu hizmetleri çok çeşitli olmalarına rağmen bazı ölçütlere göre bir ayırma tabii tutulurlar. Buna göre faaliyet alanları bakımından “ulusal”ve “yerel” kamu hizmetleri; işletilme biçimleri bakımından “emanet”, “imtiyaz”, “müşterek emanet” vb. kamu hizmetleri; yönetilenlerin yararlanma şekli bakımından “doğrudan ve kişisel yararlanma sağlayanlar” (milli eğitim, adalet vb), “dolayısıyla kişisel yararlanma sağlayanlar” (otomobil sahiplerinin yolların bakım ve onarım çalışmalarından yararlanmaları) ve “bütün toplumun yararlandıkları” (milli savunma, dışişleri vb) kamu hizmetleri olarak sınıflayabiliriz (Giritli, Akgüner, 1987: 141-142).

Bir diğer kamu hizmeti sınıflandırması da “tam kamusal hizmetler” ve “yarı kamusal hizmetler” şeklinde yapılmaktadır. Buna göre tam kamusal hizmetler, faydasının bölünmezlik özelliğinden dolayı fiyatlandırılmayan mal ve hizmetlerdir. Bu hizmetlerin topluma sağladığı fayda kişilere sağladığı menfaatten daha büyüktür. Tam kamusal hizmetler ulusal nitelik taşıyabileceği gibi mahalli özellik de taşıyabilir. Ulusal nitelik taşıyan kamu hizmetlerine örnek olarak milli savunma, adalet, diplomasi vb., mahalli nitelik taşıyan kamu hizmetlerine örnek olarak da itfaiye ve temizlik hizmetlerini gösterebiliriz. Bu tür hizmetlerin topluma verdiği fayda kişilere sağladığı menfaatten daha büyüktür. Yerel özellik taşıyan ve faydaları bölgesel düzeyde

bölünmez olan tam kamusal hizmetlere örnek olarak da sokakların aydınlatılması, park ve bahçelerin düzenlenmesini gösterebiliriz (Eken, 1995: 6).

Ulusal nitelikli hizmetlerin yararlarının yansımaları tüm ülke kapsamında hissedilmesine karşın, mahalli nitelik taşıyanların yararlarının saçılımı, sadece belli bir coğrafi bölge ile sınırlı kalmakta, hizmetlerden yararlanan grup, belli bir coğrafi bölgede oturanların üye oldukları topluluk olmaktadır. Belediyeleri doğuran, işte bu yerel nitelikteki hizmetlerin karşılanması ihtiyacıdır (Akalin, 1994: 10-11).

Yarı kamusal mal ve hizmetler ise, genellikle faydası bölünebilen, dolayısıyla fiyatlandırılabilen hizmetleri kapsamaktadır. Eğitim, sağlık, elektrik, ulaşım, haberleşme gibi hizmetler bu grupta yer almaktadır. Hizmetler, bölünebilirlik niteliğine sahip olduklarından tüketimden mahrum bırakılmama özelliği bu hizmetler için geçerli değildir. Çünkü kişiler hizmetlerden faydalandıkları oranda ücret ödemekte bu da hizmetlerin, özel mal ve hizmetlerde olduğu gibi piyasa şartlarında da üretilip pazarlanmasını mümkün kılmaktadır (Eken, 1995: 7).

Kamu hizmetleri, faydasının bölünebilirliği yanında, konuları açısından da bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Buna göre kamu hizmetleri, idari, iktisadi, bilimsel ve kültürel, sosyal kamu hizmetleri olarak da tasnif edilebilir.

İdari kamu hizmetleri, devletin öteden beri yürütmekte olduğu adalet, güvenlik, bayındırlık, sağlık, nüfus, eğitim-öğretim, tapu ve kadastro gibi klasik kamu hizmetleridir (Karatepe, 1995: 218). Bu hizmetler kural olarak karşılıksız olarak kamuya sunulur ve hizmetten yararlanmada vatandaşlar arasında "genellik" ve "eşitlik" prensibine riayet edilir. Hizmetler, kamu hukuku usul ve kurallarına göre kurulup işletilir (Ateş, 1995: 12).

İktisadi kamu hizmetleri, özellikle I. Dünya Savaşı'ndan ve Keynesyen ekonomi anlayışının egemen olmasından itibaren devletin iktisadi hayata müdahalesinin artması sonucu ortaya çıkmıştır (Ateş, 1995: 13). İktisadi kamu hizmetlerinin bazıları demiryolu, elektrik, havaalanı gibi idarenin tekelinde olan hizmetlerdir. Bazıları ise,

fabrika, üretim çiftliği ve ticari işletmeler gibi, özel kişiler tarafından da yürütülebilecek niteliktedir. Devletin tekelinde olanların yönetimi kamusal nitelik taşıırken, özel hukuk hükümlerine göre kurulan ve işletilen iktisadi hizmetlerin kamusal niteliği yoktur (Karatepe, 1996: 218)

Bilimsel ve kültürel kamu hizmetleri, çağımızın en önemli kültür araçlarından olan radyo, televizyon, tiyatro, müzik, kitap, gazete yayınları ile bilimsel ve teknik araştırmalara ilişkin faaliyetlerdir.

Türkiye’de radyo-tv yayınlarını yürüten TRT, üniversiteler, TÜBİTAK, TSE gibi kuruluşlar bilimsel ve teknik nitelikteki hizmetleri yürüten özerk ya da yarı özerk statülü devlet kuruluşlarıdır. Bunun yanında özel teşebbüsçe yürütülen özel eğitim kuruluşları, yayın kuruluşları, tiyatro vb. bilimsel, kültürel, teknik kamu hizmetleri de vardır. (Ateş, 1995: 14).

Bilimsel ve kültürel hizmetlerin bazılarında ücretsiz, bazılarında ücret karşılığı; bazılarında herkes, bazılarında ise belli koşullara sahip olanlar yararlanır. Devlete ve kamu kurumlarına ait bilimsel ve teknik kurumlar, İdare Hukuku kurallarına göre kurulup işletilirler (Karatepe, 1995: 219).

Sosyal kamu hizmetleri, devletin sosyal alana daha etkin müdahalesi neticesinde yüklendiği kamu hizmetleridir (Duran, 1982: 320). Çalışma süresi, iş güvenliği, ücret ve tazminat gibi iş koşullarını ilgilendiren hizmetler; iş ve işçi bulma, sağlık, dinlenme, eğlenme ve emeklilik hizmetleri, sosyal kamu hizmetlerinin başlıcalarıdır. Bu hizmetlerden bazıları emeklilik hizmetlerinde olduğu gibi devletçe; bazıları da sağlık, dinlenme hizmetleri gibi özel teşebbüsçe yürütülmektedir.

Sosyal kamu hizmetlerinden ücret alınmakla birlikte, bu ücret piyasa fiyatının altında tutulmaktadır. Zira bu tür hizmetlerin amacı kâr sağlamak değil, sosyal fayda teminidir (Ateş, 1995: 14).

Sosyal kamu hizmetlerinin bazıları özel hukuk, bazıları ise, kamu hukuku hükümlerine göre kurulur ve işletilirler. Özel hukuk hükümlerine göre yürütülen sosyal kamu hizmetlerinden doğan uyuşmazlıklar adliye, kamu hukuku hükümlerine göre yürütülen sosyal kamu hizmetlerinden doğan uyuşmazlıklar ise idare mahkemelerinde karara bağlanır (Karatepe, 1995: 219).

1.1.3. Kamu Hizmetlerinin Kurulması, Düzenlenmesi ve Kaldırılması

Kamu hizmetleri bir kanunla veya kanunun verdiği bir yetkiye dayanılarak idari bir kararla kurulur. Kurulan kamu hizmet kanunda gösterilen amacına uygun bir yöntemle işletilerek kamu yararı sağlanır. Hizmetin yürütülmesiyle sağlanacak sonuçların kamunun yararına olma niteliğini kaybetmesi halinde ise kuruluşundaki usule uygun olarak sona erdirilir.

1.1.3.1. Kamu Hizmetlerinin Kurulması

Bir kamu hizmetinin kurulması, toplumsal bir gereksinmeyi karşılamak ve kamu yararını sağlamak amacıyla bir örgüt kurmak ve örgüte bu amaçlar çerçevesinde görevler vermek demektir (Giritli, Akgüner, 1987: 139)

Kamu hizmetleri bakanlık veya tüzel kişilik şeklinde kurulan teşkilatlar eliyle yürütülmektedir. Kamu tüzel kişiliğini haiz bir teşkilat kurulduğunda, aynı zamanda kamu hizmeti de kurulmuş olmaktadır. Türkiye’de kamu hizmetlerinin ne şekilde kurulacağı Anayasa hükümleriyle tesbit edilmiştir¹ (Ateş, 1995:10). Anayasa’da yer alan bu hükümler, bir kamu hizmetinin ayrıntılarına varıncaya kadar kanunla düzenleneceği anlamına gelmeyip; bir faaliyetin kamu hizmeti haline getirilmesinde ilk kararı verme yetkisinin yasama organına ait olduğunu² ifade eder (Karatepe, 1995: 220).

Anayasa’nın kamu hizmetlerinin kurulmasında yasama organını yetkili kılmasının çok önemli üç önemli nedeni bulunmaktadır:

¹ Anayasa’nın 113. maddesi. Bakanlıkların kanunla kurulacağını hükme bağlamıştır. 123. maddenin 2. fıkrasında ise, kamu tüzel kişiliğinin ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak idari bir işlemle kurulabileceği belirtilmiştir.

- Bir kamu hizmetinin kurulması, her zaman devlet içinde bir örgütün veya yeni bir kamu tüzel kişiliğinin kurulmasına ve buna mali ve personel bakımından olanaklar tanınmasına bağlıdır. Bu ise, para harcanmasını ve bütçeye ödenek konulmasını gerektirir. Bütçenin hazırlanması ve denetlenmesi ise, Yasama Organına ait bir konudur (Giritli, Akgüner, 1987: 140).

- Kamu hizmetinin kurulması, özel teşebbüsün yürüttüğü bir faaliyetin devletleştirilmesi yoluyla olabilir. Bu da bir kanun çıkarılmasını gerektirdiğinden, özel bir faaliyetin kamu hizmetine dönüştürülmesi, ancak bir kanunla mümkün olmaktadır (Karetepe, 1995: 220).

- Kurulan her kamu hizmeti topluma sağladığı faydalar yanında, ferdi planda kişilerin bir takım temel hak ve hürriyetlerine sınırlar getirebilir. Bu nedenle, Anayasa³, temel hak ve hürriyetlerin “Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak (ancak) kanunla sınırlanacağı”nı hükme bağlamıştır (Ateş, 1995: 1).

1.1.3.2. Kamu Hizmetlerin Düzenlenmesi

Türkiye’de kamu hizmetini kurma yetkisi yasama organına aittir. İdare ise kuruluşu tamamlanmış hizmetleri, Anayasa’nın kendisine tanıdığı düzenleme yetkisine dayanarak örgütler, yöntemlerini ve yararlanma koşullarının belirler ve böylece yürütülmeye hazır hale getirir (İlhan, 1995: 15). Nitekim Anayasa’nın 115. maddesinde Bakanlar Kurulu’na kanunların uygulanmasını göstermek veya emrettiği işleri belirtmek üzere kanuna aykırı olmamak ve Danıştay’ın incelemesinden geçirilmek şartıyla tüzükler çıkarabilme yetkisi, 124. maddesinde de yürütme organı ile kamu tüzel kişilerine kendilerini ilgilendiren konularda, kanun ve tüzüklerin uygulanmasını sağlamak üzere bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelik çıkarabilme yetkisi tanınmıştır. Bu bağlamda idare, bir kanunun hükmü olmaksızın herhangi bir faaliyeti kamu hizmeti haline dönüştüremez. Her kamu hizmeti için yeni bir kanun çıkarılabileceği gibi, daha önce çıkarılan kanunlara dayanılarak da bir faaliyet kamu

² Anayasa’nın 47. maddesi.

hizmeti haline dönüştürülebilir. Kanun koyucu dilerse, bu hususta idareyi yetkili kılarak kamu hizmetlerinin işletme tarzını ona bırakabilir. Hizmetin işletme şekillerinin detayları ve iç işlerin tanzimi konusu, genelde hizmeti yürütmekle görevlendirilen idari organa bırakılmaktadır (Karatepe, 1995: 220).

Kamu hizmetlerinin kurulmasında kanunilik prensibi cari olmakla birlikte, hizmetin teşkilatlanması, işleyiş usul ve esasları, hizmetten yararlanma şartları gibi hizmetin düzenlenmesine yönelik hususlarda idare yetkili kılınmıştır (Ateş, 1995: 11). Yeni bir kamu hizmeti kurularak, yürütülmesi idareye verilince; idare değişen koşullarda karşılaştığı yeni durumlarda ve hizmetin gereklerine göre düzenleyici önlemler almaya kendiliğinden yetkilidir (Karatepe, 19995: 221). Ancak idarenin bu konudaki yetkisi, kişilerin temel hak ve özgürlükleri ve kamu hizmetinin kurulmasının dayanağını teşkil eden kanunla sınırlı olup, kişi hak ve özgürlüklerini etkileyen düzenlemelere gidemez. Bunu yapabilmesi için yasa ile yetkilendirilmesi gerekir (Gözübüyük, 1995: 245).

1.1.3.3. Kamu Hizmetlerinin Kaldırılması

Kamu hizmetleri, onu kurmaya yetkili makam tarafından, toplumsal gereksinmelerin ya da kamu yararı kavramının değişmesi ve artık toplumun belli bir kamu hizmetine gereksinmesi kalmaması nedeniyle kaldırılır (Giritli, Akgüner 1987: 141).

İdare hukukunun “yetki ve usulde paralellik ilkesi” gereğince, kamu hizmetlerinin kaldırılması, kurulmasındaki işlemin tersi yapılması suretiyle olur. Buna göre teşebbüs veya faaliyet kamu hizmeti olmaktan çıkarılacaksa, o hizmet bir kanunla veya kanunun verdiği açık bir yetkiye dayanan idari bir işlemle kamu hizmeti olmaktan çıkarılır (Ateş, 1995: 12). Ancak şu da var ki eğer bir kamu hizmeti mesela bir genel müdürlük kanunla kurulmuş ise Anayasa ile, kanuna dayanan idari bir işlemle kurulmuş ise de kanunla kaldırılabilir. Bu durum hukuk kuralları arasındaki hiyerarşinin bir gereğidir (Duran, 1982: 303).

³ Anayasa, madde, 13/1

1.2. Kamu Hizmetlerinin Yürütülmesinde Belediyelerin Önemi

Bütün kamu hizmetlerinin, merkezi idare tarafından yapılması düşünülebilir. Ancak, bu teknik açıdan mümkün olamayacağı gibi psikolojik açıdan da arzu edilmeyebilir (Göymen, 1997: 16). Nitekim hizmetlerin bir merkezden yönetilmesi hizmetlerin üretim ve sunumunun gecikmesine neden olur. Öte yandan mahalli nitelikte bir hizmetin merkez tarafından değerlendirilmesi güçtür. Bunun için, merkezden yönetim adına hareket edecek kuruluş ve kişilere ihtiyaç vardır. Bu nedenle ya merkezden yönetimin taşra kuruluşlarına ya da yerel ihtiyaçları anlama, değerlendirme ve halka yakın olma özelliğinde olan yerel yönetim kuruluşlarına yetki verilir (Tortop, 1992: 38). Belli bir coğrafi bölgeyi ilgilendiren hizmetlerin yürütülmesi yetkisi genellikle, bir yerel yönetim birimi olan belediyelere verilmektedir.

Yerel yönetimlere, daha özeldir belediyelere bazı yerel hizmetlerin yürütülmesi yetkisinin verilmesi bu tür yönetim birimlerinin yerel kamu hizmetlerini üretmede sağladıkları etkinlik ve yerel demokrasiyi gerçekleştirme amacına yöneliktir. Böylece belediyelerin iki temel boyutu karşımıza çıkar. Bunlar; yerel hizmet birimi olmaları ve demokratik kendi kendini yönetme birimi olmalarıdır. Bu boyutlarıyla belediyeler hem “yerel”dir, hem de bir “yönetim (iktidar)”dır. (Yıldırım, 1993a: 27; Eryılmaz, 1995d: 29).

Buna göre, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde belediyelerin önemini iki ana grupta toplamak mümkündür. Bunlar hizmette etkinlik ve demokrasidir.

1.2.1.1. Kamu Hizmetlerinde Etkinlik Açısından

Belediyeler, vatandaşların doğumundan ölümüne kadar pekçok aşamalarda görev ve sorumluluk yüklenmiş kuruluşlardır. Sınırları içinde kalan bölgeleri onarmak, bayındır hale getirmek için belediyelere önemli görevler düşmektedir. Ulusal kalkınmaya, kendi sorumluluk bölgelerinde hizmet üretmek, yatırımlar yaparak önemli katkıda bulunurlar (Tortop, 1996: 41)

Belediyelerin ortaya çıkış nedeni yönetsel alanın daraltılması yoluyla hizmet götürmede kolaylık sağlanması, hizmet maliyetinin düşürülmesi, hizmet kalitesinin yükseltilmesi, hizmet karşılıklarının alınmasında kolaylık sağlanması, siyasal katılımçılık düzeyinin yükseltilmesi gibi nedenlerdir (Arıkbay, 1993: 2).

Belde halkı, öncelikle belediyenin kendisine etkin ve verimli hizmet sunmasını ister. Etkin hizmetten kastedilen, belde halkının ihtiyaç duyduğu, istediği ve beklediği hizmetleri sunmaktır. Örneğin belde halkının beklediği en önemli hizmet, temiz ve sağlıklı içme suyu ihtiyacı ise bu ihtiyaca cevap verecek şekilde temiz suyu getirerek belde halkına sunmaktır. Halkın ihtiyacı içme suyu olduğu halde belediyenin örneğin spor salonu yapma hizmetine öncelik vermesi, belediyede hizmet etkinliğinin sağlanmadığını gösterir. Verimli hizmetten kastedilen ise, hedeflenen bir hizmetin en az kaynak harcanarak en çok, hızlı, ucuz aynı zamanda kaliteli olarak üretilmesidir (Yalçındağ, 1992: 7).

Mahalli idarelerin en güçlü birimlerinden biri olan belediyelerin varlık nedeni bazı hizmetlerin onlar tarafından daha iyi yerine getirilebileceğindedir. Belediyeler bazı hizmetleri merkezi idareden daha iyi yapabilecekleri için vardır. Belediyelere verilen görevlerde gözönünde tutulan belli başlı ölçütler şunlardır:

- Niteliklerine göre yerel olan
- Öncelikle yerel halkla ilgili olan
- Geçmişte yerel idarelerce başarılı biçimde yürütülen
- Yerel halkın katkıda bulunabileceği, halkın yardım ve desteğinden yararlanılabilecek hizmetler yerel idarelere bırakılmalıdır (Tortop, 1992: 37-38).

Yerel hizmetlerin yerel idarelere bırakılması ise, subsidiyarite ilkesinin uygulandığını gösterir. Bu ilke, 1 Ekim 1985'de Strazburg'da imzaya açılan Avrupa Konseyi Sözleşmesi şeklindeki Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı çerçevesinde, "kamu yükümlülükleri genelde ve tercihen yurttaşlara en yakın olan yerel yönetimler tarafından uygulanacaktır. Bu sorumlulukların bir başka yönetime devri halinde, yetkilerin sınırı ve şekli ve etkinlik ile ekonomi gerekleri ayrıca tartışılmalıdır" biçiminde yer almaktadır (CDRL, 1995: 7-8).

O halde etkinlik ve verimliliğin temel ilkesi, hizmetlerin halka en yakın yönetim birimlerince yerine getirilmesidir (Özfatura, 1995: 295) Halka en yakın yönetim, bazı durumlarda halkın doğrudan yönetimi olurken, bazen elverişli ölçekte oluşturulan belediyeler olmaktadır. Hizmetlerin, hizmete en yakın yönetimce görülmesi, demokrasi anlayışının bir gereğidir. Hizmete en yakın yönetim, halka da en yakın yönetimdir. Böylece, hizmetlerin yönetimine halkın en etkili biçimde katılması ve denetlemesi olanaklı olur (Üskül, 1995: 23). Subsidiarite ilkesinin uygulanmasıyla, hizmetleri sağlamada yararlı olabilecek kuruluş sorumluluk üstlendiğinden ve bu amacına ulaşmak için çalışanlarından en yüksek oranda yararlanacağından, sosyal ve ekonomik bütünleşme de sağlanabilir (Tortop, 1995: 304).

Bunun yanısıra halk ihtiyaçlarının önceliklerinin saptanması, hangi hizmetlerin öncelikli ele alınması ve gerçekleştirilmesi gerekliliği en sağlıklı biçimde belediyelerce saptanabilir (Tortop, 1995: 300). Nitekim belediyelerin, tüm halka eşit hizmet götürme ve tarafsız davranma zorunluluğu vardır. Tarafsız davranma ve eşit işlem yapma yasal bir zorunluluk olduğu kadar ahlaki bir görevdir. Hizmetlerde eşitliğin sağlanmasıyla bir yandan belediyelerin elindeki olanak ve hizmetlerden tüm halkın eşit olarak yararlanmalarına imkan tanınırken, diğer yandan kötü yaşam koşulları içinde yaşayan halkın durumlarının düzeltilmesi ve kendileriyle ilgili olan önlemlerin alınmasında ve kararların verilmesinde faal olarak katılmaları da sağlanarak sosyal içerikli hizmetlerin daha etkin ve verimli yerine getirilmesi de sağlanabilir (Tortop, 1996: 42-43).

Diğer yandan yerel hizmetlerin bir yerel yönetim birimi olan belediyeler tarafından yerine getirilmesi gerekliliğine herkes inanmıştır. Çünkü; hizmet ve yatırımlar belediyeler eliyle daha süratli yerine getirilmektedir. Formalite ve bürokratik engelleri merkezi idareler kadar çok değildir. Halkın denetimine daha fazla tabidirler (Ecemiş, 1995: 313). Tüm bunlar hizmette etkinlik ve verimliliğin artmasına, hizmet önceliklerinin en iyi biçimde saptanmasına neden olur. Hizmetlerin saptanmasında çabukluk, ucuzluk, verimlilik yerel düzeyde başarılı olabilir. Kararların daha isabetli alınma olasılığı vardır. Öte yandan gelir kaynaklarının en iyi biçimde değerlendirilmesi de iyi işleyen ve yönetilen belediyeler sayesinde sağlanabilir (Tortop, 1995a: 300)

1.2.1.2. Yerel Demokrasi Açısından

Bir ülkenin kalkınması, adaletli gelir dağılımı ve genel olarak tüm sorunlarının çözümlenmesi ancak sağlıklı işleyen bir demokratik yönetim içinde gerçekleştirilebilir. Demokrasinin temel koşulu ise, farklı görüş ve düşüncelere saygılı ve hoşgörülü olmaktır. Demokratik yönetim uzlaşmayı, özgür tartışmayı gerektirir (Tortop, 1995a: 301). Vatandaşlar demokratik ilkelere ve davranışlara alışkanlığı yerel idarelerde kazanırlar. Yerel konuları, olgun insan davranışları çerçevesinde tartışmayı ve birbirlerinin görüşlerine saygılı davranmayı, tartışmalar sonucunda varılacak kararları saygıyla karşılamayı öğrenirler (Tortop, 1992a: 3). Böylece belediyelerin, gerek demokratik hayata oynadıkları roller, gerekse kamu hizmetlerinin halka götürülmesinde yükledikleri fonksiyonlar sebebiyle yönetilenlerin yönetime katılmasının ilk aşaması olduğunu belirtebiliriz (Karaman, 1981: 1).

Belediyeler, günlük hayatın bugünü ve yarını için özel öneme sahip birçok kararın alındığı, uygulamasının yapıldığı yerlerdir. Kararların alınma ve uygulanmasında halk etkinliği sağlar ve toplum yararı için, bireylerin bilgi ve yeteneklerini harekete geçirir. Bu nedenle, demokrasinin uygulamadaki birincil yeri, temeli ve demokrasinin beşiği olarak görülmektedir (Yıldırım, 1995: 27).

Siyasetin mektebi olarak görev yapmaları ve demokrasiyi geliştirici işlevi, yerel yönetimlerin en önemli siyasi yönünü meydana getirir. Bu bakımdan yerel yönetim birimi olan belediyeler, sadece hizmet üreten idari birimler olarak düşünülemezler. Kamu hizmeti üretmek yerel yönetimin sadece bir boyutudur. Hangi hizmetlerin üretileceğine karar vermek ya da hizmetleri öncelik sırasına göre düzenlemek ve bunu temsili bir örgüt içinde gerçekleştirmek ise bir diğer boyutudur (Eryılmaz, 1995d: 29). Nitekim demokrasi, esas itibarıyla uçlarda (çevrede) daha iyi tatbik edilir. Uçlarda gelişen demokrasi merkezdeki siyasi hayatın olgunlaşmasına ve istikrarına önemli katkılar sağlar (Eryılmaz, 1994: 29-36). Yerel yönetim düzeyinde demokratik düzenin işlerliğe kavuşması, başarılı olması ulusal düzeyde de başarılı olunacağını kanıttır. Yerel sorunların olgun biçimde tartışılması, görüşülmesi, kararlar alınması gibi

alışkanlıkları kazanan yerel politikacıların, benzer alışkanlıkları ulusal meclislerde de sürdürecekleri kuşkusuzdur (Tortop, 1996: 45).

Ülkede ulusal düzeyde bir siyasi iktidar olduğu halde, yerel yönetim sistemi sayesinde çok sayıda yerel iktidarlar ve politikalar ortaya çıkmakta, siyasete ve yönetime katılma kanalları genişlemektedir (Eryılmaz, 1995d: 29). Katılma ve temsil gibi çağdaş demokrasinin nitelikleri ise en iyi biçimde belediyelerde gerçekleştirilir. Hatta belediyeler olmadan demokrasi olmaz. Bu yargıya ulaşmanın gerekçesi, “Devlet gücünün sınırlandırılması ve hukuk devletinin yerleştirilmesinde belediyelerin etkisi”dir. Belediyeler, “sivil toplum kurumu” olarak “devlet gücünün dengelenmesinde” etkin rol oynayarak gücün tek elde toplanmasını ve anti demokratik yapılaşmayı önlerler (Görmez, 1995: 328). Bu niteliğiyle belediyeler, seçmenini temsil eden bir başkan bulunan, halkın kendi kendisini yönetmesine olanak sağlayan, devlet ile belde halkı arasında ekonomik ve toplumsal gelişmeyi çabuklaştıran, hemşehrilerine karşı rakip ve hükmedici olmayıp; halkın siyasal eğitim aracı olan ve toplumsal çarpıklaşmayı en aza indiren aracı kurumlardır (Sevinç, 1994: 14).

Bu bağlamda belediyeler, insanın özgürleşmesinde, demokrasinin yaşatılmasında ve insanların demokratik bilinç kazanmasında birincil kuruluşlardır (Görmez, 1995: 328). Belediye halkı, kendi kaynaklarını kendi seçtiği meclisler ve yöneticiler karşısında çok daha bilinçli, dikkatli ve özenli denetleme şansına sahiptir. Halkın bilinç düzeyi arttıkça, belediye kadroları kendilerini daha dikkatli davranmaya mecbur hissedecek ve bu bilinçlenme aynı zamanda hizmetlerdeki sürat ve etkinlik düzeyinin de artmasına neden olacaktır (Menteşe, 1995: 286). Böylece katılmayı, yönetmeyi öğrenmede ve öğretmede bir okul görevi yapan belediyeler, eşitlik, temsil ve katılma mekanizmalarının iyi işletilmesine katkıda bulunurlar (Görmez, 1995: 328).

Çağdaş yönetim biçimi, günümüzde katılımcı yönetim olarak nitelendirilmektedir. Demokratik yönetim uzlaşmayı, özgür tartışmayı gerektirir. Yönetilenlerle, halkla işbirliği ve görüş alış-verişi yapılarak katılımcılıktan azami ölçüde yararlanmak demokratik yönetimin vazgeçilmez öğeleridir. Tüm çalışanların çalışma yerlerinde fikirsel, düşünsel ve bedensel katkılarından en yüksek oranda yararlanılması, kararların

isabet derecesini arttırır ve daha verimli sonuçlar elde edilmesini sağlar (Tortop, 1996: 46). Nitekim belediyeler hiç bir ayırım gözetmeden insanı yerel demokrasinin temeli kabul eden; işleyişinde açıklığı, insan haklarını, çoğulcu ve katılımcı demokrasi ilkelerini hayata geçiren kuruluşlardır (Gülöksüz, 1994:14). Bu nedenle belediyelerimiz açısından halkla bütünleşmek, iki yönlü işleyen bir ilişki kurmak, halka ve yönetilenlere bilgi vermeyi bir ödev ve yükümlülük saymak, bilgi almayı da halk için bir hak saymak gerekir (Tortop, 1995: 301).

Demokratik yönetim, şeffaf, saydam, açık olmayı zorunlu kılar. Belediyeler açıklığın, saydamlığın ve ahlak kurallarının en çok geçerli olacağı kuruluşlardır (Tortop, 1995b: 13). Vatandaşlar, demokratik ilkelere ve demokratik davranma alışkanlığını belediyelerde kazanırlar. Bu yönden belediyelere “demokratik terbiye kuruluşları” da denebilir (Kılıçer, 1988: 6). Bu idareler ne kadar dürüstlük örneği verirlerse ulusal düzeyde de yönetimin temiz toplum kurallarına göre işletilmesi o denli başarılı olur (Tortop, 1995b: 13).

Yerel işleri, yerel ihtiyaçları en iyi tanıma olanağına sahip olanlar, belediyelerde görev yapan yönetici ve memurlardır. Yerel koşulları ve çıkarları en iyi değerlendirme olanağına sahip olan onlardır. Seçilmiş kişileri halkın güvenini kazanmış insanlardır. Yerel temsilci konumunda olan belediye başkanları, yerel işlere ya da halka gösterdikleri ilgi ve sağladıkları başarılı çalışmaları sayesinde yeniden halkın güvenini sağlama ve seçilme şansına sahip olurlar (Tortop, 1995: 301). Aynı zamanda halkın, belediye yöneticilerine, çeşitli konulardaki yakınmalarını iletebilecekleri fırsatların oluşturulması saydamlığın sağlanmasında önemli bir araçtır. Halkın yönetime katılımı, yönetimde saydamlığın sağlanması, açıklık ve etkin bir denetim, yolsuzluk yapma ve rüşvet almayı büyük ölçüde engeller. Belediyelerde görevli memurlar yolsuz veya hukuka aykırı işlemlerin halk tarafından belediye başkanına duyurulabileceği endişesi ile bu tür eylemlere teşebbüs etmezler (Tortop, 1996. 47-48)

1.4. Belediyelerin Hizmet Türleri

Belediyelerin görev ve yetkilerini belirleyen ana metin, bu mahalli idarelere hayat veren 1580 sayılı Kanundur. Bunun yanında muhtelif tarihlerde çıkarılan değişik mevzuatlar ile de belediyeler, halka hizmet sunmalarını sağlayacak görev ve yetkilerle donatılmışlardır. 1580 sayılı Kanun, belediye görevlerini gelir durumlarına göre beş ana grupta toplamıştır. Buna göre kanunda belirlenmiş belediye grevleri şunlardır:

- Bütün belediyeler için zorunlu görevler (1580, md.1-39, 41-44, 52, 57, 74, 76)
- Geliri 50. bin liradan fazla olan belediyeler için zorunlu görevler (1580, md.40, 58)
- Geliri 200. bin liradan fazla olan belediyeler için zorunlu görevler (1580, md.45, 53)
- Geliri 500. bin liradan fazla olan belediyeler için zorunlu olan görevler (1580, md. 46,54,55)
- Bütün belediyeler için isteğe bağlı görevler (1580, md. 54,55)

Belediye Kanunu, her ne kadar belediyelerin görevlerini yukarıda belirtildiği şekilde belirlemişse de, yasanın çıkarılmış olduğu 1930 yılında önemli rakamlar olan parasal değerler, gerek ekonominin büyümesi gerekse para değerinin giderek düşmesi neticesinde zamanla anlamını yitirmiştir. Bunun neticesinde belediyeler, yükümlü oldukları görevleri yerine getirirken bu düzenlemeye uyamamaktadırlar (Keleş, 1994a: 194). Bu nedenle belediye görevlerini daha basit ve öz şeklinde “sağlık hizmetleri”, “bayındırlık hizmetleri”, “tarımsal hizmetler”, “ekonomik hizmetler”, “esneklik hizmetleri”, “ulaştırma hizmetleri” şeklinde bir sınıflandırmaya tabi tutabiliriz (Özkazanç,1977: 3-4).

1.4.1. Sağlık ve Sosyal Yardım Hizmetleri

Kentler, sağlık koşullarını iyileştirmede ve sağlamada özel potansiyele sahiptir. Kişilerin bulunduğu sosyal ve fiziksel çevre ile yaşam biçimleri sağlığın başlıca belirleyicileridir. Belediyelerin hedefi, kentsel yaşamın tüm koşullarını gözetecek kamu sağlık politikalarını oluşturmaktır (CDRL, 1996: 39). Bu amaçla belediyelere salgın ve bulaşıcı hastalıklar konusunda merkezi yönetimle birlikte çalışmak ve yardım etmek görevler verilmiştir. Bunun yanısıra belediyeler sağlık koşullarındaki eşitsizlikleri

belirlemede ve azaltmada, özel sağlık ihtiyaçlarını karşılamakta önemli sorumluluklara sahiptir. Bu nedenle çeşitli sağlık denetim hizmetleri yanısıra, belediye hastaneleri kurmak gibi hizmetlerle de yükümlü tutulmuşlardır. Ancak bu hizmetlerin bir kısmı gerek gelir yetersizliği gerekse ülke çapında örgütlenme zorunluluğu dolayısıyla merkezi yönetimin de hizmet kapsamına girmiştir (Ataç, 1977: 7). Oldukça çeşitli ve kapsamlı olan tüm bu görevler, belediyelerin büyüklüğüne, sahip olduğu teşkilat, personel ve tesislerin hacmine, görevlerin yapılabilmesi için ayrılan kaynaklara ve yetkililerin ilgisine göre farklı olarak uygulanmaktadır. Görevin yapılış şekli ve derecesi, etkinliği, verim ve kalitesi beldeden beldeye büyük değişmeler göstermekte hizmetlerden beklenen etkinlik ve verimlilik tam olarak sağlanamamaktadır (Dönmez, 1996:199). Bu çerçevede belediyelerin, halk ve çevre sağlığı, temizlik, tedavi ve sosyal yardım konularını içerecek şekilde belirlenen sağlıkla ilgili hizmetlerini aşağdaki gibi ifade edebiliriz.

- Salgın ve bulaşıcı hastalıklar konusunda merkezi yönetimle birlikte çalışmak ve merkezi yönetime yardım etmek,
- Genel yerleri, yenilecek, içilecek ve kullanılacak şeyleri ve bunların bulunduğu yerleri, denetlemek,
- Hizmet erbabının sağlık denetimini yapmak,
- İçme, kullanma ve kaynak sularının, konutların, fabrika ve işyerlerinin, soğuk hava tesislerinin sağlık denetimini yapmak,
- Sınai kuruluşları; çevresindekilerin sağlığı huzuru ve rahatı üzerine yaptığı etkiler yönünden denetlemek,
- Genel yerleri temizlemek, özel yerlerin süprüntülerini toplamak ve pislikleri kaldırıp yok etmek,
- Mezarlık ve cenaze yıkama yerleri kurmak ve ölülerin muayenelerine, yıkanmalarına, kefenlenmelerine, taşınmalarına ve gömülmelerine ilişkin hizmetleri yürütmek,
- Görüntü ve hava kirliliği ile savaşmak,
- Belediye hastaneleri, akıl hastaneleri, doğumevleri, ilk yardım ve imdat merkezleri, muayenehane ve dispanserler kurmak ve işletmek,
- Yetimler evi, aciz ve ihtiyar yurtları kurmak ve işletmek,
- Muhtalar için yardım sandıkları kurmak ve yönetmek,

- Hastaları ve kazaya uğrayanları, kimsesiz kadınları, çocukları korumak ve gözetmek,
- İşsizlere iş bulmak, memleketlerine göndermek,
- Şefkat sandığı kurmak ve yönetmek,
- Dilenciliği önleyici tedbirler almak,
- Muhtaç asker ailesine yardım etmek.

1.4.2. Bayındırlık Hizmetleri

Hızla artan nüfus ve kentleşme sonucu kentlerimizin birçoğu taş, beton, çelik, cam ve asfalt yığını ve bunların yanında yeterince kullanılmayan monoton alanlardan oluşur. Bu amaçla belediyelerin hedefi, hazırlayacakları imar planlarıyla, belde halkına altyapısı tamamlanmış, yaşanabilir, çağdaş mekanlar oluşturmaktır (CDRL, 1996: 25). Nitekim bu amaçla belediyeler, başta Belediye Kanunu ve İmar Kanunu olmak üzere çeşitli mevzuat çerçevesinde, yapım, düzenleme ve izin verme işleri olarak aşağıdaki hizmetleri yerine getirmekle yükümlü tutulmuşlardır:

- Harita ve imar planları yapmak,
- Belediye konutları yapmak,
- Ulaştırma tesisleri kurmak ve idame etmek,
- Ekonomik tesisler kurmak,
- İnşaat, onarım ve ilaveler için izin vermek, kanunsuz, izinsiz ve izne aykırı olan yapıları önlemek, düzelttirmek, yıktırmak, kullanma izni vermek, tehlikeli yapıları yıktırmak,
- Eşya ve emlak yapı ve tesisat hakkında fenni muayene yapmak ve rapor vermek,

1.4.3. Eğitim ve Kültür Hizmetleri

Belediyeler gerek okul öncesi ve okul çağındaki çocuklara, gerekse yetişkinlere yönelik olarak gerçekleştirmeleri gereken eğitim ve öğretime yönelik çeşitli hizmetleri yerine getirmekle yükümlüdürler. Ancak belediyelerin bu konularda dikkati çeker çalışmaları olmamıştır. Sadece 222 sayılı Kanun Hükümleri uyarınca okul yapımı için uygun olan

belediye arsalarının bu hizmete tahsisi yoluna gitmişlerdir. Bu hizmetler genelde İl Özel İdareleri ve merkezi yönetim tarafından yürütülmektedir (Kozakçioğlu, 1985: 14).

Diğer yandan belediyeler, güzel sanatlar ve eğlence faaliyetlerinin hazırlıklarında, kitlesel aktivitelerin tanıtımında ve kültürel demokrasiye erişmede önemli bir yere sahiptirler (CDRL, 1996: 39). Bu amacı gerçekleştirmek için belediyeler, tiyatro, müze, sinema kurmak ve yönetmek ve gençler için mahalli ihtiyaca uygun stadyumlar oyun, spor yerleri, yarış yerleri kurma ve işletmek gibi hizmetleri yerine getirmekle yükümlü tutulmuşlardır. Ancak son yıllardaki semt spor çalışmaları dışında belediyelerin bu konu ile yeteri kadar ilgilenmedikleri görülmüştür (Kozakçioğlu, 1985 14).

Böylece gerek eğitim-öğretim gerekse kültür ve spor hizmetlerinin, bugün belediyelerce yürütülen hizmetler içinde önemini kaybetmiş ve büyük bir kısmının merkezi yönetimin düzenleme alanına girdiğini görmekteyiz. Yine de belediye hizmetleri kapsamında olan bu hizmetleri aşağıdaki gibi kısaca özetleyebiliriz:

- Belediye mülkiyetinde bulunan arsalardan seçilenleri okul yapımı için bedelsiz olarak vermek,
- Yetiştirici ve tamamlayıcı kurs ve sınıflar açmak,
- Yetişkin eğitilmesi amacıyla beldenin ve belediye idaresinin muhtaç olduğu belediye memuru, belediye fen memuru, yapı kalfası, yapıcı ve çeşitli meslek ustaları yetiştirmek üzere; gece ve hafta tatili günü dersaneleri açmak, yönetmek,
- Halk dersanelerinin genel giderlerini karşılamak, merkezlerin personel araç ve gerecini sağlamak,
- Tiyatro müze ve sinema kurmak ve yönetmek,
- Kütüphane ve okuma salonları açmak,
- Gençler için mahallin ihtiyacına uygun stadyumlar oyun ve spor yerleri, yarış yerleri kurmak ve işletmek.

1.4.4. Veteriner ve Tarım Hizmetleri

Belediyeler kaynak kullanımını iyileştirmek, çevre kalitesini yükseltmek, temiz ve sağlıklı yerel üretim ve tüketimi teşvik ederek, doğal yapıları korumakla yükümlüdürler. Bu nedenle belediyelere Umumi Hıfzıssıhha, Sağlık Zabıtası Kanunları ile tarım ve veterinerlikle ilgili pek çok hizmet yüklenmiştir. Ne var ki bazı belediyelerce bu hizmetlerin bir kısmı karşılanmış ise de, bu görevler çoğunlukla merkezi yönetime de verildiğinden belediyelerce fazla ağırlık taşımamıştır (Keleş, 1988: 216). Buna göre belediyelerin veteriner ve tarım ile ilgili hizmetleri şunlardır:

- İnsan ve hayvan sağlığını koruyucu veterinerlik hizmetlerini yerine getirmek,
- Tedavi edici veterinerlik hizmeti olarak hayvan hastanesi kurmak,
- Park, bahçe, hayvanat ve bitki bahçesi, fidanlık ve koru kurmak gibi yeşil alanları düzenlemek, korumak ve geliştirmek,
- Orman, tarla, harman, bağ, bahçe, çayır, ve meralarla, tüm araziye hasardan korumak,
- Müşterek su yollarının yapım, bakım, onarım ve idamelerini sağlamak, su birikintilerini kurutmak.

1.4.5. Ekonomik Hizmetler

Kentsel ortamda, kişilerin gelişim ve yaşamlarını sürdürebilmeleri için, gerekli tüketim maddelerine kolayca ulaşılabilir olması gerekir. Bunun yanısıra tüketim maddelerinin sıhhi şartlarda hazırlanmış, temiz ve sağlıklı ürünler olması önemlidir. Bu amaçla belediyeler günlük tüketim maddelerinin arz ve dağıtımının düzenlenmesi; besin kalite kontrollerinin artırılarak; gıda imalathanelerinin ve yiyecek tüketim yerlerinin temizliğinin kesin ve yasal hükümlere bağlanması ile ilgili kararlar alabilmelidirler (CDRL, 1996: 40). Ancak tamamen yerel nitelikteki bu hizmetler yetersiz personel kadrosuyla belediyeler tarafından yürütülmektedir. Bu arada yasal görev ve yetki olmamakla birlikte belediyeler, işportacılık konusunda da hizmet vermekte ve bu konuda müeyyide taşıyan ceza yönetmelikleri çıkartmaktadırlar (Kozakçıoğlu, 1985: 14-15). Belediyelerin ekonomik hizmetlerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

- Fiyat ve ücretleri tespit etmek, denetlemek,
- İşportacılığı düzenlemek,
- İhtiyaç maddelerin satılmasını ve dağıtımını sağlamak,
- Sergi, panayır, fuarlar kurmak ve yönetmek,
- Halkın önemli bazı ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin süthane, buz fabrikaları soğuk hava mahzen veya depo tesisleri kurmak ve yönetmek,
- Halkın eğlenme ve dinlenme ihtiyacının karşılanmasıyla ilgili tesisler kurmak ve yönetmek,
- İçme suyu, elektrik ve havagazı tesislerini idame etmek ve işletmek,
- Ekonomik teşebbüslere girişmek.

1.4.6. Esenlik Hizmetleri

Belde sınırları içinde yaşayan halkın huzur ve güven içinde yaşamasını sağlayacak tedbirler almak ve bu konuda gerekli düzenlemeleri yaparak, ilgili birimlere yardımcı olmakla yükümlüdürler. Bu nedenle belediyelerin esenlik hizmetlerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz:

- Belde esenliğine ilişkin düzenleyici metinler hazırlamak,
- Yasaklama ile ilgili düzenlemeleri uygulamak,
- Valilerin ve kaymakamların kamu düzen ve güvenliğini korumak amacıyla verecekleri emirleri yerine getirmek,
- Niteliği itibariyle belediye zabıtasınca yapılması gereken işleri görmek,
- Beldede yangın çıkmasını önlemeyi ve yangına karşı gerekli tedbirleri almayı, çıkan yangınlarla, çöküntü, su baskını gibi olay ve durumlarla savaşmayı kapsamına alan hizmetleri yürütmek.

1.4.7. Ulaştırma Hizmetleri

Toplu taşıma, bisiklet v.b. araçlarla, kişi ve hizmetlerin bireysel ulaşımına öncelik vermek, ağır trafiği kısıtlamak, düşük maliyetli, sık, güvenli toplu taşıma sistemleri oluşturmak ve beldede yaşamayı kolaylaştıran değişik ulaşım biçimleri sunmak

belediyelerin görevleridir. Bu amaçla belde sınırları içindeki karayollarında ve sularda seyreden ulaşım araçlarını denetlemek ve ulaşım ihtiyacını karşılayacak tedbirler almak üzere belediyeler aşağıdaki hizmetleri yerine getirmekle yükümlü tutulmuşlardır: (Kozakçioğlu, 1985, 15).

- Belediye sınırları içinde yük ve yolcu taşıt aracı sağlamak ve işletmek üzere izin vermek,
- Yolcu taşımalarına ilişkin ücret tariflerini düzenlemek ve bunlara uyulmasını sağlamak.
- Trafik akımının güvenli bir biçimde olmasını sağlamak amacıyla, trafik tarifeleri düzenlemek,
- Belediye sınırları içerisindeki deniz, göl ve nehirlerde gerektiğinde ufak ulaştırma araçları sağlamak ve işletmek.

1.4.8. Çeşitli Hizmetler

Yukarıdaki kapsamda değerlendirilmeyen, ancak belediyelerin görev ve sorumlulukları altında olan değişik hizmetler bulunmaktadır. Bunlar:

- Turistik tesisler kurmak,
- Tanıtma ve propaganda çalışmaları yapmak,
- Sokaklara isim vermek ve binaları numaralamak,
- Evlendirme işlerini yapmak,
- Duyurma ve reklam işlerini yapmak olarak belirtilebilir.

Görüldüğü gibi belediye hizmet konuları ve yetki alanları çok geniş tutulmuş, belediyelerin görev ve yetkileri zamanla merkezi yönetim birimlerine aktarılmış veya merkezi yönetim bu hizmetlerin karşılanması için geçici olarak bazı imkanlar oluşturmaya çalışmıştır.

1.4. Belediyelerde Hizmete Yönelik Örgütlenme

İçinde bulunduğumuz yüzyılda tüm dünyada yerel idarelerden özellikle de belediyelerinden önemli görevler beklenmekte ve ülkelerin kalkınmasında çok önemli rol oynayabileceklerine inanılmaktadır (Tortop, 1992: 37). Nitekim 2000’li yılların eşiğinde, günümüzün uluslararası ortamında yaşanan etkileşim ve değişim süreci içerisinde belediyeler, tüm dünyada etkin bir konuma yükselmektedirler (Doğan, 1995: 48). Bu bağlamda ülkemiz belediyeleri de giderek büyüyen ve fonksiyonları gelişen yönetimler haline gelmekte ve her geçen gün önemi daha da artan birimler haline gelmektedirler. Bu bağlamda çok değişik hizmet türlerini yerel halka sunmakla yükümlü olan belediyelerimizin hizmetleri etkin ve verimli bir şekilde yürütebilmesi, işin gerektirdiği uzmanlığa sahip personeli belediye bünyesinde örgütlemesiyle mümkündür.

1.4.1. Belediye Hizmet Birimleri

Belediyeler, bir taraftan mevcut hizmetleri geliştirerek daha büyük nüfusa daha kaliteli hizmet sunmak zorunluluğu ile karşı karşıya kalırlarken, bir taraftan da değişen dünya ve ülke şartları çerçevesinde yeni ve modern hizmetleri sunmakla yükümlüdürler (Aykaç, 1995: 247). 1580 sayılı belediye Kanunu’nda belirtildiği gibi belediye hizmetleri, belde sınırları içinde yaşayan yerel halkın yararlanacağı yöresel ve beldesel ihtiyaçları karşılamaya yönelik olup, halkın beşikten mezara kadar faydalanacağı bir dizi hizmeti kapsar (Falay, 1996: 62). Bu hizmetlerini ise belediye bünyesinde görev alan memur, işçi ve sözleşmeli personelden oluşan karma bir kadro ile yerine getirirler. Önceki bölümde fonksiyonel olarak “sağlık”, “eğitim”, “kültür ve spor”, “tarımsal”, “ekonomik” ve “esenlik” hizmetleri olarak sınıflandırabileceğimiz bu hizmetler, belediye başkan yardımcılarına bağlı bulunan ayrı ayrı müdürlükler bünyesinde örgütlenirler. Nitekim kararları alan, siyasi tercihleri, programları yapan organlar ve bunların yanında hizmetlerin yerine getirilmesini koordine edecek ve atama ile işbaşına gelmiş olan müdürlükler de belediye bünyesinde faaliyet gösterirler.

1.4.2. Personel

Günümüzde kamu yönetiminin, devlet sosyal düzeninin korunması, kamu hizmetlerinin yapılması ve ülkenin sosyal ve ekonomik gelişmesinin sağlanması gibi, kamuda görev yapan personel eliyle yerine getirmesi istenen belli başlı görevleri vardır (Tortop, 1996a: 33). Ancak yerel düzeyde kamu hizmeti sağlayan ve yerel yönetimlerde görev yapan personelin, genel idarede çalışan personele göre farklı özellikler taşımaları ve ayrı bir statüde değerlendirilmeleri gerekmektedir (Tortop, 1983: 37). Nitekim belediyeler, belde sınırları içinde yaşayan halkın iktisadi, siyasi, sosyal, kültürel ihtiyaçlarını karşılamak, dolayısıyla insana yönelik hizmet üretmek ve böylece ferdi ve toplumsal gelişmeyi sağlamak üzere kurulan, giderek artan ve çeşitlenen hizmet talebini giderek azalan kaynaklarla karşılamak ve halkı memnun etmek zorunda kalan birimler olduklarından personel yönetimi büyük bir önem taşımaktadır (Aytaç, 1995: 247-248). İyi nitelikli ve yetenekli elemanlar belediyelerin etkin ve üretken hizmet sunmasını sağlarken aynı zamanda da yerel demokrasinin güçlü bir şekilde yerleşip işlemesine ve halkın sağlık, altyapı, refah hizmetlerinin iyileştirilmesine, böylece belediyelerin daha da gelişip güçlenmesine zemin hazırlarlar. Nitekim her girişimde olduğu gibi belediye hizmetlerini yürütecek kişileri, personel teşkil eder. Teşkilatı dolduracak, onu harekete geçirecek, verimli çalıştıracak, hayat ve idare verecek bu gerçek kişilerdir (Giritli, 1979: 264).

1.4.2.1. Seçimle İşbaşına Gelen Belediye Personeli

Belediye başkanı, belediye meclis üyeleri, Anayasa ve seçim yasaları hükümlerine göre belli dönemler için seçimle işbaşına gelirler. Bunlar DMK'na tabi olmamakla birlikte yaptıkları görevler nedeniyle işledikleri suçların soruşturulması bakımından haklarında memurlarla ilgili hükümler uygulanır (Ateş, 1994: 53).

- Belediye Başkanı: Belediye tüzel kişiliğinin başı ve yürütme organıdır. Belediye başkanları, 1963 yılına kadar belediye meclis üyelerince seçilir ve vesayet makamının onayı ile göreve başlayabilirlerdi. 19.07.1963 tarih ve 307 sayılı yasa ile yapılan yeni düzenleme ile, belediye başkanlarının, belediye sınırları içinde yaşayan seçmenler

tarafından, tek dereceli ve çoğunluk usulüne göre seçilmesi esası getirilmiştir (Tortop, 1994: 108). Ancak Belediye Kanunu'nun 94. maddesi belediye başkanının Bakanlar Kurulu'nca görülecek lüzum üzerine, atama yolu ile de işbaşına getirilmesine olanak vermiştir. Bu şekilde göreve gelen belediye başkanına "mansup reisler" (atanmış başkanlar) adı verilir. Bu yerlerde belediye başkanlığı görevinin vali ya da kaymakamlara verilmesi de olanaklıdır. Uygulamada, 94. madde bazı küçük istisnalar dışında hemen hemen hiç işletilmemekte ve belediye başkanları doğrudan beldede yaşayan seçmenler tarafından seçilmektedirler (Karaman, 1996: 62). Buna göre seçimler, 1982 Anayasasındaki ilkelere göre yapılır. Belediye başkanı seçilebilmek için, belediye meclis üyeliğine seçilebilme koşullarına sahip olmak gerekmektedir. 6 aydan beri o kentte oturuyor olmak koşulu 1988 yılından itibaren belediye başkanlığı için kaldırılmıştır (Keleş, 1994: 214).

- Belediye Meclis Üyeleri: Belediyenin en büyük karar organında görev yapan belediye meclis üyeleri, 5 yılda bir yapılan mahalli idare seçimleri ile göreve gelirler. Son nüfus sayımı sonuçlarına göre seçilecek üye sayısı, nüfusa orantılı olarak 9-55 arasında değişmektedir. Belediye meclis üyeliğine seçilebilmek için 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 11. maddesinde bahsedilen koşullara⁴ sahip olmak gerekmektedir. Belediye meclisine üye olmak için gerekli niteliklerin ortadan kalkması halinde üyelik niteliği de kalkar (Keleş, 1994: 204).

1.4.2.2. Diğer Personel

657 sayılı DMK'nun, 4. maddesine göre belediyelerde kamu hizmetlerinin, memurlar, sözleşmeli personel, geçici personel ve işçiler eliyle görülmesi gerektiği hükme bağlanmıştır. Bu nedenle belediye personelini sınıflandırırken bu kanunu esas alacak ve Kanun'un 4. maddesine uygun olarak bir sınıflandırma yapacağız.

⁴ En az ilkokul mezunu olmak, 25 yaşını bitirmiş olmak, seçim başlamadan en az 6 aydan beri o kentte oturuyor olmak, kısıtlı ve kamu hizmetlerinden yasaklı olmamak, taksirli suçlar dışında, toplam 1 yıl ya da daha fazla hapis, ya da süresi ne olursa olsun ağır hapis cezası almamış olmak, affa uğramış olsa bile; ağır hapis gerektiren bir suçtan ya da zimmet, ihtilas, irkilap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlar ile kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma veya devlet sırlarını açığa çıkarma suçlarından biri ile veya devletin birliğine karşı işlenen suçlardan ya da bunların işlenmesini aleni olarak tahrik etme suçlarından ya da halkı sınıf, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etme suçlarından mahkum olmamak.

- Memurlar: Memurluk, en yaygın istihdam şeklidir. 657 sayılı Kanuna göre memur; mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, devlet ve diğer kamu tüzel kişilerin genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini yapmakla görevlendirilen kimselerdir (DMK, md.4). Belediye yönetiminde görev alan memurlar da bu Kanun'da ifade edilen tüm hükümlere aynen tabidirler (657, md.1).

1982 Anayasası, 1961 Anayasası'ndan farklı olarak memur kavramını, "diğer kamu görevlileri" kavramı ile birlikte ele almıştır. Buna göre "devletin kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütülür (md. 128)

Memurların nitelikleri, atanma şartları, ödevleri, yetkileri, hakları, yükümlülükleri, aylık, ödenek, emeklilik, izin vb. özlük işleri kanunla düzenlenmiştir. Bu nedenle yapmış oldukları işler, işgal ettikleri kadro ve makamlar, devlet otorite ve kamu gücünü temsil eder. Memurlar atama yolu ile geldiklerinden siyasi yetkiler yoktur (Karatepe, 1995: 152).

- Sözleşmeli Personel: Kamu hizmetlerinin mevcut veya ihtiyaç halinde ihdas edilecek sürekli kadrolarla yürütülmesi esastır. Ancak bir meslek bilgisine ve uzmanlığa gerek gösteren geçici ve zorunlu durumlarda sözleşmeli personel çalıştırılabilir (Dedeoğlu, 1996: 10-42). Buna göre aşağıdaki Kanunlar çerçevesinde belediyelerde sözleşmeli personel çalıştırılması mümkündür.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu: Belediyeler, 657 sayılı DMK 4/B maddesine göre kalkınma planı, yıllık program ve iş programlarında yer alan önemli projelerde zaruri ve istisnai hallere mahsus olmak üzere, özel bir meslek, bilgi ve ihtisasına ihtiyaç gösteren geçici işler ile kadrolu eleman bulunmaması halinde teknik, avukatlık ve sağlık hizmetleri ile yasada sayılan diğer hizmetlerde sözleşmeli personel çalıştırabilirler (Yeter, 1994: 36).

2333 Sayılı Sürekli Kamu Görevlerinde Sözleşmeli Personel Çalıştırılması Hakkındaki Kanun : Bu kanun, belediyelerde de emekli personelin sözleşme ile çalıştırılmasına imkan vermektedir (Yeter, 1989: 316).

5434 Sayılı Emekli Sandığı Kanunu: Bu kanununa tabi daire, kurum ve ortaklıklar ile Sosyal Sigortalar Kanunu'na tabi olmayan ücretli, geçici kadrolu veya yevmiyeli hizmetlerde, emekli aylıkları kesilmek suretiyle emeklilerin sözleşmeli olarak çalıştırılmasına imkan getirilmiştir.

506 Sayılı Sosyal Sigorta Kanunu'nun 3279 Sayılı Kanunla Değişik 63. Maddesi: Buna göre Sosyal Sigortalardan emekli olan personelin emekli aylıkları kesilmeden, belediyelerde sözleşmeli olarak çalışmaları imkanı getirilmiştir.

3030 Sayılı Kanun: Bu kanunun 16. maddesine göre, büyükşehir belediyeleri genel sekreteri ve genel sekreter yardımcıları kadroları ve büyükşehir belediyesine bağlı işletme ve kuruluşların genel müdür kadroları ile büyükşehir sınırları içerisinde ilçe belediye başkan yardımcılığı kadroları karşılık gösterilmek üzere sözleşmeli personel çalıştırılabilir (Bulut, 1993: 53).

- Geçici Personel: Bir yıldan az süreli veya mevsimlik hizmetlerin yürütülmesi sözkonusu olduğunda, Devlet Personel Başkanlığı'nın ve Maliye Bakanlığı'nın görüşlerine dayanılarak Bakanlar Kurulu'nca karar verilen görevlerde, belirtilen ücret ve adet sınırları içinde sözleşme ile çalıştırılan ve işçi sayılmayan kimseler belediyelerde istihdam edilebilir (Türk Belediyecilik Derneği, 1994:110).

- İşçiler: DMK'nun 4. maddesinde belirtilen bir istihdam şekli olarak ve özellikle bazı iş kollarında işçiler de yerel yönetim birimlerinde görev yapmaktadır (Yeter, 1994: 32). Ancak işçiler hakkında 657 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaz. Buna göre belediyeler ile bunların kurdukları birlik ve müesseselerde çalıştırılacak işçiler, diğer kamu ve özel kuruluşlarındaki işçilerle aynı statüde olup, 1475 sayılı İş Kanunu, grev, lokavt ve diğer sosyal güvenlik yasalarına tabidirler (Marmara ve Boğazları Belediyeleri Birliği, 1980: 31).

Belediyelerde çalışan işçiler sürekli ve geçici (mevsimlik) olmak üzere ikiye ayrılır. Buna göre il özel idareleri ve belediyeler ile bunların kurdukları birlik ve müesseselerde sürekli işçi çalıştırılması 190 Sayılı KHK ile Devlet Personel Dairesinin görüşüne dayalı olarak İşçileri Bakanlığının vizesine tabidir. Bu kuruluşlarda yeni kurulan birimler ile yeniden satın alınacak iş araç ve makinaları ve toplu taşıma araçları için ihtiyaç duyulacaklar dışında sürekli işçi kadrosu istenemez ve vize yapılamaz (190 sy. KHK, md. 11). Diğer yandan 190 sayılı KHK'nin 11. maddesinin belediyelerde sürekli işçi çalıştırılmasını zorlaştırması ve uygulanması gereken sınav sistemi neticesinde belediyelerde geçici işçi çalıştırılması cazip hale gelmiştir. Nitekim aynı KHK'nin 12. maddesi mevsimlik işçiler, geçici işçiler ve muayyen süreli işlerde çalışan işçiler için sınav yapma zorunluluğu getirmemiştir. Buna göre, belediyelerde valiliklerden izin almak suretiyle geçici işçi istihdam edilebilir. Ancak belediyeler ile bunların kurdukları birlik, müessese ve işletmelerde geçici işçi alıştırılabilmesi için işin geçici veya mevsimlik olması şarttır (Yeter, 1994: 34). Özellikle son yıllarda belediyelerde geçici işçi çalıştırılmasında büyük artışlar meydana gelmiştir. Bunun nedeni, kadro ihdasındaki kısıtlamalar, tasarruf genelgesi ve mali etkilerdir (DPT, 1994: 55).

İKİNCİ BÖLÜM

BELEDİYE HİZMETLERİNİN YÜRÜTÜLMESİNDE ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR

Yerel yönetimlerimiz içinde çok önemli bir yere sahip olan belediyeler, yerel halka en yakın, hatta halkla içiçe olan bir yönetim birimidir. Bu nedenle en çok konuşulan, tartışılan ve eleştirilen yerel yönetim kuruluşları yine belediyelerdir. Günümüzde ülkemiz belediye hizmetlerinin halkın beklentilerini tam olarak karşılayamadığı; kimi hizmet bedellerinin yüksek olduğu, hizmetlerdeki etkinlik ve verimlilik düzeyinin düşük olduğu vb. eleştiriler sürekli olarak belediyelere yöneltilmektedir. O halde bu eleştirilere neden olan sorunları doğru bir biçimde saptamak ve bunlara rasyonel çözümler üretebilmek amacıyla sorunlara ilişkin çözüm önerilerini kısaca belirtmek gerekmektedir.

2.1. Yürürlükteki Kanunların Yetersiz Oluşu

Ülkemiz belediyeleri 1984 yılından bu yana iki organik kanuna tabidir. Biri 1930 yılında çıkarılan 1580 sayılı Belediye Kanun'u, diğeri de 1984 yılında çıkarılan Büyükşehir Belediye Kanunu'dur. Ne var ki belediyelerin kanun ve tüzüklerle belirlenen yetki ve hizmet alanlarını düzenleyen bu kanunlar dışında ön planda tabi oldukları 40 civarında kanun bulunmaktadır (Aksu, 1995: 459-460). Bu da göstermektedir ki belediyelerin tabi buldukları yasal rejim tam bir kargaşayı yansıtmaktadır.

Diğeryandan 1930 yılında çıkartılmış bulunan 1580 sayılı Kanun bugünün ihtiyaçlarına cevap veremez hale gelmiş, bu da belediyelerin etkin hizmet sunmalarını olumsuz yönde etkilemiştir. Bu bir bakıma doğaldır. Çünkü Cumhuriyet'in ilk yıllarında çıkarılan bu kanun günün koşullarına göre isabetli, hatta ilerici düşünceleri yansıtan bir kanun olarak kabul edilebilir. Nitekim 1930 yılında ve Batı'daki örneklerine benzer biçimde modern belediyeler kurmak heves ve heyecanıyla belediyelere akla gelebilecek

her türlü görev kanunla yüklenmiştir. (TOBB, 1996: 90). Bu dönemde belediyelerin yapılanmasını etkileyen iki önemli ilkedен⁵ biri olan “devletçilik” ilkesinin resmen benimsenmesiyle, imtiyazlı şirketlerce yürütülen su, elektrik, kent içi ulaşım gibi belediye hizmetleri önce devletleştirilmiş, daha sonra ise belediyeye devredilmiştir. Diğer bir ilke olan “çağdaş uygarlık düzeyi” ile hedeflenen, Batılı tarz bir kentsel yaşam biçimine ulaşmada, önemli bir kurum olarak görülen belediyelere; belediye tiyatrosu, sineması gazinosu kurmak ve işletmek gibi görevler verilmiştir (Eryılmaz, 1995: 340-346). Ne var ki Cumhuriyet’in ilk kurulduğu yıllardaki coşkusunun da etkisiyle çıkartılan kanunlardaki hükümlerin bugünün ihtiyaçlarına cevap verebileceği artık düşünülemez. Nitekim 1580 sayılı Belediye Kanunu’nun hazırlandığı tarihten bu yana 70 yılı aşkın bir süre geçmiş ve Kanun bugünün ihtiyaçlarına cevap veremez hale gelmiştir. Oysa Anayasalar da dahil olmak üzere Cumhuriyet döneminde tüm mevzuatta bir çok değişiklik yapılmıştır. Buna karşın, mahalli idarelerin organik kanununda bazı değişiklikler dışında köklü sayılabilecek hiçbir değişiklik yapılamamıştır (TOBB, 1996: 90-106). Bunun yanısıra ülkemizde yerleşim sisteminde, ekonomik ve sosyal hayatta yaşamakta olduğumuz gelişmelere ve değişmelere uygun olarak kamu yönetiminde fert ve devlet ilişkilerinde yeni bir yapılanmaya gidilememiştir.

Bu nedenle biran önce halen yürürlükte bulunan organik kanunların ciddi olarak gözden geçirilip, günün koşullarına uygun ve çağdaş ihtiyaçlara cevap verecek organik kanunlar çıkarılması gerekmektedir (Eryılmaz, 1996: 91). Gerçi bugüne kadar birçok kurum ve organda çok ciddi çalışmalar yapılmış, birçok kanun tasarısı hazırlanmış, ancak bunların hepsi siyasal süreçte takılıp kalmış ve hiçbiri kanunlaştırılmamıştır Bu nedenle ülke koşulları ve uluslararası planda meydana gelen değişiklikler gözönünde tutularak, belediyelerimizin tümü için geçerli olacak tek bir organik kanun hazırlanmalıdır (TOBB, 1996: 70-107).

⁵ Bilal Eryılmaz'a göre 1930 yılında tek parti rejiminde belediyelerin yapılanmasını etkileyen üç önemli ilke vardır. Bunlar: Devletçilik, modernleşme ve parti-devlet bütünlüğüdür.

2.2. Belediye Sayısında Görülen Hızlı Artış

Bilindiği gibi 1580 sayılı Belediye Kanunu'na göre, gerekli şartlar yerine getirildiğinde, nüfusu ne olursa olsun il ve ilçe merkezlerinde ve nüfusu 2000'den fazla olan yerleşim birimlerinde belediye kurulmaktadır (1580 md.7/a). Belediye teşkilatına sahip olmanın, merkezi yönetimden sağlanan yardımlar yönünden özendirici olması nedeniyle ülkemizde belediye sayısında hızlı bir artış görülmektedir. Köy yönetimleri belediye haline gelmenin yollarını araştırmışlar, buna bağlı olarak belediye sayısı hızla artmış ve özellikle kentler etrafında çok sayıda belediye kurulmuştur (Karaman, 1995: 66). Ancak belediye kurulması için gerekli olan nüfus kriterinin kötüye kullanıldığı da bir gerçektir. Nitekim, nüfus sayımının yapıldığı günün bir gün öncesinde belediye olma peşinde koşan köye, maddi ve manevi menfaatler karşılığında civardan bir gün için geçici nüfus (sahte nüfus) getirilmekte ve alınan sonuca göre gereken işlemlere başlanmaktadır. (TOBB, 1996: 120). Bu durumda belediye sayısı giderek artmaktadır. Diğer yandan çok partili siyasi hayata geçişin, yerel yönetimleri demokratik gelişmeyle özdeşleştirme anlayışına uygun olarak, belediye sayısındaki artışı da etkilediği belirtilebilir. (Keleş, 1994: 181). Ancak sınır kaygısı olmaksızın yeni bir belediye kurulmasının mümkün olması hizmette etkinlik ve verimliliğin kaybolmasına da neden olmaktadır. Bunun nedeni hizmet edilen alanın optimal büyüklüğü ile ilgilidir. Şöyle ki; belediyelerin hizmet sundukları alanın optimal büyüklükte olması daha etkin ve verimli hizmet sunulmasına neden olur. Üretim etkinliğini sağlayacak kararların zamanında ve doğru olarak alınması merkezi idarenin hareketlerini kısıtlayan bürokrasi ile hiyerarşik denetimi nedeniyle güçtür. İhtiyaçların sonsuz olmalarına karşın kaynakların kıt olması maximum fayda sağlanmasını zorunlu hale getirmektedir. Bunun için de hizmetin en az maliyetle arz edilebileceği alanın büyüklüğü doğru olarak saptanabilmelidir. Ancak ülkemizde gerekli koşulları gerçekleştiren bir birim kolayca belediye haline gelebildiğinden; hizmette etkinlik kaybolmakta ve kıt kaynaklar israf edilmektedir. Bu nedenle belediyelerin hizmet sunmakla yükümlü olacakları alanı politik kaygılardan uzak olarak belirlemelerinde hem bir yarar hem de zorunluluk bulunmaktadır (TOBB, 1996: 107). Ayrıca belediyelerin hizmet önceliklerinin değişkenliği, değişik sosyal, coğrafi ve demografik yapıda olmaları, tek düze bir örgüt yapısına bağlı tutulmalarını ve bu yapıya göre personel bulundurmalarını ve böylece etkin ve verimli hizmet

üretmelerini de imkansız kılmaktadır (Görmez, 1995: 337). Diğer yandan son yıllarda belediye sayısında görülen artış, genel bütçe vergi gelirleri tahsilatından belediye başına düşen payın azalmasına neden olurken, belediye sınırları içinde yaşayan veya geçici olarak bulunarak mal ve hizmetlerden yararlanan nüfusun artması sonucu, kişi başına düşen gelir de reel olarak azalmaktadır (Falay 1996: 11).

Tüm bu nedenlerden ve bu nedenlerin yol açacağı sorunlardan ötürü belediyelerin sayısını arttırmaktan hemen vazgeçilmesi gerekmektedir. Nitekim ayaküstü, öznel kararlarla belediye sayısını arttırmak, demokrasiye inancın bir göstergesi değildir. Çok sayıda güçsüz belediye kurmak, demokrasiye katkıda bulunmadığı gibi ülke ekonomisine de yük getireceği gibi, ufalmış yerel birimlerde, kamu hizmetleri ekonomik olarak üretilip sunulması da mümkün gözükmemektedir (Keleş, 1995: 70).

2.3. Hızlı Nüfus Artışı ve Kentleşme

Belediyelerimizin etkin ve verimli hizmet sunmaları konusunda yaşadıkları bir sorun da ülkemizde yaşanan hızlı nüfus artışı ve kentleşmedir. Ülkemiz hem kentleşme hızı ve hem de nüfus artış oranı en yüksek ülkelerin başında yer almakta, belediye idaresi bir taraftan hemşehrilerinin hizmet, rant ve iş talepleri, diğer taraftan, merkezi yönetimin yetki ve kaynakları kısıarak yaptığı engellemeler sebebi ile, hem alttan, hem de üstten gelen iki yönlü bir baskıyla karşı karşıya kalmaktadır (Eryılmaz, 1995b: 179). Özellikle büyük kentlere olan nüfus akışı, sorunların artmasına neden olmakta, yerel halkın, özellikle de büyük belediye birimlerine göç edenlerin talep ettikleri mal ve hizmetlerin maliyetlerinin yüksek olması, belediyelerin giderek merkezi yönetimin mali desteğine daha bağımlı hale gelmesine yol açmaktadır (Falay, 1996: 6). Nitekim nüfusun kentlerde toplanmasına karşılık, kentlerin idaresinden sorumlu yönetim birimi olan belediyelerin görev, yetki ve gelirlerinde gelişme olması beklenirken, önemli bir zayıflama ortaya çıkmış, bu da, özellikle hizmet üretimi ve mali kaynak yönünden gerçekleşmiştir.

1950'den itibaren yoğunlaşan iç göçler ve sermayenin mekansal hareketliliği, yerleşme sistemini yeniden biçimlendirmiş ve dolayısıyla yerel yönetimlerinin kurumlaşmasını ve istikrarını olumsuz yönde etkilemiş, insan ve sermaye hareketlerindeki hızlı değişimin etkisi başta belediyeler üzerinde yoğunlaşmıştır. Nitekim belediyeler, 1960'dan itibaren hizmet üretme ve sunma açısından küçülmüşlerdir (Eryılmaz, 1996b: 91). Doğaldır ki kentleşme ve kentleşmenin ulaştığı boyutlar nedeniyle ortaya çıkan ve standart ölçüleri aşan büyüklükteki kentler ile, geleneksel mahalli idare anlayışının öngördüğü yerel yönetim birimlerini yönetmek elbette mümkün değildir (TOBB, 1996: 59). Diğer taraftan belediyelerimiz kent yönetiminde etkisiz bırakıldıkları için rant paylaşımı kolaylaşmış, belediye sınırları içindeki hazine arazileri belediye yönetimine verilmediği için arazi yağmalanmaları ve çarpık kentleşmeler ortaya çıkmıştır (Eryılmaz, 1996b: 92). Doğaldır ki bu durum belediyeler açısından sorunların daha da artmasına neden olmaktadır.

Nüfus ile bağlantılı olarak kentleşme, özellikle kırsal kesimden kent merkezlerine doğru önemli ölçüde gelişmekte, ülkemiz hızlı bir kentleşme süreci yaşamaktadır. Kentleşme, çeşitli sebeplerden ötürü kırsal kesimlerden kentlere yönelen göç sonucu bir yandan mevcut kentlerin nüfus ve alan yönlerinden büyümesi, diğer yandan da köy, kasaba vb. yerleşim birimlerinin giderek büyümesi sonunda kente dönüşüp mevcut kent sayısının artmasıdır (TOBB, 1996: 55). Ülkemizdeki kentsel nüfus artışını belirlemek için aşağıdaki sayısal değerlere kısaca bir göz atmak gerekmektedir.

Tablo 2.1 Yıllara Göre Nüfus Sayıları ve Kentsel Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı

Yıl	Toplam Nüfus	Kentsel Nüfus	%	Kırsal Nüfus	%
1927	13.648.270	3.305.879	24,2	10.342.391	75,8
1935	16.158.018	3.802.642	23,5	12.355.376	76,5
1940	17.820.950	4.346.249	24,4	13.474.701	75,6
1950	20.947.188	5.244.337	25,0	15.702.851	75,0
1960	27.754.820	8.859.731	31,9	18.895.089	68,1
1970	35.605.176	13.691.101	38,5	21.914.075	61,5
1980	44.736.957	19.645.007	43,9	25.091.950	56,1
1985	50.664.458	26.865.757	53,0	23.798.701	47,0
1990	56.098.000	33.326.351	59,4	23.146.684	40,6
1997	62.865.574	40.882.357	65,0	21.179.676	34,9
2000	70.000.000	49.000.000	70,0	21.000.000	30,0

Kaynak: Yaşamış, 1995: 427; DİE, 1997 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları

Değerlerin incelenmesinden açıkça görülmektedir ki, Türkiye hızla kentleşmektedir. 1927’de yüzde 25 olan kentli nüfus 1985 yılında yüzde 50’ye ve 1990 yılında yüzde 60’a ulaşmıştır. Bu oranın yüzyıl sonunda yüzde 70’e gelmesi beklenmektedir. Böylelikle 1927’de yalnızca 3 milyon olan kentli nüfus yüzyıl sonunda 50 milyona ulaşmış olacaktır (Yaşamış, 1995: 427). Diğer yandan 1997 genel nüfus sayımlarına göre; 1997-1997 yılları arasında yıllık nüfus artış hızının ortalama % 15,08 olduğu, bu nüfus artış hızının il ve ilçe merkezleri için % 28,27, köyler için ise % -6,57 olduğu tespit edilmiştir (DİE, 1997 Genel Nüfus Sayımı Sonuçları).

Diğer taraftan nüfus artışı ve kentleşmeye paralel olarak halkın hizmet beklentilerinde de bir artış olmuştur. Nitekim günümüz belediyelerinin üstlendikleri ve üstlenebilecekleri ve yerel halkın bekledikleri hizmetler, sayıca daha çok, aynı zamanda teknik ve karmaşık hale gelmiştir. Bu tür hizmetlerin yürütülmesi pahalı yatırımları, ekipmanı ve yetenekli uzman personel istihdamını gerektirmektedir (Yalçındağ, 1995:

40). Bu nedenle yeni yaşam koşullarının ve gerçeklerinin belirleyici olduğu günümüz ortamında, belediyelerin de yeni gelişmelere ve hizmet alanlarına ayak uydurabilme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır (Uğurlu, 1995: 92).

2.3. Personel Yönetiminin İçinde Bulunduğu Koşullar

belediye hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yerine getirilememesinin bir nedeni de personel yönetiminin içinde bulunduğu koşullardan kaynaklanmaktadır. Bu koşulları iki ana başlık altında sınıflandırabiliriz.

2.3.1. Personel İstihdamına İlişkin Sorunlar

Çok değişik hizmet türlerini yerel halka sunmakla yükümlü olan belediyelerimizin hizmetleri etkin ve verimli bir şekilde yürütebilmesi, işin gerektirdiği uzmanlığa sahip personeli belediye bünyesinde örgütlemesiyle mümkündür. Buna göre belediye personelinin istihdamı, gerek Anayasa tarafından gerekse birçok kanun⁶ ile bu kanunlara ek ve tadilleri yapan Kanun ve Kanun Hükmünde Kararname, Tüzük ve Yönetmeliklerle düzenlenmiştir. Ne var ki belediye personelinin istihdamına yönelik mevzuat oldukça karışık bir görünüm arz etmektedir. Ayrıca bazı hükümler yürürlükte olsa da işlerliğini yitirmiştir (Türk Belediyecilik Derneği, 1994: 107-108).

Belediyelerde personel istihdamına imkan veren hükümlere gelince; 1982 Anayasası'nın 128. maddesi kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin memurlar ve diğer kamu görevlileri tarafından yerine getirilebileceğini hükme bağlamış, ancak görevlerin kural olarak memurlar eliyle yürütülmesi, diğer kamu görevlilerinin bu kuralın bir istisnası olarak kabul edilmesi ve kamu hizmetlerinin diğer kamu görevlileri tarafından yürütülmesinin çok dar tutulması gerektiğini belirtmiştir (Sait, 1986: 9). Bu konuyla ilgili bir düzenleme de 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uyarıncadır. Buna göre DMK'nun 1,4 maddesine göre belediyeler, il özel idareleri ve bunların kurdukları

⁶ 1580 sayılı Belediye Kanunu, 3030 Sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu, 190 Sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname v.d.

birlikler ile döner sermayeli kuruluşlarda kamu hizmetlerinin, sözleşmeli personel, geçici personel ve işçiler eliyle görülmesi hükme bağlanmıştır. Bu durumda kurum ve kuruluşlar bu dört istihdam şekli dışında personel istihdam edemezler (Doğan, 1997: 18-19).

Ancak günümüzde belediyelerin istedikleri gibi ve istedikleri sayıda personel alma eğiliminde oldukları görülmektedir (Tortop, 1995: 3). Bu durum ise belediyelerimizin etkin ve verimli hizmet sunmaları yolunda karşılaştığı en önemli engellerden birisidir. Politikacılarımız oy nedeniyle seçim öncesinde seçmenlere iş sözü vermekte ve seçim sonrasında da bu sözlerini yerine getirebilmek için kadrolarını arttırma yoluna gitmektedirler (Merkezci, 1995: 41). Bu nedenle bugün yürürlükte olan mevzuatımıza göre personel alımı alanında belediyeler çeşitli kısıtlamalara tabi tutulmuş, hizmetlerin planlı ve verimli bir şekilde yürütülmesi için memur ve işçi kadrolarının ihdası, kullanılması ve iptali belirli esaslara bağlanmıştır (Pirler, Tortop, Başsoy, 1994: 106). Aslında belediyelerin bu alanda tamamen serbest olmaları, kuramsal olarak hizmetlerin daha çabuk ve ekonomik yürütülmesi için yararlıdır. Ne var ki bazı belediyelerimizin bütçe gelirlerinin tamamını personel giderlerine ödeyecek düzeyde personel giderlerine ödeyecek düzeyde personel alımına gitmektedir. Nitekim ülkemizde belediyeler, parasal kaynaklarının ortalama yüzde 70'ini personel kaynaklarına ayırmaktadır (Çiftçi, 1983:28). Ancak bugüne kadar kaynaklarının önemli bir bölümünü harcadığı insan gücünün akılcı, etkin ve verimli bir biçimde kullanıldığını söylemek zordur. Bu endişe ileler ki birçok sınırlamalar getirilmesi yoluna gidilmektedir (Tortop, 1995: 3).

Diğer yandan 1961 Anayasası'ndan itibaren başlayan memur-işçi ayrımı çabası şimdiye kadar bir sonuç vermemiş, belediyelerde hangi işlerin memurlar hangilerinin işçiler eliyle yürütüleceği belirlenememiştir. Bundan dolayı temizlik, bayındırlık, mezbaha, içme suyu gibi hizmetler, bazı belediyelerde 657 sayılı Kanun'a tabi memur statüsündeki kişiler, bazı belediyelerde ise 1475 sayılı İş Kanunu'na tabi işçiler tarafından yürütülmektedir. Gerçi İçişleri Bakanlığı'nca zaman zaman bazı hizmetlerin memur, bazı hizmetlerin ise işçi statüsündeki kimseler tarafından yürütülmesi gerektiğine dair tanımlama yapılmakta, ancak yine de yeknesak bir istihdam sistemi

gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle işlerin yürütülmesi sırasında çeşitli sıkıntılar ortaya çıkmaktadır (Meriç, 1992: 57).

Sorunun bir boyutu da yeni kurulan ve küçük belediyelerle ilgilidir. Özellikle küçük belediyelerde personel yetersizliği görülmektedir. Zaten yıllık programlarda, belediyelerin kalifiye eleman yetersizliği içinde olduğu ve norm kadro tespiti çalışmalarına başlanmadığı da belirtilmektedir. Bunun yanısıra küçük belediyelerin çok değişik hizmetleri için, ne memur statüsünde, ne de sözleşmeli statüde personel sağlamak kolay değildir. Sözleşmeli personel bu yerlere gitmek istemezken, hemşehrilik ilişkilerinin personel alımında etkili olması nedeniyle, bazen yetişmiş personel bulunmamaktadır. Kimi belediye personeli de daha avantajlı işlere geçerek, yerlerini acemilere terk etmektedirler. Bazı belediyelerde ise yeni seçilen başkanın personel yönetimini bilmemesi de bu sorunlara eklenmektedir (Falay, 1996: 12).

Belediyelerimizin etkin ve verimli hizmet üretme konusunda yaşadıkları sıkıntının bir nedeni de, çağdaş yönetim ilke ve tekniklerinden yeterince faydalanamamalarıdır. Bilindiği gibi bir kuruluşun başarılı olabilmesi, o kuruluşun başında bulunan yönetici ve diğer personele bağlıdır. Merkezi idarenin yöneticileri atama ile işbaşına geldikleri için genel olarak konularında uzmanlaşmış kişilerdir. Oysa belediyelerin yönetici ve meclisleri seçimle işbaşına gelmekte, dolayısıyla konularında uzman olmayan değişik meslek gruplarına bağlı kişilerden oluşabilmektedir. Bu bağlamda belediye yönetimi nitelik ve formasyonları çok değişik olan kamu görevlilerinin ortak bir potada eritilmesi sorunuyla karşı karşıya kalmış, her biri ayrı bir eğitim kökeninden gelen personelin birer kamu görevlisi olarak belediye bünyesinde ortak bilgi ve beceriler geliştirmeleri gerekliliği önem kazanmıştır. Bu nedenle belediye personelinin hizmet gereklerine ve değişen koşullara göre bilgilendirilmesi için hizmet içi eğitim görmeleri, özellikle orta ve üst kademe yönetim görevini üstlenmiş olanlar açısından önem taşımaktadır (Sencer, 1992: 20). Bu yüzden belediyelerde personel seçme ve eğitme konusu büyük önem taşımakta, yönetici ve üyeler her seçimde değişebileceğinden, bunlara en iyi yol ve çözümü önerecek personele ihtiyaç duyulmaktadır (Tortop, 1994: 237). Ne var ki belediyelerde bilgili ve yetenekli elemanların çalıştırılması bakımından; seçme, işe

alma, değerlendirme, yükseltme ve insan-gücü planlaması gibi konularda, çağdaş insan-gücü kaynağının yönetimine ilişkin uygulamalar yetersizdir. Sorunun bu boyutu da belediyelerimizde çağdaş örgütlenme ve yönetim ilkeleri ile tekniklerinden yeterince yararlanılmamasıyla ilgilidir. Nitekim başta planlı ve programlı çalışma disiplini olmak üzere, iç örgüt yapılarının hizmet gereklerine göre düzenlenmesi, eşgüdüm, önderlik güdüleme, denetim, değerlendirme, insan-gücü planlaması ve geliştirilmesi gibi çağdaş yönetim tekniklerinden Türk yerel yönetim kuruluşlarının uygulamada yeterince yararlanmadıkları bilinmektedir. Bu sorun, özellikle belediyelerimizde etkili ve verimli hizmet üretimini engellemektedir. Bu konularda uzman özel sektör ve kamu kesimi kuruluşlarından yararlanan belediyeler bulunmakla birlikte belediyelerin büyük çoğunluğu, hizmetleri nerede ise el yordamı ile örgütlemekte ve yönetmekte, merkezi yönetim de belediyeleri bu alanda çağdaş uygulamalara özendirerek ve yönlendirecek faaliyetlerde bulunmamaktadır (Yalçındağ, 1995: 37-38). Bu nedenle belediyelerde, üstün nitelikli personel istihdamına, çalıştırılmasına imkan verecek düzenlemeler yapılmalı, personele yeterli eğitim olanakları sağlanmalı, ücret ve kariyer beklentileri karşılanmalıdır (Taşdelen, 1995: 325). Gerçi gerek kamu gerek özel kesimdeki personelin yetiştirilmesi açısından ülkemizde eskiye göre umut verici gelişmeler görülmektedir. Fakat nitelik ve nicelik itibarıyla her zaman tartışmaya, gelişmeye ve gözden geçirilmeye açık bir konu olduğunu söyleyebiliriz (Kuyaksil, 1995: 175).

2.3.2. Personelin Eğitim Düzeyi ve Hizmet İçi Eğitimin Yetersizliği

Etkin ve verimli hizmet sunulamamasının bir nedeni de belediye personelinin eğitim düzeyinin genel olarak düşük olmasıyla ilgilidir (Yaşamış, 1995: 430). Belediyelerin etkin ve verimli hizmet sunabilme sürecine girebilmeleri için seçilmişler de dahil olmak üzere her seviyedeki personelin, iyi bir eğitim almış olmaları gerekir. Zira belediyelerde çalışan personel değişik meslek gruplarından oluşmakta ve çoğu kez belli bir uzmanlık alanına sahip bulunmamaktadır. Belediye personelinin yetiştirilmesi pek çok ülkede yerel yönetimlerin finanse ettiği ulusal seviyedeki kurumlar tarafından yönetilen eğitim kuruluşlarınca yapılmaktadır (Öztürk, 1997: 186). Ülkemizde, yetişmiş personel açığını gidermek, personelden etkin verim sağlamak, dolayısıyla belediye hizmetlerinin

etkinliğini arttırmaya yönelik olarak İller Bankası Eğitim Müdürlüğünün yanı sıra, Türk Belediyecilik Derneği, Emekli Sandığı Personel Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ve TODAİE gibi çeşitli kuruluşlar hizmet içi eğitim yapmaktadır. Bu kurslarda belediye başkanları, belediye başkan yardımcıları, genel sekreterler, imar, personel, yazı işleri, halkla ilişkiler, hesap işleri müdürlerinin yanı sıra, teknik elemanlar ve muhasipler için seminerler düzenlenmektedir (Tortop, 1995a: 3). Ne var ki belediye personelinin bilgi ve yetenek eksikliklerinin hizmet içi eğitim ile giderilmesi çok istisnai bir durum olup, yerel yönetim birliklerinin ve yukarıda anılan birkaç kuruluşun yetersiz uygulamaları dışında yürütülen hizmet-içi eğitim programları bulunmamaktadır (Yalçındağ, 1995: 37). Oysa görevleri halkla sürekli ilişki içinde bulunmayı gerektiren belediye personelinin, gerekli bilgi ve becerilerle donatılarak hizmet verdiği insanlarla etkin iletişimi nasıl kuracağı konusunda özel bir eğitimden geçmesi gerekmektedir. Nitekim başarılı bir belediye yönetimi, personelinin eğitimine önem ve öncelik verir, tasarruf gerekçesiyle eğitim programlarını bir yana bırakmaz, insangücü planlaması kapsamında personelin eğitim ve ihtiyacını saptar ve belediye yönetiminin her alanında ve her düzeyde eğitim programları geliştirip; bu programların sürekliliğini sağlar ve eğitim çalışmalarını değerlendirir (Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği, 1987: 31).

Diğer yandan ülkemizde belediyecilik mesleği ile ilgili eğitim görmüş yeterli sayıda eleman olmadığı için belediyeye alınacak personelde belediyecilik ile ilgili eğitim görmüş olma koşulu aranmamaktadır (Tortop, 1995: 3). Gerçi ülkemizde doğrudan belediyecilik konusunda eğitim verilmemekle birlikte, Siyasal Bilgiler Fakültesi ile İdari Bilimler Fakülteleri'nin Kamu Yönetimi Bölümleri'nde yerel yönetimler ile ilgili dersler okutulmaktadır. Ayrıca, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi bünyesinde "Yerel Yönetimler" Ön Lisans Programı açılmış bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, Meslek Yüksek Okulları'nda da "Mahalli İdareler" bölümü bulunmaktadır. Orta öğretim seviyesinde belediyecilik eğitim veren ve bir anlamda belediyeler için ara eleman sağlamaya yönelik Mahalli İdareler Anadolu Meslek Liseleri de bu konuda atılmış önemli bir adım sayılabilir (Aykaç, 1995: 250-251). Ancak bu okul mezunlarının belediye ve diğer mahalli idare birimlerinde çalıştırılmasını zorunlu kılan yasal bir hüküm bulunmadığından bu kişilerden gerektiği şekilde yararlanılamamaktadır (Yeter, 1995 : 349).

Diğer taraftan belediye personelinin sadece mevzuata uymayı esas alan idari ve bürokratik kültür anlayışı yerine, hızlı karar almayı, insiyatif kullanmayı, hizmetlerin etkinliği ve kalitesini yükseltmeyi ve profesyonelleşmesini amaçlayan bir biçimde hareket etmesini sağlayacak şekilde yetiştirilmesi de önemlidir (Falay, 1995: 59). Bu bağlamda, personelin halkı ve halka hizmet mantığını kavramalarını sağlayacak, sosyal ve psikolojik yönden halkla iletişim kurabilecek, bilgili, irade sahibi ve iyi niyet içerisinde olabilecek biçimde eğitim programlarından geçirilmesi önem arz etmektedir (Şener, 1995: 236-242). Nitekim görevleri halkla sürekli ilişki içinde bulunmayı gerektiren personelin hizmet verdiği insanlarla etkin iletişimi nasıl kuracağı konusunda özel bir eğitimden geçmesi gerekmektedir. Hizmetlerin sunulmasından sorumlu olan ve halkın sorunlarıyla uğraşan personelin eğitilmesi, her çalışanın kendisini beldeyle özdeş görmesine yol açan bir anlayışın gelişmesine yol açar (Yıldırım, 1984:).

2.4. Hizmet Bölüşümündeki Yetersizlik ve Belirsizlikler

Hizmetlerin merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki bölüşümü, ülkenin anayasal düzenine, ekonomik ve sosyal yapısına göre farklılıklar gösterdiğinden her yerde geçerli olabilecek değişmez ve kesin kriterlere göre belirlenemez. Gerek merkezi gerekse yerel yönetim birimleri, kuruluş kanunlarında belirtilen hizmetleri yerine getirirler. Öte yandan kentleşme hızının ve nüfusun artmasıyla birlikte kent içi ulaşım, imar vb. öteden beri belediyelerce yürütülen bazı hizmetler nitelik ve nicelik bakımından büyük bir önem kazanmış ve büyük ölçekli yerel hizmetlerin hangi birim tarafından görülmesi gerekeceği konusunda görüş ayrılıkları ortaya çıkmıştır.

Belediyelerimize, Belediye Kanunu'nda sayılanlardan ayrı olarak kanun, tüzük ve yönetmelikler çerçevesinde belirlenen görevler de verilmektedir. Bunun yanında kimi belediye görevleri merkezi yönetim kuruluşlarına devredilmiş ya da bunlar tarafından da bu tür görevlerin yapılmasına olanak sağlanmıştır (Yalçındağ, 1992a: 13). Nitekim belediyelerin 1930'lar sonrası yıllarda oldukça aktif oldukları; sağlık, sosyal ve kültürel hizmetler konusundaki görevlerini, kaynak yetersizliğinin de etkisiyle büyük ölçüde kısararak zamanla merkezi yönetime devrettikleri görülmüştür (Tekeli, 1983: 7-9)

Sonradan çıkarılan yasalarla yapılan değişiklikler belli bir görüş ve sistem çerçevesinde gerçekteştirilmediği için belediyelerle merkezi yönetim arasındaki hizmet dağılımında bir karmaşa meydana getirmiştir. Örneğin sağlık ve sosyal yardım hizmetleri ile ilgili görevler Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na, bayındırlık ve imar hizmetleri ile ilgili görevler Bayındırlık ve İmar İskan Bakanlığı'na geçmiştir. Bazı hizmetler ise merkezi idare ile birlikte görülmektedir. Bu nedenle kimi belediyeler sorumlu oldukları hizmetlerin merkezce yapılmasını beklerken, kimi belediyeler de hizmet alanlarına girmeyen konularda çalışmalar yapmaktadırlar (Aytaç, 1988: 94-96, 320-322).

Ülkemizdeki yerel nitelikteki pek çok hizmetin merkezden yürütülmesinin bir diğer nedeni de teknik ihtiyaçlardan daha çok, yerel yönetimlere duyulan güvensizlik ile, merkezdeki politikacı ve bürokrat ikilisinin kamu politikasının oluşturulmasını yerel yöneticilerle paylaşmama eğiliminden kaynaklanmaktadır (Eryılmaz, 1995: 342). Ayrıca merkezi yönetim, belediyelerin yerel etkilere açık olmasından dolayı duyduğu endişenin etkisiyle bir yandan belediyelerin güçlendirilmesini istememekte, diğer yandan da onların görevlerini yasal olarak kısıtlama yoluna gitmektedir. Böylece, kriz veya olağan dışı hallerde, yerel alanda oluşabilecek hizmet boşluğunu önleyip, gerektiğinde bu idareleri devreye sokmak istemektedir (Eryılmaz, 1997: 14). Oysa bu sorun merkezi yönetimlerin belediyelere gvenmesiyle çözülebilecek türdendir. (Taşdelen, 1995: 325). Aşağıda yer alan Tablo 2.2'de merkezi yönetim ve belediyelere ait hizmetler yer almaktadır.

Tablo 2.2 Hizmetlerin Belediyeler ve Merkezi Yönetim Arasındaki Dağılımı

Hizmetler	Ana Yatırım	Bakım ve Yenileme	Hizmetin Yapımı	Kontrol
Temel Altyapı Hzm.				
Yol ve Meydan	B (B)	B	----	----
Kanalizasyon	B (M)	B	----	----
Park ve mezar	B	B	B	----
Su (*)	B,M, §	B,M, §	B,M, §	----
Elektrik	M, §,	M, §	M, §	----
Havagazı	B, §	B, §	B, §	----
Telefon	M,§	M,§	M,§	----
Temel Kentsel Hzm.				
Çöp Toplama	B	B	B	----
Yol temizliği	B	B	B	----
İtfaiye	B	B	B	----
Genel Polis	----	----	M (B)	----
Trafik	M, §	B (M)	B, M	----
Kamu Ulaşımı	B, §	B, §	B, §	----
Temizlik ve Kontrol	----	----	B	----
İmar Hzm.				
Mastır plan	----	----	B, (M)	----
Ayrıntılı plan	----	----	B (M)	----
Plan değişiklikleri	----	----	B (M)	----
İmar ruhsatı	----	----	B (M)	----
İnşaat kontrol	----	----	B (M)	B
İmar programı	----	----	B (M)	----
Ekonomik Hzm.				
Hal	B	B	----	B
Mezbaha	B	B	B	B
Pazar yerleri	B	B	----	B
Sanayi böl. Çarşısı	M, B, §	M, B, §	----	B
Otel, dükkan yapmak,	B	B	----	----
Ticaret odaları organize etmek	----	----	B, M	B
Şehir bankası açmak	B, M	----	B	M
Sosyal,Kültürel Hzm.				
Eski eserleri korumak	M (B)	M (B)	M (B)	----
Kütüphane, mesleki kurs	B, M	B, M	B, M	----
Spor alanı	B, M	B, M	----	----
İhtiyar ve çocuklara bakım ve ucuz konut	B, M	B, M	----	----
Mali ve Hukuki Hzm.				
Yerel vergiler	----	----	B, M	----
Belediye cezaları	----	----	B	----
İstimlak	----	----	B, M	----

Kaynak: Marmara ve Boğazları Belediyeler Derneği: 66

NOTLAR: B : Belediye
M : Merkezi yönetim
§ : Şirket (kamu veya özel)
Hzm. : Hizmet

Tablonun incelenmesinden de anlaşılmaktadır ki, pek çok hizmet hem merkezi yönetimin hem de belediyelerin görev alanına girmektedir. Nitekim sonradan çıkarılan kanunlar belediyelerin yetki ve görev alanına girerek, onların faaliyet alanlarını daraltmış, yetki ve kaynakların merkezi yönetim kuruluşlarına aktarılmasına neden olmuş; belediyelerin kendi kuruluş kanunlarındaki görev ve yetkiler de ortadan kalkmadığı için de görev konusunda birden fazla kuruluş aynı anda yetkili ve sorumlu hale gelmiştir (Eryılmaz, 199a: 343). Bunun yanısıra bir yandan belediye görevlerinde kaydedilen sürekli artış, diğer yandan merkezi yönetimin müdahalesi hizmetlerin etkin bir biçimde görülmesine engellemiştir. Oysa hiçbir yerel kamu hizmetinin yürütülmesinde birden fazla sorumlu yönetim birimi olmamalıdır. Kural olarak, bir kamu hizmeti, o hizmeti en etkili ve verimli biçimde yürütebilecek en alt basamak yerel yönetim birimince verilmeli, her birim kendi sınırları içindeki hizmetlerin yetkili ve sorumlu birimi olmalıdır (Yalçındağ, 1995: 57). Bunun için de, görevlerin ve hizmet alanlarının yerel ya da genel niteliklerine ve diğer özelliklerine bakılarak yeniden tanımlanmalıdır (Uğurlu, 1995: 92).

Bunun yanısıra 1580 sayılı Kanun belediye hizmetlerini gelir durumlarına göre beş ana gruba ayırmıştır. Buna göre Kanun'un 16. ve 17. maddelerinde yer alan hükümlere göre; 15. maddede sayılan 76 kalem görevden bazıları tüm belediyeler için, bazıları geliri 50 bin liradan fazla olan belediyeler için, bazıları geliri 200 bin liradan fazla olan belediyeler için zorunludur. Bazıları ise tüm belediyeler için ihtiyaridir. Ancak yürürlükte bulunan kanunumuz, belediyeleri yapılarına, büyüklüklerine göre bir ayırma konu yapmadan eşit olarak değerlendirmiş, hizmetleri gelir gruplarına göre bölüştürürken de gerçek ihtiyaçları dikkate almamıştır. Örneğin soğuk hava deposu, süthane, belediye fırınları yapmak ve işletmek bütün belediyeler için isteğe bağlı görevler olarak sayılırken, yarış yerleri stadyumlar, eğlence yerleri yapmak ve işletmek 500.000 liradan fazla geliri olan belediyeler için zorunlu sayılmıştır. Oysa zorunlu hizmetleri yerine getirmeye çok az belediyenin gücü yeter. Bu durumda isteğe bağlı hizmetlere sıra gelmesi çok uzak bir olasılıktır. (Keleş, 1994: 98-194). Ayrıca görevlerden bazılarının gelir düzeyiyle irtibatlandırmak suretiyle bazı belediyeler için zorunlu hale getirilmiş olması da zamanla önemini yitirmiştir (TOBB, 1996: 90). Nitekim bugün, geliri 500.000 liradan aşağı olan belediye bulunmamaktadır. Bu ayırım,

yasada gösterilen çok sayıdaki görev ve hizmetin, yerine getirilmesi zorunlu işler durumuna gelmesine neden olmuş; 19. maddede yer alan, “belediye idareleri, bununla kendilerine gösterilen görev ve hizmetleri yerine getirdikten sonra belde halkının ortak ve medeni ihtiyaçlarını düzenleyecek her türlü görevi yerine getirirler” hükmünün bir anlamı kalmamıştır. Ayrıca, hizmetlerin tümünü idarenin taktir yetkisine bırakmak gibi önemli bir sakıncayı da ortaya çıkarmıştır (Karaman, 1995: 237).

Bu nedenle hizmetlerin günün koşullarına ve görev ve hizmet alanlarının yerel ya da genel niteliklerine bakılarak yeniden bölüştürülmesini sağlayacak yasal düzenlemeleri bir an önce yürürlüğe sokarak bu konuda yaşanan yetki karmaşasına ve görev fazlalığına son vermek gerekmektedir. Ayrıca hizmete ilişkin dağınık mevzuat birleştirilmeli, belediyelerle merkezi yönetim arasındaki yetki ve görev çatışması önlenmeli, belediyelere açık ve kesin yetkiler bırakılmalıdır Yerel hizmetlerin merkezi yönetimin taşra birimleri eliyle yerine getirilmesi uygulamasına son verilmeli ve bu konudaki yetkiler belediyelere bırakılmalıdır (Görmez, 1995: 337). Gerek yasanın yapısından gelen karmaşanın, gerekse belediye hizmetlerini gelir gruplarına göre belirlemekten doğan sorunların giderilebilmesi için, yerel toplulukların ortak çıkarları ile ilgili tüm hizmetlerin yürütülme, yetki ve sorumluluğu belediye birimlerine ait olacak şekilde yeni bir düzenleme yapılması gerekmektedir (Yalçındağ, 1995: 57). Bu belirleme yapılırken, yürürlükte bulunan 1580 sayılı yasanın 15. maddesi gözden geçirilmeli ve anlamını yitirmiş olan hizmetler yasadan çıkarılarak önem kazanlar ilave edilmelidir (Yaşamış, 1993: 11): Bunun yanısıra belediyelerin hizmet görmesi için bazı yetkilerle donatılması gerekir. Bunun için öncelikle kanunlar çerçevesinde, yönetmelilerle kendi beldeleri ile ilgili hukuksal düzenlemeler yapma ve kural koyma yetkilerine sahip olmaları gerekir. Bu nedenle belediye sınırları içerisinde gerekli hukuki düzenlemelerin yapılması önem taşımaktadır (Görmez, 1995: 337). Bu amaçla belediyelerin kentte düzeni ve ahengi kurmak ve korumak üzere kentleşme yoluyla bir araya gelen kişilerin ortak davranış kural ve ilkelerini belirleyebilmeleri ve uygulamalarını güvence altına alabilmeleri için öncelikle beldesel yasalar ve anayasalar oluşturulmalıdır (Yaşamış, 1995: 442).

2.5. Gelir Bölüşümündeki Yetersizlikler

Her ülkenin gelişmişlik düzeyi, coğrafi ve demografik koşulları, gelir düzeyi, sosyal ve kültürel özellikleri yerel yönetimlere kaynak aktarımı konusuna farklı yaklaşımlarına neden olur. Hizmet bölüşümünde olduğu gibi kaynak bölüşümünde de belirli standartlar bulunmamaktadır. Güçlü bir yerel yönetim geleneğine sahip ülkelerde bile, yerel kaynakların önemli bir bölümü merkezden yapılan transferlerden oluşmaktadır. Ancak, bu ülkelerdeki belediyeler, yerel topluluğa karşı gerçek anlamda sorumlu olabilmelerini sağlayacak biçimde, kendi harcama ve gelir kalemlerini belirleyecek yetkilerle donatılmalarına karşın, ülkemiz belediyeleri kendi kaynaklarının belirlenmesinde söz sahibi değildirler (Emrealp,1993: 36).

Merkeziyetçi bir yapıda, merkezde iktidar olmadan belediyelerde iktidar olursa bile başarı sağlanması güçleşmektedir. Bunu iyi bilen siyasi iktidarlar, belediye seçimlerinde vatandaşın oyunu etkilemek için, sürekli hükümetle belediye organları arasındaki uyuma dikkat çekerler. Merkezi yönetim ile belediye yönetiminin farklı siyasi partilerden oluştuğu durumlarda, belediye halkına yönelik hizmetlerin aksamasına yol açmak, böylece belediyeleri halkın gözünden düşürmek amacıyla hükümetler kaynak ve yetki bakımından daraltıcı bir politika izleme yoluna giderek belediyeleri kendilerine bağımlı hale getirmek isterler (Eryılmaz, 1997:13). Böyle bir uygulamaya giden merkezi yönetim, bir yandan hizmetin aksamasına neden olurken öte yandan hukuksal kuralları çiğnemekte, demokratik ilkelere ters düşmekte ve yerel demokrasiyi zayıflatmaktadır.

Öte yandan ülkemizde, merkezi yönetim, belediyelere aktarması gereken kaynaklar üzerinde kendisini tek taraflı tasarruf edebilme yetkisinde görme eğilimindedir (Emrealp: 1993: 37). Ancak gelirlerin merkezi yönetim ile belediyeler arasında bölüşümü yasalarla belirlendiğinden, merkezi yönetimin tek taraflı tasarrufu yasalarla engellenmiştir. Ne var ki Türkiye’de geçmiş dönemlerde görüldüğü gibi, belediyelerin paylarını, merkezi yönetimin zamanında ve gerektirdiği biçimde aktaramadığı durumlar ortaya çıkmaktadır. Bunun çeşitli nedenleri vardır. İlki, Türkiye gibi kaynakları sınırlı

olan bir ülkede, bu kaynakların yönetimini elinde tutmak, politikacılara önemli bir güç ve itibar sağlamaktadır. Diğer bir neden de ülkemizin mali kaynak kapasitesinin yetersizliğiyle ilgilidir. Merkezi yönetimin, içinde bulunduğu mali darboğaz, belediyelere aktarılması gereken kaynakları gerektiği ölçüde ve zamanında aktarmasına engel olmaktadır (Eryılmaz 1997: 15).

Belediyelerin kuruluş kanunlarıyla kendilerine verilmiş görevleri yerine getirebilmeleri için, yeterli ve istikrarlı gelir kaynaklarına sahip olmaları gerekir. Ülkemizde belediyelerin istikrarlı gelir kaynaklarına sahip olmadıklarını görmekteyiz. Öyle ki belediyeler, gelir yetersizliği konusundaki şikayetlerini sürekli olarak tekrarlamakta ve gelirlerinin, sürekli olarak artan görevlerini yerine getirmeye yetmediğinden yakınmaktadırlar. 1982 Anayasası'nda yer alan "yerel yönetimlere görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır" ilkesi slogan olmaktan öte geçememiştir. Belediyelerin görevleri değişmediği ve hatta arttığı halde, gelir kaynaklarında daraltıcı mahiyette yapılan oynamalar, görev-gelir dengesinin pek ciddiye alınmadığını göstermektedir (Eryılmaz, 1997: 25).

Belediyelerin mali yapısını olumsuz olarak etkileyen faktörlerden birisi de, kanunlarda öngörülen maktu veya tavan yönünden sınırlamalı para cezalarının enflasyonun etkisi sebebiyle zamanla önem ve etkisini kaybetmesidir (TOBB, 1996: 143). Diğer yandan gelirlerinin "verimsiz, fiyat ve gelir hareketlerine duyarlılığı az matrahlardan" oluşması, vergi tarifelerinin maktu (fiktif) ve enflasyon nedeniyle aşınır olmasıdır ki bu durum özellikle emlak vergisinin belli aralıklarla (5 yılda bir) saptanmasında görülmektedir. Ayrıca vergi yerine ceza ve rüsumlara ağırlık vermek de hem merkezin idari vesayeti, hem de yerel siyaset açısından olanaksız gözükmekte, bu koşullarda toplanana ceza ve rüsumlar da son derece cılız kalmaktadır. Bunun yanısıra, genel bütçeden yapılan bağış ve yardımlara ilişkin objektif bir kriter bulunmaması ve bu yardımları yapan Bakanlıklar arasında koordinasyon olmayışı, genel bütçe gelirlerinden belediyelere verilen kaynaklar açısından tekerrür, adaletsizlik ve kayırmalara neden olmaktadır (Falay, 1996: 12-22).

Bu nedenle önemli bir yetersizlik, muğlalık ve karmaşıklıklar içinde bulunan belediye gelirlerini rasyonel bir biçimde yeniden düzenlemek gittikçe daha fazla önem kazanmaktadır (Yaşamış, 1993: 21). Bu nedenle kaynak planlamasına ve yönetimine imkan veren yeni süreçler geliştirilmeli ve uygulamaya konulmalıdır (Yaşamış, 1995: 443).

Öte yandan harcamaların genel yapısı, belediyelerin artan bir iç ve dış borçlanma zorunluluğu içinde bulunduğunu ortaya çıkarmaktadır. Şöyle ki belediyelerin özellikle görev sürelerinin son yılında yeni seçimler kazanabilmek için İller Bankası kefaletiyle uzun vadeli ve pahalı krediler alarak, büyük yatırımlara giriştikleri görülmektedir. Bu ise yeni seçim kazanan belediye yönetiminin değil yatırım yapmak, cari giderleri bile karşılayamayacak duruma gelmelerine neden olmaktadır (Yalçındağ, 1991: 150). Bunun yanı sıra belediyelerin görevleriyle orantılı gelir kaynaklarına sahip olmaması nedeniyle merkezi yönetim bazı belediyelerin borçlarını ertelemiş veya tümüyle üstlenmiştir. Ne var ki, borçlananlar genelde büyük belediyeler oldukları için büyük ve küçük belediyeler arasında bir ayırım ortaya çıkmıştır. Ayrıca borçlanma gelirlerinin etkin ve verimli bir şekilde kullanılması ve geri ödemelerin yapılması sorumluluğunu da bir anlamda ortadan kaldırmış (Falay, 1996:15), bazı belediyelerin borçlarının bağışlanması, bazılarının ise ertelenmesi belediyeler arası ayırma yol açmıştır. Ayrıca, çok borçlanmış belediyelerle az borçlananlar arasında bir dengesizlik meydana gelmiştir. Diğer taraftan, borçlanma ve borçtan kurtulma olanağı, belediyeleri mali kaynak oluşturma çabasına girişmeksizin, kaynaklarını daha akılcı kullanma gereği duymaksızın sorumsuz davranmaya itmektedir (Keleş, 1994: 315).

Yürürlükteki mevzuata göre belediye gelirlerinin dağılık ve uygulama güçlüğü yaratan hükümlere dayanması, söz konusu mevzuatın çağdaş belediyeciliğin gerektirdiği ekonomik, teknik ve sosyal gelişmelere uyum göstermemesi ve belediyelere vergi vb. yükümlülükler getirme imkanı vermemesi de gelir yetersizliğine sebep olmakta, bu da belediye hizmetlerinin aksamasına yol açmaktadır (Falay, 1996: 12). Oysa seçimle işbaşına gelen bir belediyenin en önemli sorunu, mali kaynak oluşturmak ve seçim kampanyasında vaad edilen projeleri bir an önce başlatmaktır. Belediyelerin kendi öz

kaynaklarını oluşturmamaları bir yandan onları mali sıkıntı içine sokup, hizmetlerde aksama ve gecikmelere yol açarken, diğer yandan belediyelere kaynak aktarmak zorunda kalan merkezi yönetimi de sıkıntıya sokmakta ve kamu kaynaklarının rasyonel kullanımını engellemektedir (DPT: 1994: 44).

Merkezden belediyelere kaynak aktarımı mevcut yapıda kaçınılmaz olduğuna göre, hizmet bölüşümüne paralel olarak adil bir kaynak bölüşümünün yapılması gerekir (Emrealp: 1993: 38). Oysa bugün mali kaynak oluşturulmasında ilk akla gelen, merkezi hükümetle belediyelerin arasındaki ilişkileri güçlendirerek Ankara'nın elindeki olanaklardan daha fazla yararlanmaktır. Bu ise, belediyenin ait olduğu kent büyüklüğü ile, belediye başkanı, yerel siyasi parti örgütü ve belediyenin içinde bulunduğu seçim çevresinin milletvekillerinin siyasal beceri ve yetenekleriyle de yakından ilişkilidir. Bu durumda belediyeler, kaynak oluşturma ve kullanma bakımından daha farklı yollara başvurmaktadırlar. Çünkü merkezi yönetim ne daha fazla kaynak aktarmaya isteklidir, ne de verdiği sözleri yerine getirebilecek güç ve yeteneğe sahiptir. Bu nedenle belediyelerin merkeze olana mali bağımlılığını azaltacak adımlar atılmıştır. Bunlardan ilki hem projelerin hayata geçirilmesini sağlamak, hem de bunları belediyeye mali külfet yüklemeyecek hale getirmektir. Belediye hizmetlerinin özel sektöre kiralanması ve bu sayede bir yandan mali kaynak oluşturulurken öte yandan belediye hizmetlerinin görülebilmesi bu adımların iyi bir örneğini oluşturmuştur. İkinci bir yol ise daha köktenci bir girişimle bazı belediye kuruluş ve hizmetlerini özelleştirmektir. Belediye İktisadi Teşekkülleri'nin (BİT) özel sektöre satılması bu yolda atılmış bir adımdır (Falay, 1996: 22).

Sonuç olarak belediyelerin etkin ve verimli hizmet yapabilmeleri ve seçim kampanyasında yerel halka vaad ettikleri projeleri bir an önce başlatabilmeleri için mali yönden güçlendirilmeleri gerekir. Bunun salt gelir arttırıcı bir düzenleme olarak algılanması yerine; devletle belediyeler arasında kamu görevleriyle gelir kaynaklarının adaletli ölçüler içinde yeniden paylaşılmasını amaçlayan bir mali tevzin sistemi içinde ele alınması gerekir (Keleş, 1995: 70). Ayrıca belediyelere vergi koyma yetkisi tanınmalıdır. Bu, ek vergi koyabilme şeklinde de olmalıdır. Belediyeler öz kaynak oluşturmak açısından vergi, resim ve harçları belirlemek ve bu alanda yeni kaynaklar

oluşturmak yetkisine sahip olmalıdır. Bütçesini ve mali planlamayı, kendi içinde gerçekleştirebilmelidir (Görmez, 1995: 337). Zaten bu konuda Avrupa Konseyi, yerel yönetimlerin özerkliği ile ilgili çalışmalar yapılmakta, yerel idarelerin gelirlerini artıran masraflara göre ayarlayabilmeleri için esneklik sağlanmasını önermekte, gelirlerinin bir kısmının oranlarını kendileri belirleyebilmesini ve bazı vergilerde yerel yönetimlerin ek zamlar yapabilmesini savunmaktadır (Tortop, 1992: 40).

2.6. İdari Vesayet Denetimi

Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki idari ve mali ilişkiler Anayasa ve ilgili kanunlarla düzenlenmiştir. Belediyeler de devletin taşradaki organları olduklarından, merkezi yönetimin bu örgütler üzerindeki idari ve mali gözetim ve denetimi “Vesayet Denetimi” olarak tanımlanmıştır. (Bilgin, 1995: 422). Ülkemizde ise vesayet denetimi Anayasal hükümlere göre, usul ve esaslar bakımından düzenlenmiştir. Buna göre, 1982 Anayasası'nın 127. maddesinin 5. fıkrasında, “merkezi idare, mahalli idareler üzerinde mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun bir şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde idari vesayet yetkisine sahiptir” hükmü yer almaktadır (Özer, 1993: 24). (TOOB, 1996:). O halde merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerinde uygulayacağı idari vesayet denetiminin şu amaçlara yönelik olduğunu belirtebiliriz:

- Mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi,
- Kamu görevlerinde birliğin sağlanması,
- Toplum yararının korunması,
- Mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması

Demokratik bir düzende bir hizmetin yerel yönetimlerce yapılıp yapılmamasına, yapılacaksa nasıl yapılacağına ilişkin olarak yerel halkça kullanılması gereken bir yetkiye karışma ve son sözü söyleme olanağını merkezi yönetime veren bu kurallardan

özellikle son ikisi belediyelerin özerkliği ve demokrasi ilkeleriyle ters düşmektedir (Yaşamış, 1995: 34). Nitekim vesayet denetiminin gerekçelerinden biri olan “toplum yararının korunması” hukuki denetimin değil, yerindelik denetiminin gerekçesidir. Toplum yararının korunması, siyasetin temel ilgi alanı içine girer ve siyasi partilerin farklı kamu politikalarının dayanağını oluşturur. Siyaset, toplum yararı için yapıldığına göre, hükümetler, “toplum yararı”nı kendilerine göre yorumlayarak, yerel yönetimlerin yetki ve görev alanlarına her zaman müdahale etme gücüne sahip olurlar. (Eryılmaz, 1995a: 346). Oysa merkezi yönetimin belediyeler üzerindeki denetimi, yerindelik denetimi şeklinde değil, hukuka uygunluk denetimi biçiminde olmalıdır. Yalçındağ’ın da ifade ettiği gibi bu nesnel bir denetimdir ve hukuk devleti düzeni içinde yapılmalı, ulusal hedefler, standartlar ve ilkeler de hukuk normu olarak tanımlanmalı, belediyelerin bunlara uyması sağlanmalı, belediyelerin işlem ve eylemlerinin hukuka, kamu yararına aykırılığı durumunda, hukuka uygunluk denetimi bağlamında son söz yargı organına ait olmalı ve yargıyı harekete geçirmek ise, merkezi yönetimin yetkisi dahilinde olduğu kadar, meclis üyelerinin ve tek tek hemşehrilerin de yetkisinde bulunmalıdır (Yalçındağ, 1992 :6).

Vesayet denetiminin diğer bir gerekçesi olan “mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması da, aynı şekilde hukuki denetimin değil, yerindelik denetiminin gerekçesidir. Mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanıp karşılanmadığı, doğrudan belediyelerin karar ve yürütme organlarını belirleyen seçmenleri ilgilendirir (Eryılmaz, 1995a: 346). Öte yandan, belediye hizmetlerinin yerel topluluğun gereksinmelerine uygun olup olmadığının denetlenmesi, siyasal bir olgudur ve bu yetki topluluğa ait olmalıdır. Yerel topluluğun yerel yönetimi sürekli sorgulaması, irdemesi, gereken durumlarda teki göstermesini, yani bilinçli bir şekilde değerlendirmesini gerektirir. Bu da katılım ve saydamlık alanında ülke insanımızın mesafe katedmesiyle sağlanabilir (Yalçındağ, 1992: 5).

Belediyeler tarafından kullanılan kaynakların verimli ve etkili şekilde kullanılma düzeylerini irdelemek ve bu yolda idarelere yol göstericilik yapmak ve yapılan işlemlerin hukuki geçerliliğini ve doğruluğunu incelemek merkezi idarenin elindedir

(Yaşamış, 1995: 433). Bu bağlamda, merkezi yönetim yasaları ve yönetmelikleri hazırlama ve bunların uygulanışını denetleme görevini çok ciddi bir biçimde yerine getirirse, ülkenin ve idarenin bütünlüğü hiçbir tehlike ve tehdit altına girmez (Çoker, 1993: 8). Nitekim belediyelerimiz açısından KAYA⁷ Projesi önerdiği modelde, yönetsel vesayet artık tarihin müzesine kaldırılması gerektiği vurgulanmaktadır. Çünkü, yerindelik denetimi biçiminde uygulanan ve keyfiliğe açık olan yönetsel vesayet Türkiye’de yerel topluluğa, yerel seçmene ve yerel politikacıya, kısaca yerel demokrasiye saygısızlık anlamını taşımaktadır (Yalçındağ, 1992: 4-5). Üretecekleri mal ve hizmetlere ilişkin finansal güçleri yeterli olmayan belediyeler, gittikçe artan mali vesayet sonucunda merkezi yönetimden destek talep etmek zorunda kalmış, özellikle küçük belediyeler, hizmetlerini ancak merkezi yönetimin yardımı ve yerel halkın gönüllü katılımıyla yürütebilir hale gelmişlerdir (Falay, 1996: 11). Bu bağlamda yapılması gereken, en kritik ve kısıtlayıcı yönetsel vasilik örneği olan gelir kaynaklarının merkezi yönetime bağımlılığına son verilmeli ve yerel gelir bazı ön plana çıkarılmalıdır. Özellikle belediyelerin bağımsız iş yapma güçlerini sınırlayıcı bir şekilde düzenlenmiş olan kadro iptal ve ihdas süreci inceleme konusu yapılmalıdır. Bunun yanısıra belediyeler kendi örgüt düzenlerine kendileri karar verebilmelidirler. İller Bankası gibi merkezi yönetime bağlı kredi kuruluşları aracılığıyla yönlendirilen finansal vasilik sistemi üzerinde köktenci değişiklikler yapılmalıdır (Yaşamış, 1995: 421).

Ülkemizde idari vesayet yetkisi; Mülki Amirler, İl ve İlçe İdare Kurulları, İçişleri ve bazı Bakanlıklar, Danıştay, Sayıştay, ve DPT tarafından kullanılmaktadır. Aşağıda Tablo 2.1’de de görüldüğü gibi merkezi yönetim, belediye organlarının kararları, organları, personeli ile iş ve işlemleri üzerinde vesayet denetiminde bulunmaktadır (Çavuşoğlu, 1995: 263).

⁷ DPT’nin isteği üzerine TODAİE tarafından 1988 yılında başlatılarak yaklaşık üç yıl süren bir çalışmayı kapsayan “Kamu Yönetimi Araştırma Projesi”nin Genel Raporu 1991 sonbaharında hükümete sunulmuştur. Proje, “Yerel Yönetimler Araştırma Grubu” da dahil olmak üzere 7 araştırma grubu tarafından yürütülmüştür. Kaya projesi tarafından, yerel düzeyde yürütülen hizmetlere ilişkin olarak yönetim sistemimiz bakımından bir model önerilmektedir.

Tablo 2.3 Türkiye’de Merkezin Belediyeler Üzerindeki Denetim ve Vesayeti

Denetim ve Vesayet			
	Vali veya Kaymakam	İlgili Bakanlık	Bakanlar Kurulu
Belediye organları üzerinde vesayet: - Belediye başkanlığı ve belediye meclisinin organlık sıfatının sona ermesi		Danıştaya müracaat ve görüş bildirme	
Belediyelerin karar-eylem ve uygulamaları üzerine vesayet: - Belediye meclisince hazırlanan belediye ve sağlık zabıtası yönetmelikleri - İmar planları ve imar programları - Kamulaştırma kararları - Meclis olağan toplantısını yasal sürede bildirme, bitmediği takdirde uzatma - Belediye bütçesi - Merkezi idare ile yazışma	Onay	Onay Onay	
Belediye finansmanı üzerindeki vesayet - İller Bankası Genel Müdürü ve Yürütme Kurulu’nun atanması - Tahvil çıkarma, borç alma-verme işlemleri - Ulaşım, su hizmet tarifelerini belirleme - Devlet bütçesinden ayrılan çeşitli bağış ve fonların kullanılabilmesi - Araç alımı	Onay Aracılığıyla	Atama Onay Onay İzin ve Onay İzin	Onay İzin
Belediye personeli üzerindeki vesayet - Yeni personel kadrolarının çıkartılması - Teknik, sağlık personel atamaları - Belediye Başkan yardımcılarını atama		Onay Atama	Onay

Kaynak : Kaynak: Marmara ve Boğazları Belediyeler Derneği: 66

Tablo 2.3’den de anlaşılacağı üzere vesayet, genel olarak bazı kararları onamak, iptal etmek, önceden izin almak, ertelemek ilgili makamın yerine geçmek şeklinde olmaktadır. Ancak bu hallerde vesayet makamı, belediyelerin yerine geçerek karar alamaz. Vesayet yetkisi kullanılırken belediye yönetiminin çalışma şevkleri kırılmamalı, denetim yol gösterici olmalıdır (Çavuşoğlu, 1995: 263, Karaman, 1995: 538). Yeter’in de belirttiği gibi idari vesayetin, denetimin ve teftişin öncelikli

fonksiyonu, yerel birimin yerine geçerek karar almak, imkan kullanmak ya da birilerini korkutarak hizmet yapılmasını engellemek değildir, daha doğrusu bu olmamalıdır. Asıl amaç, bu birimlerde görev yapanları eğitmek, diğer amaç ise eylem ve işlemlerde yasal sınırların içinde kalınıp kalınmadığını tespit edilmesi ve suç işleyenlerin cezalandırılması olmalıdır (Yeter, 1995: 349).

Günümüzün değişen hayat şartlarının ve hizmet anlayışının zorunlu kıldığı yeni görev ve sorumluluk yaklaşımı çerçevesinde özerk yapıların ve paylaşılmış yetkilerin ön plana çıktığı görülmektedir (Uğurlu, 1995: 85). Ancak ne kadar gelişmiş ve demokratik olursa olsun, merkezi yönetimin yerel yönetimleri kontrol altına alma istekliliği bir gerçektir. Ülke bütünlüğü ile çatışmayan, ancak, yerel özerkliğin de korunması anlamında “sübsidiarite” ilkesinin sağlanması amacıyla yerel yönetimlerin özerkliği belirtmeye çalışılmıştır (Karaman, 1995: 541). Aslında idari vesayet bütünüyle ortadan kaldırılması mümkün değildir. Özgürlükçü demokrasinin en ileri düzeyde gerçekleştirildiği ülkelerde dahi belediyeler idari vesayet yolu ile denetlenmektedir (Nadaroğlu, 1995: 172) Merkezi yönetimin belediyeler üzerinde denetim yetkisine sahip olması doğaldır. Ancak vesayet yetkisinin sınırlarının iyi belirlenmemesi, bu yetkinin uygun ölçülerde kullanılmaması her iki yönetim açısından da kötü sonuçlar doğurur. Yetki çok geniş tutulursa merkezi yönetim her şeye karışan, mahalli hizmetleri tıkayan bir tutuma girebilir. Yetki çok dar tutulursa vesayet göstermelik olur, bu yüzden yönetimde bütünlük bozulur, özerklik eğilimleri ağır basar. Vesayet zorunlu fakat ölçülü olmalıdır (Çavuşoğlu, 1995: 263). Nitekim belediyelerde kaynak oluşturma, eğitim, asayiş, sağlık gibi konularda doğrudan ve tam, yetki ve sorumluluk verilmesi bazı sakıncalar doğurabilir. Mevcut ortamda, belediye sistemi gerek mali yönden ve gerekse yapısal olarak yeniden düzenlenmeden; kaynak ve vesayet sorunlarının çözümünü, mevcut mevzuatta rastgele düzenlemelerde aramak hatalı olabilir (Aksu, 1995: 460). Bunun için, belediye hizmetlerinde istenilen verimliliğin sağlanabilmesi ve merkez-yerel yönetim ilişkilerinin beklenen çağdaş düzeye gelebilmesi için azaltılmış bir vesayete günün gereklerine uygun bir koordinasyona ve yetki paylaşımına gidilmelidir (Uğurlu, 1995: 85). Nitekim Batı’daki gelişmeler de yerel yönetimler üzerindeki denetimin hafifletilmesi istikametindedir. Nitekim 25 Eylül 1985 tarihinde, Rio de Janeiro’da Dünya Kongresi’nde “Yerel Yönetimler Evrensel Bildirgesi’nde yerel

yönetimlerin genel olarak kapsamı, yapısı, denetimi ve korunmasına ilişkin 11. maddede temel ilkelere yer verilmiştir⁸ (Önder, 1995: 420). Buna göre yerinden yönetim ilkelerine ağırlık verilmesi, vesayetin kapsamının daraltılması, mali alanda hareket serbestliği getirilmesi, kendi iç örgütlenmelerini kendilerinin belirleyebilmesi, merkezin yerel yönetimlerin fonksiyonlarını daraltmaması öngörülmüştür. Ne var ki ülkemiz bu Şartı, dokuz maddesine çekince koyarak onaylamış, böylece Özerklik Şartı'nı da kendi yönetim anlayışına uydurmuştur (Eryılmaz, 1995a: 345)

2.7. Hemşehri Bilincinin Gelişmemiş Olması ve Halk Katılımının Yetersizliği

Ülkemiz yerel topluluklarında hemşehrilik bilinci yeterince gelişmemiştir. Bunun temel nedenini, yerel yönetim kurumumuzun bizim toplumsal yapımızın geliştirdiği bir kurum olmamasında aramak gerekir. Gerçekten, ülkemiz Batı'lı anlamda köklü bir yerel yönetim geleneğine sahip değildir. Yerel yönetimlerin, yönetim sistemimize girişi, halkın istek ve hareketleriyle değil, azınlıkların ve Avrupa devletlerinin baskısı sonucu gerçekleştirmiştir (Eryılmaz, 1996: 31).

Hemşehrilik bilincinin yeterince gelişmemiş olması neticesinde hemşehriler belediyelerin yüklerine katılma zorunda olduklarının bilincine varamamakta, yalnız hizmet isteme ve hizmet yeterince üretilemezse bundan yakınma yoluna gitmekte, belediyede yaşamının kendisi için de birçok yükler ve sorumluluklar getirdiğini düşünmemektedir. Bunun neticesinde örneğin, belediyenin getirdiği kurallara uymakta titiz davranmamakta, kent varlığının korunması ve geliştirilmesi için belediye ile işbirliği yapmamaktadır. Yine hemşehri bilincinin yetersizliği, belediyelerin doğrudan ve en yakın demokratik kuruluşu olduğunun yerel toplulukça algılanmasında ve

⁸ Ülkemiz 21 Kasım 1988 tarihinde Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nı imzalamıştır. Sözleşme 20 Aralık 1988 tarihinde gerekli onaylanmış, Bakanlar Kurulu'nun onayı ve konuya ilişkin kararı ile 3 Ekim 1992 tarihli R.G.'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Ancak TBMM, 1982 Any. 90. md. uyarınca 11991 tarihli ve 3723 sayılı yasa ile Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın md. 4/6, 6/1, 7/3, 8/3, 9/4, 6/7, 10/2,3 ve 11. md. gibi özerkliği doğrudan etkileyen maddelerine çekinceler koyarak onaylamıştır.

belediyeleri sahiplenmesinde yetersizlikler oluşturmaktadır. Bu algılama yetersizliği ise halkın, belediyeleri seçimler arasındaki dönemlerde etkili biçimde denetlemesini ve sorgulamasını, yerel hizmetlerin yürütülüşü ile ilgili istek ve dileklerini sivil toplum örgütleri vasıtasıyla yansıtmasını da geniş ölçüde önlemektedir (Yalçındağ, 1995: 38)

Oysa belediyeler, çağdaş demokrasi anlayışında öngörülen ve demokrasiyi karakterize eden öğelerden biri olarak kabul edilen “katılım”ın en etkin bir biçimde uygulanabileceği alanlardır (TOBB, 1996: 111). Nitekim çağdaş yönetim biçimi günümüzde katılımcı yönetim olarak nitelendirilmektedir. Bu amaçla halkla bütünleşmek, iki yönlü işleyen bir ilişki kurmak, halka ve yönetilenlere bilgi vermeyi bir ödev ve yükümlülük saymak, bilgi almayı da halk için bir hak saymak gerekmektedir (Tortop, 1996: 46). Ne var ki hemşehri bilinçlenmesi ile yakından ilgili olarak belediyelerimizde halk katılımının yetersizliği önemli bir sorundur. Belediyelerin yapısı ve özelliği, halk katılımı için çok uygun olmasına karşın, sistemimizde “halkın yerel yönetim kararlarını seçimler arasındaki dönemlerde etkileme süreci” olarak tanımlanan katılım açısından tanınmış imkanlar çok sınırlıdır (Yalçındağ, 1995: 38).

Günlük yaşantılarının her kesitinde kendilerine sunulan bir hizmeti algılayan, ya da ortaya çıkan yeni şartlar çerçevesinde yeni ihtiyaçları beliren insanın, bu hizmetlerin oluşumu ve ortaya çıkış süreçlerine katılım hakkına da sahip olabilmesi gerektiği düşünülmektedir. Belediye bölgesinde yaşayan halkın, kaynakların hizmete ve üretime dönüştürülebilmesinde ve kullanılmasında alınan kararlarda birinci derecede söz sahibi olması ve kararların uygulanmasında denetime katılması demokrasinin gereklerinden görülmektedir (Uğurlu, 1995: 1003). Bu bağlamda yerel demokrasinin geliştirilmesinde en önemli ölçüt, yerel halkın yerel kararların oluşumuna yaptığı katkının yükseklik düzeyidir. Yerel halk, yerel kararların oluşumuna ne kadar fazla katılabiliyorsa, yerel demokrasi de o denli gelişmiş demektir. Yerel yönetim sistemimizde bu alanda da yapılması gereken pekçok çalışma vardır (Yaşamış, 1993: 19). Bu amaçla, belediye nüfusunu oluşturan bireylerin kendi beldelerinin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel geleceğine dönük olarak ileri sürülebilecek, plan, proje ve önerilerin kolaylıkla ve eşit şartlarda ortaya koyulabilmesi gereği gözönünde tutularak, bu katılımın sağlanması için

beldede yaşayan tüm çevrelerin, yasal organlarda temsili sağlanmalı, belediye meclisinde toplumun tüm kesimleri gerçekçi bir biçimde temsil edilmelidir (Uğurlu, 1995: 103). Bunun için de belediye meclislerine katılımı arttıracak tedbirler alınmalıdır. Böylece bir yandan belediye meclisine olan ilgi artarken, diğer yandan mecliste yeni proje üretimi gerçekleştirilerek halkla belediye arasında yakın bir ilişki kurulması sağlanabilir. Belediyelerin, kuruluş biçiminde açıklık kuralına, vatandaşların oyuna büyük önem verilmiştir. Örneğin, belediye meclis toplantılarının halka açık olması⁹, toplantılarda alınan kararların halka münasip araçlarla¹⁰ duyurulması, bir köyün belediye haline gelmesi için plebisit yapılması bu alanda güzel ve olumlu örneklerdir (Tortop, 1996: 47).

Belediyeler açısından önemli bir diğer konu da, mevzuat çerçevesinde yerel toplulukların belediye karar ve uygulamalarına yoğun ve etkili bir biçimde katılmalarını özendirmeleridir. Böylece yerel halkın dehası ve dinamizminden yararlanma imkanı doğar (Yalçındağ, 1995: 39). Nitekim günlük yaşantılarının her kesitinde kendilerine sunulan bir hizmeti algılayan, ya da ortaya çıkan yeni şartlar çerçevesinde yeni ihtiyaçları beliren vatandaşların, bu hizmetlerin oluşumu ve ortaya çıkış süreçlerine katılım hakkına da sahip olması gerektiği düşünüldüğünden, bu amaçla halkın, kaynakların hizmete ve üretime dönüştürülmesi ve kullanımında alınacak kararlarda birinci derece söz sahibi olması ve kararların uygulamasında denetime katılması, katılımcı bir demokrasinin de gereklerinden görülmektedir (Uğurlu, 1995: 103).

Öte yandan belediyelerde “halkla ilişkiler” konusu da giderek önem kazanmaktadır. Genel olarak halkla ilişkiler; belediyelerin ilişkide bulunduğu, hizmet sunduğu yerel halkın güven ve desteğini sağlamak, onların görüşlerinden yararlanarak hizmete yön vermek, belediyeler hakkında kamuoyunda olumlu bir imajın kökleşip yerleşmesine neden olacak ve karşılıklı anlayışı geliştirecek, iletişim temeline dayalı, sistemli, planlı ve sürekli olarak yapılan çalışmaları kapsar (Ertekin, 1995:181). Böylece “halka dönük” bir yönetim anlayışının benimsenmesi, bu anlamda belediye yöneticileri ile

⁹ 1580, md. 56

¹⁰ Belediye meclis toplantılarında alınan karar özetleri mahalli en büyük mülki amire verilir ve 48 saat içinde belediye kapısına asılarak duyurulur.

çalışanlarının her türlü eylem ve işlemlerinde kendilerini seçen ve görevlendiren halka karşı her an hesap vermekle yükümlü oldukları bilinciyle hareket etmeleri; hizmet üretmede şimdiye kadar uygulanmakta olan hantal, verimsiz ve gereksiz formalitelere dayalı işleyiş biçimlerinin değiştirilerek, yerine hızlı, pratik ve etkili bir çalışma düzeninin getirilmesine olanak verir (Yıldırım, 1993: 15).

Ayrıca katılımı özendirerek ve etkili kılacak olan sivil toplum örgütleri ülkemizde yeterince yaygınlaşmamıştır. Birçok katılma türlerinin uygulanmasına hukuk kuralları olanak vermemektedir (Yalçındağ, 1995: 38). Bu nedenle belediyeleri en etkin ve demokratik denetleme yönteminin halkın denetimi olduğu hesaba katılarak, bir özdenetim yolu olan halkoylaması (referandum)'na yer verilmelidir. Halk, bir kez seçtiği yerel yöneticileri, gerekli gördüğü takdirde, görev süresi sona ermeden yasada öngörülen yöntemlerle görevden alma hakkına sahip kılınmalıdır (Keleş, 1995: 70).

Halkın denetimini dolaylı yoldan sağlayacak bir diğer düzenleme de mali sistemle ilgili bulunmaktadır. Halk, kendisinin oluşturduğu yerel yönetimlere, yerel vergi yoluyla doğrudan parasal katkıda bulunduğu ölçüde, seçtiği yöneticilerin karar ve uygulamalarını daha etkin bir biçimde denetleme zorunluluğu duyacak ilgisizlik ve vurdumduymazlık ortadan kalkacaktır (Çoker, 1993: 8)

Çağdaş bir yerel yönetim sisteminin kurulmasında ve yaşatılmasında asıl güvencenin "halk" olduğu unutulmamalıdır. Belediyesine sahip çıkan bir halk ve sorunlara sahip çıkabilen belediye olmadan, demokratik, etkin ve verimli yerel yönetim olamaz. Halk, bireyler ve sivil toplum örgütleri olarak; belediyeler de; birlikleri ve dernekleri aracılığıyla ulusal ve uluslararası yasal kaynaklarının kendilerine tanıdığı hak, yetki ve ayrıcalıklara titizlikle sahip çıkıp, bunları yasaların çizdiği sınırlar içinde yüksek sesle savunmayı öğrenmedikçe devletle yerel yönetimler arasındaki dengeyi korumaya olanak bulamaz (Keleş, 1995: 70). Bu açıdan halkın, yönetime en iyi ve kolay yerel seviyede katılacağı unutulmadan, seçilmişlerin halkın yakın denetimi ile tanıştırılmalarını sağlayacak yeni düzenlemeler yapılmalıdır (Ünügen, 1995: 33).

2.8. Saydam Olmayan Yönetim

Türk kamu yönetiminin genel bir sorunu olan yeterince saydam olamama konusu, bir yerel yönetim birimi olan belediyelerde iyice belirginleşmektedir. Çünkü belediyeler, yerel halkın kendisi tarafından oluşturulmuş, onun yakınında hizmet veren kuruluşlardır. Bu temel, özellikle belediyelerin işlem, karar, eylem ve uygulamalarının yerel topluluk tarafından açıklık ilkesi içinde bilinmesini gerekli kılmaktadır. Ne var ki bu konuda sistemimizde yerel topluluklara tanınmış imkanlar sınırlıdır. Hukuk kuralları birçok bilginin aktarılmasını önlemekte, hemşehrilere bilgi edinme hakkı tanınmamaktadır. Yöneticilerin bu konudaki tavırları da genelde olumlu değildir (Yalçındağ, 1995: 38-39)

Mahalli idarelerle ilgili mevzuatımızda, belediyelerin halka dönük, şeffaf, denetime açık çalışmaları konusunda bütünlüğü ve işlerliği olan, sağlıklı ve etkin bir sisteme temel oluşturabilecek yeterli düzenlemeler mevcut değildir. Belediye meclis kararlarının belediye ilan panosuna 48 saat içinde halka duyurulmasını öngören hüküm dışında belediyelerimizde sağlıklı bir halkla ilişkiler kurulmasını sağlayacak ve belediye tarafından yürütülen hizmetlerin planlama aşamasından gerçekleştirilmelerine kadar, halkın gözü önünde ve açık, şeffaf bir biçimde yerine getirilmesini sağlayacak hukuki düzenlemeler bulunmamaktadır (Saran, 1996: 22). Oysa belediyelerin planlarını, programlarını, kısaca belediyelerde ne olup bittiğini öğrenmenin “halkın bilgi edinme” hakkı ile yakından ilgisi vardır (Yalçındağ, 1991: 126). Yerel toplulukları temsil eden sivil toplum örgütlerinin, sözlü ve yazılı basın ve bireylerin yerel belediyelerde olup bitenleri öğrenmek istemeleri durumunda, milli güvenlik, kişinin özel ve ticari yaşamı ile ilgili bilgiler dışında, yeterli bilgileri edinebilmeleri gerekir (Yalçındağ, 1995: 38). Bu bağlamda yönetimde açıklık ve saydamlığı sağlayan belediyeler, halkın isteklerini öğrenmenin resmi ve resmi olmayan yön ve yöntemlerini oluşturur, sunulan hizmetler konusunda halka bilgi vermeyi ve halkın talep, görüş ve önerilerini saptamaya önem verirler. Başarılı bir belediye yönetimi, halkla ilişki kurmanın, kamu hizmeti görevini oluşturan olumlu, ödüllendirici ve zorunlu bir çalışma olduğunun bilinciyle hareket

ederek halkla ilişkiye geçmeyi amaçlar, halkın gelmesini beklemekten çok, halkın bulunduğu yere giderler (Barbour, 1993: 22).

Halkın belediyece yürütülen hizmetler konusunda, kendiliğinden ya da kamuoyu araçları yoluyla bilgi edinmesinin güç olması nedeniyle, bu alandaki bilgilendirme ve aydınlatma görevinin, doğrudan doğruya hizmeti yürüten merci tarafından yerine getirilmesi gerekmektedir. Vatandaşların kişisel başvurularına cevap verilmesi, belde içinde oluşturulabilecek halk gruplarıyla temas kurulması, kamuoyu araştırmaları yapılması, referanduma başvurulması, hizmetlerin duyurulmasında basılı ve basılı olmayan araçların kullanılması bunların başlıcaları arasındadır (Ertekin, 1995: 7). Belediye çalışmalarıyla ilgili olarak halkın aydınlatılması ile, belediye yöneticilerinin çalışma anlayışları ve hizmetten yararlananlar üzerinde belli bir kanının oluşturulması ve böylece tabandan yönetime doğru en geniş ölçüde katılım gerçekleştirilmesi sağlanabilir (Saran, 1996: 25).

Belediyelerimizde mevzuat yönünden şeffaf ve halkın denetimine açık bir yönetimin sürekli ve sistematik bir biçimde sürdürülmesine uygun bir altyapı oluşturmadığı gibi, uygulama da bu çerçevede şekillenmekte; belediye yönetimince yürütülen çalışmalar, kapalı kapılar ardında, halkın bilgi ve denetimi dışında planlanan ve uygulamaya konulan, halk tarafından nasıl karşılanacağı düşünülmeyen uygulamalar olarak gerçekleşmekte, halkın belediye yöneticilerinin başarıları hakkındaki düşünceleri ise sadece seçim döneminde önem kazanmaktadır (Saran, 1996: 23). Oysa belediyeler, açıklığın, saydamlığın ve ahlak kurallarının en çok geçerli olacağı kuruluşlardır. Çünkü ne kadar dürüstlük örneği verirlerse ulusal düzeyde de yönetimin temiz toplum kurallarına göre işletilmeleri de o denli başarılı olur. Vatandaşlar, buralarda gördükleri iyi örnek ve davranışları kendi yaşam biçimleri ve uygulamalarında gözönünde tutarlar. Diğer taraftan yönetimde saydamlığın sağlanması, açıklık ve etkin bir denetim yolsuzluk ve rüşvet almayı büyük ölçüde önler. Yolsuzluk ve rüşvetin nedeni kişilerin buna elverişli bir karaktere ve ahlak anlayışına sahip olmaları ve kuruluşlarda açıklık ve saydamlığın sağlanmayışıyla ilgilidir (Tortop, 1995b: 13-14).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ADAPAZARI BELEDİYESİ'NİN HİZMET YETERLİLİĞİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Bu bölümde öncelikle, araştırmanın amaç ve yöntemine ilişkin bazı bilgiler verildikten sonra Adapazarı Belediyesi sınırları içinde ikamet eden halka yönelik olarak yapılan anket çalışması ile ilgili değerlendirmelere geçilecektir.

3.1. Araştırmanın Amacı, Metodu ve Sınırları

Alan araştırması Adapazarı Belediyesi'nin çeşitli mahallelerini kapsayacak biçimde hazırlanarak uygulanmıştır. Belediyelerin hizmet yeterliliği, bu konuda yerel halkın beklentileri ve belediyelerin hangi hizmetlerden sorumlu olması gerekliliği ile, hizmetlerin halka götürülmesi sırasında ortaya çıkan sorunlar ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin değerlendirilmesi hedeflenmiş ve sonuçlar ilgili tablolarda verilmiştir.

3.1.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Yerel yönetimlerimiz içinde önemli bir yere sahip olan belediyeler etkin ve verimli hizmet üretmeleri beklenen ve demokratik nitelik taşıyan kuruluşlardır. Belediyeler, buldukları coğrafi şartlara göre çok çeşitli hizmetleri üstlendiklerinden değişik alanlarda hizmet vermek durumundadırlar. Ne var ki kalkınan ve sanayileşen ülkelerde kalkınmanın bedeli olarak, nüfusu artan belediyelerde de nüfus artışına paralel olarak belediyelerin verdiği hizmet çeşidi artmakta yeni altyapı ve çevre yerleşim problemleri doğmakta, nüfus artışının yanısıra, yaşam standartlarındaki artışla birlikte belediye hizmetlerine olan talepte de çeşitlenme ve farklılaşma ortaya çıkmaktadır. Nitekim geçtiğimiz yıllarda çevre, refah konuları gibi, belediyelerimizden talep edilmesi oldukça lüks sayılabilecek birçok hizmet, günümüzde temel insan ihtiyaçlarını kapsar hale gelmiş; kentsel nüfustaki niteliksel ve demografik değişiklikler, en yaşlı ve en genç kesimlerin özel ihtiyaçları, vb. belediye yönetim birimleri açısından yeni ve değişik

hizmet ve sorumluluk alanlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Keza refah düzeyi artan halkın, belediyelerden beklediği hizmet oranı da yükselmektedir. Günümüzde hızla gelişen teknoloji, nüfus artışı, demografik ve kültürel yapıdaki değişim süreci doğal olarak Adapazarı belediyesini de etkilemektedir. Diğer yandan halk, belde yönetimlerinin üstlendiği hizmetlerin kaynak savurganlığı yapılmadan, gerçekçi ve gelecekteki ihtiyaçları karşılamaya da dönük bir planlama ile etkin ve verimli üretilmesini talep etmektedir.

Ancak belediyelerimizin, belde halkının istediği düzeyde kaliteli, hızlı ve aynı zamanda ekonomik ölçülere uygun hizmet üretemedikleri görülmektedir. Genellikle mali kaynakların ve personel imkanlarının son derece sınırlı olması, yaşanan hızlı nüfus artışı ve kentleşme, görev yaptıkları sosyal ve kültürel ortamın bazı özellikleri, belediyeler ile merkezi yönetim arasında yaşanan yetki karmaşası ve görev fazlalığı, hemşehri bilincinin ve halk katılımının yetersizliği, vesayet denetimi ile saydam olmayan belediyeçilik uygulamaları bu tür sorunların yaşanmasına neden olan faktörlerin başında gelmektedir. Bu nedenle belediyelerimizin karşı karşıya buldukları temel yapısal aksaklık ve uygulamalardan doğan sorunların giderilmesi, belediyelerin gerçek anlamda demokratik, verimli ve etkin hizmet üreten bir yapıya kavuşturulması, halkın yönetime aktif olarak katıldığı, şeffaf ve dürüst belediyeçiliğin ön plana çıktığı bir yönetim biriminin oluşturulabilmesi gittikçe önem kazanan konular haline gelmektedir.

Araştırma alanımızı oluşturan Adapazarı, bir yandan gösterdiği hızlı büyüme trendi, diğer yandan İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlere yakınlığı ve yoğun bir sanayileşme bölgesindeki konumu nedeniyle artan bir öneme sahiptir. Ülkemizin önemli sanayi tesislerinin kuruluş yeri olarak Adapazarı'nı seçmeleri, doğal olarak göç ve kentleşmeyi de beraberinde getirmektedir. Böylece ülkemizin diğer illerinden de vatandaşlarımızın beldeye gelmesi ve bunların çok farklı sosyo-ekonomik özellikler taşıması, buna karşın belediyenin daha fazla hizmetle karşı karşıya kalması sorunların artmasına neden olabilmektedir. Oysa artan nüfusa hizmet sunmak ve sağlıklı bir kentleşme sürecini başlatmak, belediyelerin görevidir. Bu bağlamda Adapazarı belediyesine ait sorunları tespit etmek de önem arz etmektedir (Eken, 1997:4).

Bu araştırma her şeyden önce Adapazarı halkının kent hizmetleri ile ilgili olarak yaşadığı sorunları tespit etme ve bunların en iyi biçimde çözümlenebilmesine yardımcı olacak verilerin oluşturulmasına yöneliktir. Şüphesiz bu çalışma her düzeydeki belediye yönetici ve organlarının da ilgisini çekecektir. Çalışmada ortaya çıkan sonuçlar, halkın öncelikli olarak talep ettiği hizmet konularına belediye yönetiminin daha fazla ağırlık vermesine, halk katılımı, hemşehri bilinçlenmesi gibi demokrasinin vazgeçilmez öğelerine daha ciddi bir biçimde yaklaşmasına, belediye hizmetlerinin daha iyi olması için yapılması gerekenler hususunda bir değerlendirme yapmasına ve her bir hizmet konusunun halk neznindeki ve mahalle bazındaki memnuniyetine bakarak eksiklikleri tamamlamasına yardımcı olacaktır.

3.1.2. Araştırmanın Hipotezleri

Yaptığımız bu araştırmada elde etmeyi tasarladığımız sonuçlara yönelik hipotezlerimiz şunlardır:

1. Genel olarak tüm belediyelerimiz yapı, görevler, yetkiler, mali imkanlar, personel, merkezi yönetim ve öteki kuruluşlarla ilişkiler bakımından çözülmesi gereken pek çok sorun nedeniyle etkin ve verimli hizmet yapamamaktadırlar.
2. Belediye yönetimi ile vatandaş arasında bilgi alışverişi ve sağlıklı bir iletişim mevcut değildir.
3. Belediyeler mevcut sorunları çözmede, ve hizmet üretip sunmada halka en yakın olan yönetim birimleridir.

3.1.3. Araştırmanın Metodu, Örnekleme ve Kullanılan Teknikler

Araştırmanın temel bilgi kaynağını anket oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan anket 27 sorudan oluşmaktadır. Ankette yer alan sorular çalışmanın amacı göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Ankette genel olarak kapalı uçlu sorulara yer verilmiştir. Bununla birlikte farklı görüşlere de yer verebilmek amacıyla üç soruya açık uçlu seçenekler ilave edilmiştir.

Anket uygulamasına geçilmeden önce, soruların anlaşılabilirliğini kontrol etmek amacıyla 20 kişi üzerinde pilot araştırma yapılmış ve sorun olabilecek ifadeler değiştirilmiş, bazı sorular çıkarılmış ve yeni sorular ilave edilmiştir. Bu aşamalardan sonra anketimiz 400 adet basılarak, yukarıda belirttiğimiz evren içerisinde “tesadüfî örnekleme” tekniği ile seçilen vatandaşlar üzerinde 1998 yılının Kasım ayında uygulanmıştır.

Anket, bazı mahallelerde gönüllü anketörler tarafından ev ev gezilerek belde halkına dağıtılmıştır. Bir kısım anket ise rastgele seçilen örnek vatandaş kitlesine uygulanmıştır. Bu yöntemlerle dağılan 400 adet anket formlardan 350 tanesi geriye gelmiştir. Formlardan bir kısmının boş iade edildiği, bir kısmının önemli oranda eksik doldurulduğu bir kısmının örnek alanımızı kapsamadığı ve bir kısmının da gayri ciddi olarak cevaplandırıldığı görülmüştür. Söz konusu anket formları teker teker incelenip ayıklanmış ve geriye kalan 299 anket formu araştırmaya dahil edilmiştir. Böylece katılımın % 74,7 oranında gerçekleştiği görülmüştür.

Vatandaşların hiç biri ankete katılmaya zorlanmamış, anketin amacı ve içeriğiyle ilgili genel bilgiler verildikten sonra, katılıp katılmamakta serbest oldukları vurgulanmıştır. Ankete katılanlardan isim, adres gibi kimliklerini belli edecek herhangi bir bilgi istenmemiştir. Değerlendirmeye tabi tutulan anket formlarının verileri; SPSS programına girilmiş, ve çalışmada kullanılan frekans dağılım tabloları, çapraz tablolar ve ki-kare analizleri söz konusu programda yapılmıştır.

3.1.4. Araştırmanın Sınırları

Araştırma tezin içeriğine uygun olarak Adapazarı Belediyesi sınırları içinde ikamet eden halk üzerinde yapılmış, ankete katılan deneklerin verdikleri cevapların samimi ve doğru olduğu varsayımıyla değerlendirilmiştir. Bu araştırmada elde edilen sonuçlar kullanılan örneklem ile sınırlıdır. Elde edilen sonuçların genellemesi yapılabilir. Ancak bu genelleme sadece Adapazarı Belediyesi için söz konusudur. Diğer belediyelerle mukayesesi söz konusu değildir. Halkın istek öneri ve beklentileri zamanla değişebilir. Bu nedenle araştırmanın yapıldığı zamanla sınırlı olduğu vurgulanmalıdır.

3.2. Adapazarı Belediyesi Hizmet Yeterliliği Üzerine Yapılan Anket Çalışmasına İlişkin Veriler ve Bu Verilerin Değerlendirilmesi

Aşağıdaki bölümlerde anketimize katılan Adapazarı halkına yönelttiğimiz sorular ve sorulara verilen cevaplar neticesinde elde edilen verilerin bir değerlendirmesi yer almaktadır. Bilindiği gibi ampirik araştırmalar kullandıkları örneklem ile sınırlıdır. Şüphesiz bu araştırmada elde edilen sonuçlar da kullanılan örneklem ile sınırlı olmuştur.

3.2.1. Cevaplayıcıların Sosyo-Ekonomik Durumları

Anketimize katılanların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve meslekleri gibi kişisel bilgilerine başvurulurken, bazı bulgular arasında anlamlı ilişkiler olup olmadığı araştırılmış ve ortaya çıkan anlamlı ilişkiler tablolar halinde değerlendirilmiştir. Buna göre cevaplayıcın sayı, yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek dağılımları aşağıda tablolar halinde gösterilmektedir.

Buna göre Tablo 3.1'de anketimize katılan cevaplayıcıların yaş ve cinsiyet dağılımına ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 3.1 Cevaplayıcıların Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

	Yaş				Cinsiyet	
	18-24	25-34	35-50	50 +	Kadın	Erkek
Sayı	46	62	178	13	100	199
(%)	15,4	20,7	59,5	4,3	33,4	66,6
Toplam Sayı	299				299	
Toplam %	100				100	

Anket çalışmasına katılan toplam vatandaş sayısı 299'dur. Bunların %66,6'sı erkek, %33,4'ü ise kadındır. Diğer taraftan anketimize 18-24 yaş grubunda %15,4, 25-34 yaş grubunda % 20,7 oranında vatandaşımız katılmıştır. Anketimizdeki cevaplayıcı sayısı en yüksek oranda 35-050 yaş grubunda (%59,5) görülmekteyken, en düşük oran %4,3 olarak 50 ve yukarıdaki yaş gruplarında gerçekleşmiştir.

Diğer yandan anketimize katılan cevaplayıcıların eğitim düzeylerini belirleyebilmek amacıyla Tablo 3.2 oluşturulmuştur.

Tablo 3.2 Cevaplayıcıların Eğitim Düzeyleri Dağılımı

Eğitim Düzeyi	Sayı	(%)
İlkokul	108	36.1
Ortaokul	41	13.7
Lise	69	23.1
Üniversite	65	21.7
Lisans üstü	16	5.4
Toplam	299	100.0

Buna göre, anketimize katılan vatandaşlarımızın % 36,1'i ilkokul, % 36,8'i ortaöğretim, %21,7'i üniversite mezunudur. En düşük oran ise %5,4 ile lisans üstü eğitim görenlerdedir. Ayrıca ankete katılanların % 63,9'unun ilkokul sonrası eğitime tabi olduğu ortaya çıkmıştır. Böylece Adapazarı Merkez Belediyesi'ndeki eğitim düzeyinin

Türkiye ortalamasının altında olduğu özellikle Doğu ve Güneydoğu Bölgelerine göre yüksek olduğu söylenebilir.

Anketimize katılan cevaplayıcıların mesleği ile ilgili olarak yaptığımız değerlendirmeler neticesinde Tablo 3.3'ü oluşturduk.

Tablo 3.3 Cevaplayıcıların İş / Meslek Dağılımı

MESLEK	Sayı	(%)
Serbest	40	13.4
Memur	89	29.8
İşçi	43	14.4
Öğrenci	24	8.0
Ev Hanımı	66	22.1
Emekli	26	8.7
İşsiz	5	1.7
Diğer	6	2.0
TOPLAM	299	100.0

Görüldüğü gibi anketimize katılan cevaplayıcılar arasında en yüksek oranda (%29,8) memurlar bulunmakta, bunu az bir farkla (%22,1) ev hanımları takip etmektedir. Anketimizde cevaplayıcı olarak % 14,4 oranında işçi ve % 13,4 oranında ise serbest meslek sahipleri bulunmaktadır. Öğrenci, emekli ve işsiz olanların oranı ise daha düşük düzeydedir. Memur ve işçi yüzdelerinin toplamı % 44'ü bulmaktadır. Bu da bize Adapazarı Merkez Belediyesi'nin aslında bir memur ve işçi şehri olduğunu ve iş ve ticaret hayatının bu belediye sınırları içinde yoğunlaştığını göstermektedir. Ayrıca 1. derecede tüketici grubu diye tasnif edebileceğimiz Öğrenci + Ev hanımı + Emekli grubunun toplam yüzdesi de %39'u bulmaktadır. Bu da ticari hareketlilik için önemli bir göstergedir.

3.2.2. Adapazarı Belediyesinde İkamet

Anketimize katılanlara beldede yaşadıkları süre sorularak ne kadar kentlileşmiş olduklarını belirlenmeye çalışılmış ve elde edilen veriler neticesinde Tablo 3.4 oluşturulmuştur.

Tablo 3.4 Beldede İkamet Edilen Süre

İkamet Süresi (Yıl)	İkamet Eden Kişi (Sayı)	İkamet Eden Kişi (%)
0-3	17	5,7
3-5	14	4,7
6-10	33	11,0
11-15	27	9,0
16-24	74	24,7
25 ve yukarı	134	44,8
Toplam	299	100,0

Anketimize katılanların çok küçük bir oranı 5 yıldan bu yana beldede ikamet ettiklerini belirtmişlerdir (Toplam % 10,4). Oysa Adapazarı Belediyesi'nde 16-24 yıldan beri ikamet edenlerin oranı % 24,7 iken, bu oran 25 ve daha fazla ikamet edenlerde % 44,8'e yükselmektedir. Bu sonuçlara dayanarak cevaplayıcıların çoğunluğunun Adapazarı'nda belli ölçülerde yerleşik hale geldiklerini söyleyebiliriz. Nitekim ankete katılanların % 70'i 15 yılın üzerinde bir süredir beldede ikamet etmektedir. Bu da aynı zamanda anketimizin verilerinin güvenilirliği için önemli bir noktadır. Çünkü uzun süre ikamet edenler belediye hizmetlerini daha iyi tahlil edebilirler.

İnceleme alanımızı oluşturan Adapazarı belediyesi 27 mahalleden teşekkül etmiştir. Çalışmamızda, belediye sınırları içindeki bu mahalleleri aşağıda belirtilen özelliklerine göre sınıflandırarak dört gruba ayırdık ve her mahalle grubunda ikamet eden cevaplayıcıların sayısına ilişkin verileri değerlendirerek Tablo 3.5'i oluşturduk

Tablo 3.5 Adapazarı'nda İkamet Edilen Mahalle Grupları

Mahalle Grubu	İkamet Eden Kişi Sayısı	İkamet Eden Kişi (%)	Mahallenin Özellikleri
1. Grup	96	32,1	Şehir merkezinde yer alan, gelişmiş durumda
2. Grup	66	22,1	Şehir merkezine yakın, hızla gelişmekte olan
3. Grup	70	23,4	Şehir merkezine orta uzaklıkta, eski yerleşim birimi ve fazla gelişmemiş
4. Grup	67	22,4	Şehir merkezine uzak ve yeni yeni gelişen
Toplam	299	100	

Buna göre anketimize katılanların % 32,1'i 1. grupta yer alan, gelişmiş ve konum olarak da Adapazarı belediye merkezinde yer alan mahallelerimizde ikamet etmektedir. Şehir merkezine yakın olup da hızlı gelişen 2. grup mahallelerimizde ikamet edenlerin oranı ise 22,1'dir. Cevaplayıcıların toplam % 23,4'ü ise şehir merkezine fazla uzak olmamakla birlikte eski yerleşim birimi olan 3. grup mahallerimizde ikamet etmektedir. 4. grupta yer alan şehir merkezinden uzakta, yeni yeni gelişen ve uç bölgede sayılabilecek mahallelerimizde ikamet edenlerin oranı ise % 22,4'tür

Diğer taraftan anketimizde "Adapazarı'nda ikamet etmenizi sağlayan nedenler nelerdir, önem sırasına göre ilk üç tanesini yazınız" şeklinde bir soru bulunmaktadır. Bu soruya ilişkin veriler Tablo 3.6'de gösterilmiştir.

Tablo 3.6 Adapazarı'nda İkamet Edilmesini Sağlayan Nedenler
(En Önemli 1. 2. ve 3.tercih)

İkameti Sağlayan Nedenler	1.tercih		2.tercih		3.tercih	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Hemşehri ve akrabama yakın	96	32,1	33	11,0	28	9,4
İşyerime yakın	62	20,7	50	16,7	11	3,7
Halkının iyi oluşu	12	4,0	37	12,4	26	8,7
Aile yaşantımıza uygun	60	20,1	66	22,1	46	15,4
Okulumu yakın	7	2,3	12	4,0	12	4,0
İskan ve yerleşimi kolay	26	8,7	47	15,7	43	14,4
Gelirime uygun	10	3,3	22	7,4	64	21,4
Politik nedenler	3	1,1	6	2,0	1	0,3
Diğer nedenler	1	0,3	11	3,7	32	10,7
Cevap yok	22	7,4	15	5,0	36	12
Toplam	299	100	299	100	299	100

Buna göre, ikameti sağlayan en önemli üç nedenden birincisi olan “akraba ve hemşehrilerime yakınlık” cevabını işaretleyenlerin oranı % 32,1 olarak gerçekleşmiştir. Anketimize katılanların % 22,1’i ise ikameti sağlayan en önemli ikinci neden olarak “aile yaşantımıza uygun” seçeneğini işaretlemiştir. İkameti sağlayan en önemli üçüncü neden olan “gelirime uygun olduğu” için seçeneğini işaretleyenlerin oranı ise % 21,4 olarak tespit edilmiştir. Diğer taraftan “akraba ve hemşehrilerime yakınlık” cevabını en önemli üç tercih içinde de işaretleyenlerin toplam oranı %52,5’i bulmaktadır. Görülmektedir ki Adapazarı Belediyesi sınırları içinde yaşayanlar tipik kırsal kesim insanının özelliklerini göstermektedir. Daha henüz akraba ve aile olgusundan kurtulamamıştır. Bunun yanısıra ikameti sağlayan en önemli ikinci neden olarak işaretlenen “aile yaşantımıza uygun”cevabının da en önemli üç tercih içindeki toplam oranının da oldukça yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu da bizde Adapazarı halkının genel olarak beldenin içinde bulunduğu sosyal ve kültürel yapıdan memnun olduğu izlenimini uyandırmaktadır.

3.2.3. Adapazarı'nın Planlı Gelişmesi

Yerel halk açısından Adapazarı'nın planlı gelişip gelişmediği bunun nedenleri ve çözüm yollarının neler olabileceği önem taşımaktadır. Bu nedenle anketimize katılan cevaplayıcılara, beldenin planlı olarak gelişip gelişmediğine ilişkin görüşleri sorulmuş ve çıkan sonuçlara göre Tablo 3.7 oluşturulmuştur.

Tablo 3.7 Adapazarı'nın Planlı Gelişimi

Beldenin Planlı Gelişip Gelişmediği	Sayı	(%)
Evet, planlı gelişiyor	117	39,1
Hayır, planlı gelişmiyor	156	52,2
Cevap yok	26	8,7
Toplam	299	100,0

Görüldüğü gibi cevaplayıcıların % 52,2'si Adapazarı'nın planlı gelişmediğini, % 39,1'i ise beldenin planlı olarak geliştiğini ifade etmektedir. Böylece beldede yaşayan insanlar tarafından da bir gerçek olan plansızlık teyit edilmiş olmaktadır.

Adapazarı'nın planlı gelişip gelişmediği inancı ile eğitim düzeyi arasındaki ilişkileri birlikte değerlendirildiğinde ise şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

Tablo 3.8 Eğitim Düzeyine Göre Adapazarı'nın Planlı Gelişimi

Eğitim Düzeyi	Evet	Hayır	Cevap Yok	Toplam
Cevaplar				
İlkokul (Kişi)	52	44	12	108
İlkokul (%)	48.1	40.7	11.1	36.1
Ortaokul (Kişi)	18	19	4	41
Ortaokul (%)	43.9	46.3	9.8	13.7
Lise (Kişi)	31	32	6	69
Lise (%)	44.9	46.4	8.7	23.1
Üniversite (Kişi)	12	49	4	65
Üniversite (%)	18.5	75.4	6.2	21.7
Lisans üstü (Kişi)	4	12	-	16
Lisans Üstü (%)	25.0	75.0		5.4
Toplam (Kişi)	117	156	26	299
Toplam (%)	39.1	52.2	8.7	100.0

SD. 8

p= 0,00135

$\chi^2=25,36$

Tablo 3.8'de de görüldüğü gibi, üniversite mezunları arasında beldenin plansız geliştiğine inanlar % 75,4 gibi yüksek bir orandayken, ilkokul mezunlarında bu oran % 40,7'ye düşmektedir. Aynı şekilde beldenin planlı geliştiğine ilkokul mezunlarının hemen hemen yarısı (% 45) inanırken, bu oran orta dereceli okul mezunları arasında % 18,5'e düşmektedir. Bu verilere dayanarak eğitim seviyesi yükseldikçe beldenin plansız geliştiğine inananların oranının arttığını söyleyebiliriz. Nitekim yaşanan sorunlara duyarlılık eğitim düzeyiyle ilgilidir. Eğitim düzeyi arttıkça duyarlılık da artar, düştükçe duyarlılık da düşer.

Diğer taraftan Adapazarı'nın planlı gelişip gelişmediği inancını mahalle bazında ele alarak Tablo 3.9'u oluşturduk

Tablo 3.9 Mahalle Gruplarına Göre Adapazarı'nın Planlı Gelişimi

Gelişme Mahalleler	Evet	Hayır	Cevap Yok	Toplam
1.Grup (Sayı)	42	47	7	96
1.Grup (%)	43.8	49.0	7.3	32.1
2.Grup (Sayı)	15	44	7	66
2.Grup (%)	22.7	66.7	10.6	22.1
3.Grup (Sayı)	33	30	7	70
3.Grup (%)	47.1	42.9	10.0	23.4
4.Grup (Sayı)	27	35	5	67
4.Grup (%)	40.3	52.2	7.5	22.4
C.yok (Sayı)	117	156	26	299
C. yok (%)	39.1	52.2	8.7	100.0

SD. 6

p= 0,08856

$\chi^2=10,99$

Görüldüğü gibi, şehrin eski yerleşim birimi olan 3.grup mahallelerde oturanların dışındaki mahalle gruplarında ikamet eden cevaplayıcılar, beldenin plansız olarak geliştiğine inanmaktadır. Bunun yanısıra şehir merkezine yakın ve hızlı gelişme trendi gösteren 2.grup mahallerde beldenin plansız geliştiğine inananların oranı tüm gruplar içinde en yüksek seviyeye (% 65,7) ulaşmaktadır.

Adapazarı'nın plansız geliştiğine inanan cevaplayıcılardan, buna neden olan faktörler arasında en önemli üç tanesini işaretlemeleri istenmiş ve elde edilen veriler değerlendirilerek Tablo 3.10 oluşturulmuştur.

Tablo 3.10 Plansız Gelişmenin Nedenleri (En Önemli 1.2. ve 3. Tercih)

Plansız Gelişme Nedenleri	1.tercih		2.tercih		3.tercih	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	%
Belediye imar hizmet yetersizliği	58	19,4	19	6,4	9	3,0
Belediye çalışma sistemi	25	8,4	43	14,4	27	9,0
Hızlı nüfus artışı	29	9,7	5	1,7	24	8,0
Personel yetersizliği	1	0,3	1	0,3	14	4,7
Yasal düzenlemeler	14	4,7	21	7,0	21	7,0
Siyasal etkenler	25	8,4	31	10,4	24	8,0
Belediye kaynak yetersizliği	22	7,4	38	11,7	28	9,4
Cevap yok	125	41,7	142	41,1	136	45,5
Toplam	299	100	299	100	299	100

Plansız gelişmenin en önemli üç nedeninden birincisi olan “belediye imar hizmetlerinin yetersizliği” cevabını işaretleyenlerin oranı % 19,4 olarak gerçekleşmiştir. Anketimize katılanların % 14,4’ü ise plansız gelişmenin en önemli ikinci nedeni olarak “belediyenin çalışma sistemi” cevabını işaretlemiştir. Halkın bu konuda tercih ettiği en önemli üçüncü neden olan “belediyenin kaynak yetersizliği” seçeneğini işaretleyenlerin oranı ise % 9,4 olarak tespit edilmiştir.

3.2.4. Adapazarı Belediyesi’nde Halkla İlişkiler

Belediyelerin, hizmet sunduğu halkın güven ve desteğini kazanmak, onların görüşünden yararlanarak hizmetine yön vermek, belediye hakkında kamuoyunda olumlu bir imajın kökleşip yerleşmesine neden olacak, karşılıklı anlayış ve iletişime dayalı bir şekilde planlı ve sürekli olarak çalışarak halkla ilişkiler konusunu geliştirmeleri giderek önem kazanmaktadır. İnsanın özgürleşmesinde, demokrasinin yaşatılmasında ve insanların demokratik bilinç kazanmasında birincil kuruluşlar olma niteliğini taşıyarak, halkın yönetime katılım kanallarını açık tutan, farklı görüşlerdeki partiler açısından temsil için seçimleri sağlayan birimler olma özelliğini taşıyan belediyelerimizin, halkın belediye kararlarını izleyip denetlemesine imkan veren “katılım”a açık olması, halkın bilgi ve belgelere ulaşma hakkına saygılı bir biçimde “saydamlığı” gerçekleştirmesi, halkına

karşı “sorumlu”, “duyarlı” ve “saygılı” bir yönetim anlayışı benimsemesi gerekmektedir. Bu nedenle öncelikle halkımıza belediye yönetiminde söz hakkına sahip olmadıkları sorularak Adapazarı Belediyesi’nde halkla ilişkiler konusunda –varsa- yaşanan sorunlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

Tablo. 3.11 Halkın Belediyede Söz Hakkı Olup Olmadığına Dair İnanıcı

Belediyede Söz Hakkı Olduğuna İnanılıyor mu	Sayı	(%)
Belediyede söz hakkım olduğuna inanıyorum	70	23,4
İnanmıyorum. Bilgi ve belge isteme hakkına sahip değilim	96	32,1
İnanmıyorum. Belediye yönetiminde aktif görev alamıyorum	25	8,4
İnanmıyorum. Belediye karar ve eylemlerinden haberdar edilmiyorum	73	24,4
Cevap yok	35	11,7
Toplam	299	100,0

Tablo 3.11’de de görüldüğü gibi anketimize katılan vatandaşlar, “belediyelerde söz hakkınız olduğuna inanıyor musunuz” şeklinde sorduğumuz soruya %23,4’ oranında “evet söz hakkım olduğuna inanıyorum” cevabını vermişlerdir. Buna karşın, cevaplayıcıların toplam % 64,9’ü ise bu sorumuza olumsuz cevap vererek “hayır inanmıyorum” seçeneğini işaretlemişlerdir.

Yine aynı tabloda söz hakkı olmadığını belirtenlerin gerekçelerini incelediğimizde; cevaplayıcıların % 32,1’i bilgi ve belge isteme hakkına sahip olmadıklarını, % 24,4’ü belediyenin eylem ve kararlarından haberdar edilmediklerini ve % 8,4’ü ise belediye yönetiminde aktif görev almasını sağlayacak yasal düzenlemelerin mevcut olmadığını belirtmektedir. Anket sonuçlarının değerlendirilmesinden de anlaşılmaktadır ki halkımız kararların alınması ve uygulanmasında etkili bir şekilde katılıp, yönetimde birinci derecede söz sahibi olmak istemekte, mevzuatlar çerçevesinde bilgi ve belgelere ulaşma hakkının kendisine verilmesinden yana tavır sergilemektedir.

Halkın belediye yönetiminde söz hakkı olup olmadığına ilişkin görüşleri, eğitim düzeyi ile birlikte ele alınarak değerlendirilmiş ve Tablo 3.12 oluşturulmuştur.

Tablo. 3.12 Eğitim Durumuna Göre Halkın Belediyede Söz Hakkı Olup Olmadığına Dair İnanç

Eğitim Düzeyi	Evet	Hayır, bilgi ve belge isteme hakkına sahip değilim	Hayır, yönetimde aktif görev alamıyorum	Hayır, kararlardan habirim olmuyor	Cevap Yok	Toplam
İlk okul (Kişi)	24	33	7	25	19	108
İlk okul (%)	22.2	30.6	6.5	23.1	17.6	36.1
Orta okul (Kişi)	14	10	3	4	10	41
Orta okul (%)	34.1	24.4	7.3	9.8	24.4	13.7
Lise (Kişi)	18	27	3	19	2	69
Lise (%)	26.1	39.1	4.3	27.5	2.9	23.1
Üniversite(Kişi)	14	17	10	20	4	65
Üniversite (%)	21.5	26.2	15.4	30.8	6.2	21.7
L.üstü (Kişi)	-	9	2	5	-	16
L.üstü (%)	-	56.3	12.5	31.3	-	5.4
Toplam(Kişi)	70	96	25	73	35	299
Toplam (%)	23.4	32.1	8.4	24.4	11.7	100.0

SD. 16

p= 0,00078

$\chi^2=39,98$

Tabloda da görüldüğü gibi anketimize katılan ilkokul mezunlarının % 22,2'si belediye yönetiminde söz hakları olduğuna inanırken, bu oran üniversite mezunlarında %21,5'e düşmektedir. Lisansüstü mezunların ise tamamı belediye söz hakları olmadığını belirtmişlerdir. Bunların içinde bilgi ve belge isteme hakkına sahip olmadıklarını ifade edenler ise % 56,3 gibi yüksek bir orandadır. Diğer yandan belediyenin almış olduğu kararlardan habersiz olduğu için söz hakkı olmadığına inananların büyük çoğunluğunu da (% 30,8) üniversite mezunları oluşturmaktadır. Buna karşın belediyede söz hakkı olduğuna inananların içinde ise en yüksek grubu % 34,1'lik bir oranla ortaokul mezunları teşkil etmektedir. Görüldüğü gibi eğitim düzeyi arttıkça belediyede söz hakkı olduğuna inananların oranında azalma kaydedilmekte, lisansüstü mezunlarının ise tamamı söz hakları olduğuna inanmadıklarını belirtmektedir.

Bu nedenle halkımıza belediye yönetiminde söz hakkına sahip olabilmesi için neler yapılması gerektiğine dair bir soru yönelttik ve çıkan verileri Tablo 3.13'de değerlendirdik.

Tablo 3.13 Halkın Belediye Yönetiminde Söz Hakkına Sahip Olabilmesi İçin Yapılması Gerekenler

Halkın Belediye Yönetiminde Söz Hakkına Sahip Olabilmesi İçin Yapılması Gerekenler	Sayı	(%)
Vatandaşlara belediyelerden bilgi ve belge isteme hakkı tanınmalıdır	82	27,5
Halk komisyonları oluşturulmalı ve bu komisyonlarda uzman hemşehrilere de yer verilmelidir.	122	40,8
Vatandaşlara meclis toplantılarında soru sorma hakkı tanınmalıdır	76	25,4
Basın ve halkla ilişkiler büroları ve danışma büroları kurulmalıdır	19	6,4
Toplam	299	100,0

Buna göre cevaplayıcıların hemen hemen yarısı (%40,8) halk komisyonları oluşturulmasını ve bu komisyonlarda uzman hemşehrilere de yer verilmesini talep etmiştir. Aynı şekilde ankete katılanların % 27,5'i vatandaşlara belediyelerden bilgi ve belge istenmesi hakkı tanınmasından yanayken, % 25,4'ü ise kendilerine meclis toplantılarında soru sorma hakkı tanınmasını istemektedir. Görüldüğü gibi halkımız belediyelerimizin hizmetlerin yürütülmesinde kamuoyunun ve çevrenin desteğini kazanabilmeleri için halka açık, şeffaf ve halkla içiçe bir biçimde çalışmalarını talep etmektedir.

3.2.5. Belediyenin Halkı Bilgilendirmesi

Çağdaş yönetim biçimi günümüzde katılımcı yönetim olarak nitelendirilmektedir. Bu bağlamda halkla bütünleşmek, halka bilgi vermeyi bir ödev ve yükümlülük saymak gittikçe önem kazanmaktadır. Adapazarı Belediyesi'nde böyle bir oluşumun yaşanıp yaşanmadığını belirleyebilmek için "belediyenin geleceğe yönelik karar ve hizmetlerinden haberdar olabiliyor musunuz" şeklinde bir soruya yer verdik. Buna göre elde edilen veriler incelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

Tablo. 3.14 Belediyenin Geleceğe Yönelik Karar ve Hizmetlerini Halka Aktarabilmesi

Karar ve Hizmetlerinden Haberdar Olunuyor mu	Sayı	(%)
Belediye tarafından bilgilendiriliyorum	23	7,7
Kendi çabamla haberdar oluyorum	91	30,5
Ayrıntılı olarak haberdar olamıyorum, bilgilendirilmek istiyorum	163	54,5
Cevap yok	22	7,4
Toplam	299	100,0

Buna göre anketimizde yer alan ve “belediyelerin geleceğe yönelik kararlarından ve hizmet politikalarından haberdar olabiliyor musunuz” sorusuna, Tablo 3.14’de de görüldüğü gibi cevaplayıcıların çok küçük bir azınlığı (% 7,7) “evet belediye tarafından bilgilendiriliyorum” cevabını vermiştir. % 30,5’lik bir grup ise kendi çabalarıyla haberdar olabildiğini belirtmişlerdir. Buna karşılık cevaplayıcıların çoğunluğu (% 54,5) ayrıntılı olarak haberdar edilmediklerini ve bilgilendirilmek istediklerini ifade etmişlerdir. Bu da bizlerde, belediyenin halkı bilgilendirme konusunda ciddi bir yetersizlik içinde olduğu, belediye yönetimi tarafından yürütülen çalışmaların, kapalı kapılar ardında, halkın bilgi ve denetimi dışında planlanıp uygulanan, halk tarafından nasıl karşılanacağı düşünülmeyen çalışmaların yapıldığı izlenimini uyandırmaktadır. Bilindiği gibi belediye hizmetlerinde halka yakınlığı, şeffaflığı, dürüstlüğü ve halkın denetimine açıklığı sağlayabilme, doğrudan doğruya “halkın bilgilendirilmesi” sorununa bağlıdır. Oysa halkın hizmetlerle ilgili konularda karar ve hizmet politikalarından haberdar olmasını ve çeşitli konularda aydınlatılmasını sağlayan süreç ve mekanizmalar, halkın özellikle kendisine yönelik olarak sunulan faaliyetlerin yapısı, kapsamı, içeriği ve sonuçları ile ilgili açık ve aydınlatıcı olmaktan uzaktır.

Bu durumda halkın, belediyeler tarafından yürütülen hizmetler hakkında, kendiliğinden ya da kamuoyu araçları yoluyla bilgi edinmesinin güç olması nedeniyle, bu alandaki aydınlatma ve bilgilendirme görevinin doğrudan doğruya hizmet yürüten merci tarafından yerine getirilmesi konusu gündeme gelmektedir. Halkın yerel hizmetleri planlanmasına, yürütülmesine ve denetimine katılması yoluyla hizmetlerdeki verimlilik ve etkinliğin artırılması ve böylece yerel demokrasinin gelişip güçlenmesi de mümkün

olabilir. Böyle bir oluşumun Adapazarı Belediyesi'nde yaşanıp yaşanmadığını tespit etmek amacıyla anketimize katılanlara “belediye hizmetlerine ilişkin olarak nasıl bilgilendirilmek istiyorsunuz” şeklinde bir soru yönelttik ve elde edilen veriler neticesinde Tablo 3.15’i oluşturduk.

Tablo 3.15 Halkın Hizmetlere İlişkin Bilgilendirilme Yolu

Hizmetlerden Ne Şekilde Haberdar Olmak İsteniyor	Sayı	(%)
Düzenli ve sürekli bilgi verilmesi (gazete, televizyon, v.b.)	186	62,2
Belde içinde oluşturulabilecek halk grupları vasıtasıyla	57	19,1
Basın-halkla ilişkiler büroları vasıtasıyla	40	13,4
Cevap yok	16	5,4
Toplam	299	100,0

Görüldüğü gibi anketimize katılanların büyük bir çoğunluğu (% 62,2) gazete, televizyon v.b. araçlar vasıtasıyla, düzenli ve sürekli olarak bilgi verilmesini talep ettiklerini ifade etmişlerdir. Cevaplayıcıların % 19,1’i belde içinde oluşturulacak halk grupları vasıtasıyla, % 13,4’ü ise basın ve halkla ilişkiler ve danışma büroları vasıtasıyla bilgilendirilmek istediklerini belirtmişlerdir.

Belediyelerin üzerinde önemle durmaları gereken konulardan biri, belediyesini sorgulayan, denetleyen, ama gerektiğinde destek veren, işbirliği yapan, kentli olmanın yük ve sorumluluklarının bilincinde olan, belediyesine sahip çıkan kentlinin oluşturulması için çaba harcamaktır. Nitekim belediyeyi gerçek anlamda demokratik, güçlü, çağdaş belediye yapan temel faktör bilinçli kentlidir. Bu amaçla anketimizde “belediye hizmetlerinin yürütülmesi sonucu oluşan aksaklık ve gecikmeler ile yanlış ve hukuka aykırı uygulamaları ilgililere iletiyor musunuz” şeklinde bir soruya yer vererek belde halkının bu konudaki düşünce ve davranışlarını öğrenmek istedik ve bu amaçla Tablo 3.16’yı oluşturduk.

Tablo 3.16 Hizmetlerin Yürütülmesi Sonucu Oluşan Hukuka Aykırılık ve Aksaklıkları İlgililere İletme

Hukuka Aykırılık ve Aksaklıklar İlgililere İletiliyor mu	Sayı	(%)
İletiyorum ama yetkililerle görüştürülmüyorum	16	5,4
Yetkililerle görüşmeyeceğimi bildiğim için iletmedim	30	10,0
İlettim ama sorunlarım halledilmedi	43	14,4
Sorunlarımı iletcek yetkili merci bulamadım	19	6,4
İletmedim, çünkü sonuç alamayacağımı biliyorum	77	25,8
İlettim, sorunlarım çözüldü	41	13,7
Cevap yok	73	24,4
Toplam	299	100,0

Tablonun incelenmesinden de anlaşılacağı gibi bu tür sorunları iletmeyenlerin oranı (% 35,8) iletenlerden biraz fazladır. Sorunları iletmeyenlerin gerekçelerine baktığımızda, cevaplayıcıların % 25,8'inin "sorunlarımı iletsem dahi sonuç alamayacağımı bildiğim için", % 10'unun "yetkililerle görüştürülmeyeceğimi bildiğim için iletmiyorum" seçeneklerini işaretlediklerini görürüz. Buna karşılık anketimize katılanların %35,5'i sorunlarını iletmediğini belirtmekle birlikte, bunların ancak çok küçük bir oranı (% 13,7) sorunlarının çözüldüğünü, %14,4'ü sorunların çözülmediğini, % 5,4'ü ise yetkililerle görüştürülmediğini ifade etmektedir. Ankete katılanların % 6,4'ü ise sorunlarını iletcek yetkili bir merci bulamadıklarını belirtmektedir.

Tüm bu veriler bizlerde, belediyenin halkla ilişkilerinde bir yetersizlik içinde olduğunu, aynı zamanda halkımızda da belediye yönetimine karşı ilgi ve güven eksikliğinin bulunduğunu ve bu iki faktörün karşılıklı olarak birbirini beslediği izlenimini uyandırmaktadır.

3.2.7. Halkın Belediye Hizmetlerine Bakışı ve Memnuniyeti

Hizmet sunumunda önemli bir konu da hizmet sunmakla yükümlü olan birimlerde çalışan belediye personelinin halka karşı tutum ve davranışlarıdır. Bu nedenle ankette halkımıza yönelik olarak, "belediye personelinin tutum ve davranışı sizce nasıl"

şeklinde bir soruya yer verdik. Tablo 3.17'de ankete katılanların bu soruya verdikleri cevaplara ilişkin veriler gösterilmiştir.

Tablo 3.17 Belediye Personelinin Halka Karşı Tutumu

Belediye Personelinin Halka Karşı Tutumu	Sayı	(%)
Çok iyi	9	3,0
İyi	69	23,1
Normal	172	57,5
Kötü	30	10,0
Çok kötü	12	4,0
Cevap yok	7	2,3
Toplam	299	100,0

Görüldüğü gibi cevaplayıcıların büyük bir çoğunluğu (%57,5) belediye personelinin tutum ve davranışının vatandaşlara karşı “normal” düzeyde olduğunu ifade etmektedir. Personelin davranışını “iyi” olarak nitelendirenlerin oranı % 23,1 iken, “çok iyi” diyenlerin oranı ise %3’tür. Buna karşın % 10 oranında bir cevaplayıcı kesimi belediye personelinin tutum ve davranışının “kötü” olduğunu belirtirken, % 4’ü tutum ve davranışın “çok kötü” olduğunu ifade etmişlerdir. Buna göre halkın, Adapazarı Belediyesi’nde görev yapan personelin tutum ve davranışından genelde memnun olduğunu belirtebiliriz.

Belde halkına hizmet sunmakla yükümlü olan belediyeler, aynı zamanda yerine getirdikleri hizmetlerden tüm vatandaşların rahat bir şekilde yararlanmasına imkan hazırlayacak tedbirleri de almak durumundadırlar. Bu amaçla halkın hizmetlerden faydalanma düzeyini tespit etmek amacıyla Tablo 2.18 oluşturulmuştur.

Tablo: 2.18 Hizmetlerden Faydalanma Düzeyi

Belediye Hizmetlerinden Faydalanabiliyor mu	Kişi	(%)
Hoş olmayan durumlarla (rüşvet, torpil) karşılaşıyorum	16	5,4
Hizmetlerden rahatlıkla faydalanıyorum	103	34,4
Hizmetlerden faydalanmada genelde güçlük çıkıyor	95	31,8
Hizmetlerden faydalanamıyorum	59	19,7
Cevap yok	26	8,7
Toplam	299	100,0

Görüldüğü gibi “belediye hizmetlerinden rahatlıkla faydalanabiliyor musunuz” şeklinde yönelttiğimiz soruya, cevaplayıcıların toplam %39,8’i hizmetlerden faydalandığını belirtmiştir. Ancak bu grubun içinde yer alan %5,4’lük bir cevaplayıcı kesimi, hizmetlerden faydalanmak için bazen rüşvet, torpil gibi hoş olamayan durumlarla karşılaştıklarını da ifade etmişlerdir. Buna karşılık %31,8 oranında vatandaş grubu hizmetlerden faydalanmada genelde güçlük çektiklerini belirtirken, cevaplayıcıların %19,7’si ise hizmetlerden faydalanamadıkları ifade etmişlerdir.

Diğer taraftan halkımıza, Adapazarı Belediyesi tarafından yerine getirilen sağlık ve sosyal yardım, imar, temizlik, kültür ve spor, zabıta, ulaştırma hizmetlerine ilişkin memnuniyetlerini sorduk. Böylece her bir hizmet grubuna ilişkin halkın memnuniyet düzeyini belirlemeye çalıştık. Ayrıca elde edilen verilerle dört grup mahalle arasında da çapraz ilişkiler kurarak, hizmet gruplarına ilişkin memnuniyet düzeyini mahalle bazında değerlendirmek istedik.

Halkın memnuniyet düzeyini ilk önce belediyeler tarafından yerine getirilen sağlık ve sosyal yardım hizmetlerinde ölçmek istedik. Nitekim belediyeler, halk ve çevre sağlığı, tedavi ve sosyal yardım konularını içerecek şekilde belirlenen sağlıkla ilgili çeşitli hizmetleri yürütmekle yükümlüdürler. Bu amaçla bir yandan salgın ve bulaşıcı hastalıklar konusunda merkezi yönetimle birlikte çalışırken, diğer yandan genel yerleri, yenilecek, içilecek ve kullanılacak şeyleri ve bunların bulunduğu yerleri denetler, suların, konutların, fabrika ve işyerlerinin, soğuk hava tesislerinin sağlık denetimini yaparlar. Ayrıca belediye hastaneleri, akıl hastaneleri, doğumevleri, ilk yardım ve imdat

merkezleri, muayenehane ve dispanserler kurmak ve işletmek de belediyelerimizin hizmet konuları arasındadır. Bunun yanısıra hastalara, fakirlere, işsiz ve kimsesizlere, muhtaç asker ailelerine yardım etmek de belediyelerimizin sosyal yardımla ilgili hizmetleri arasındadır. Bu konuyla ilgili olarak anketimize katılan Adapazarı halkına, belediyenin yürüttüğü sağlık ve sosyal yardım hizmetlerine ilişkin memnuniyet düzeylerini sorduk ve elde edilen sonuçları Tablo 3.19’da gösterdik.

Tablo 3.19 Sağlık ve Sosyal Yardım Hizmetlerinden Memnuniyet

Sağlık ve Sosyal Yardım Hizmetlerinden Memnuniyet	Kişi	Yüzde
Çok memnunum	11	3,7
Memnunum	120	40,1
Memnun değilim	84	28,1
Hiç memnun değilim	43	14,4
Cevap yok	41	13,7
Toplam	299	100,0

Buna göre anketimize katılanların toplam % 43,8’i bu hizmet grubundan memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Bu rakamın içinde hizmetlerden “çok memnun” olanların oranı ise % 3,7’dir. Buna karşın halkımızın toplam % 42,5’i hizmetlerden memnun olmadıklarını ifade etmiştir. Bunların içinde de %14,4’ü sağlık hizmetlerinden “hiç memnun kalmadıklarını” belirtmiştir. Görüldüğü gibi belediye tarafından yerine getirilen sağlık ve sosyal yardım hizmetlerden memnun olan ve olmayanların oranı hemen hemen aynıdır.

Sağlık ve sosyal yardım hizmetlerine ilişkin memnuniyet düzeyini mahalle grupları ile birlikte değerlendirdiğimizde ise şu sonuçlara ulaşılmaktadır:

Tablo 3.20 Mahalle Gruplarına Göre Sağlık ve Sosyal Yardım Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyi

Mah.Grubu Memnuniyet	Çok memnunum	Memnunum	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Cevap yok	Toplam
1.Grup(Kişi)	2	43	31	8	12	96
1.Grup (%)	2.1	44.8	32.3	8.3	12.5	32.1
2.Grup(Kişi)	-	21	24	12	9	66
2.Grup (%)	-	31.8	36.4	18.2	13.6	22.1
3.Grup(Kişi)	7	27	11	10	15	70
3.Grup (%)	10.0	38.6	15.7	14.3	21.4	23.4
4.Grup(Kişi)	8	33	10	7	12	67
4.Grup (%)	11.4	47.1	14.3	10.0	17.1	22.4
Toplam(Kişi)	17	125	76	37	48	299
Toplam (%)	23.5	-	-	-	-	100.0

SD. 12

p= 0,0,00546

$\chi^2=28,04$

Tablo 3.20’de de görüldüğü gibi anketimize katılan ve merkez mahalle kapsamında bulunan 1.gruptaki cevaplayıcılardan % 46,9’u sağlık ve sosyal yardım hizmetlerinden “memnun” olduklarını belirtmiştir. Buna karşılık 4.grupta yer alan ve belediye bünyesinde faaliyet gösteren “Belediye Polikliniği”nden ücretsiz veya çok cüz’i bir ücret karşılığı yararlanan maddi imkanları düşük olan cevaplayıcıların, bu hizmet grubundan daha fazla (toplam % 58,5) “memnun” kaldıkları görülmektedir. Aynı şekilde 1. grupta yer alan cevaplayıcılardan toplam % 40,6’sı sağlık hizmetlerinden “memnun olmadıklarını” belirtirken, 4. grupta yer alan cevaplayıcılardan çok azı (toplam % 24,3) hizmetlerden “memnun olmadıklarını” ifade etmişlerdir.

Belediyelerimiz, beldenin imar edilmesi ve bazı tesislerin yapım ve denetlenmesi ile ilgili olarak çeşitli hizmetleri yerine getirmekle yükümlüdürler. Bu konuyla ilgili olarak anketimize katılan Adapazarı halkına, belediyenin yürüttüğü imar hizmetlerine ilişkin memnuniyet düzeylerini sorduk ve elde edilen sonuçları Tablo 3.21’de gösterdik.

Tablo 3.21 İmar Hizmetlerinden Memnuniyet

İmar Hizmetlerinden Memnuniyet	Kişi	(%)
Çok memnunum	31	10,4
Memnunum	122	40,8
Memnun değilim	66	22,1
Hiç memnun değilim	41	13,7
Cevap yok	39	13,0
Toplam	299	100,0

Oranlardan da anlaşılacağı üzere cevaplayıcıların toplam % 51,2’i imar hizmetlerinden memnun olduğunu ifade etmiştir. Bu rakamın içinde hizmetlerden “çok memnunum” diyenlerin oranı ise % 10,4’tür. Buna karşın halkımızın toplam % 35,8’i imar hizmetlerinden memnun olmadıklarını belirtmiştir.

İmar hizmetlerine ilişkin memnuniyet düzeylerinin mahalle bazında dağılımlarını göstermek için Tablo 3.22 oluşturulmuştur.

Tablo 3.22 Mahalle Gruplarına Göre İmar Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyi

Mah.Grubu / Memnuniyet	Çok memnunum	Memnunum	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Cevap yok	Toplam
1.Grup(Kişi)	13	36	29	8	10	96
1.Grup (%)	13.5	37.5	30.2	8.3	10.4	32.1
2.Grup(Kişi)	5	27	16	9	9	66
2.Grup (%)	7.6	40.9	24.2	13.6	13.6	22.1
3.Grup(Kişi)	8	33	10	7	12	70
3.Grup (%)	11.4	47.1	14.3	10.0	17.1	23.4
4.Grup(Kişi)	5	26	11	17	8	67
4.Grup (%)	7.5	38.8	16.4	25.4	11.9	22.4
Toplam(Kişi)	31	122	66	41	39	299
Toplam (%)	10.4	40.8	22.1	13.7	13.0	100.0

SD. 12

p= 0,07020

x²=19,83

Görüldüğü gibi 1. grupta bulunan mahallelerde ikamet eden cevaplayıcılarımızın toplam % 51'i imar hizmetlerinden "memnun olduklarını", toplam % 38,5'i ise "memnun olmadıklarını" ifade etmiştir. Bu hizmetlere ilişkin en az memnuniyet düzeyi, 4. grupta yer alan ve uç mahalle olarak nitelendirdiğimiz mahallelerde (% 46,8) yer almaktadır.

Belediyelerimiz genel yerleri temizlemek, özel yerlerin süprüntülerini toplamak ve pislikleri kaldırıp yok etmek gibi temizlik hizmetlerini yerine getirmekle yükümlüdürler. Bu nedenle Adapazarı Belediyesi sınırları içinde yaşayan halkımıza "belediyenin yerine getirmiş olduğu temizlik hizmetlerinden ne derece memnunsunuz" şeklinde bir soruya sorduk ve çıkan sonuçlar neticesinde Tablo 3.23'ü oluşturduk.

Tablo 3.23 Temizlik Hizmetlerinden Memnuniyet

Temizlik Hizmetlerinden Memnuniyet	Sayı	(%)
Çok memnunum	19	6,4
Memnunum	115	38,5
Memnun değilim	89	29,8
Hiç memnun değilim	63	21,1
Cevap yok	13	4,3
Toplam	299	100,0

Oranlardan da anlaşılacağı üzere, cevaplayıcıların çoğunluğu (toplam % 50,9) bu hizmetlerden memnun olmadıklarını ifade etmiştir. Aynı şekilde hizmetlerden hiç memnun olmayanların oranı da toplam % 21,1'dir. Temizlik hizmetlerinden memnun olanların toplam oranı ise % 44,9'dur. Bu arada dikkat çeken bir husus, aşağıda da görüleceği üzere cevaplayıcıların genel olarak tüm hizmet gruplarından memnun olmasıdır. Ancak Adapazarı Belediyesinin temizlik hizmetlerini özelleştirdiği hatırlanacak olursa, hizmetlerdeki memnuniyetsizliğin nedeni olarak söz konusu özel şirketin iyi çalışmaması ve diğer yandan da belediyenin de gerekli denetimi yapmamasını görebiliriz.

Diğer yandan temizlik hizmetlerine ilişkin cevaplayıcıların memnuniyet düzeylerini, mahalle bazında ele alarak oluşturduğumuz Tablo 3.24'e ilişkin veriler aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3.24 Mahalle Gruplarına Göre Temizlik Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyi

Mah.Grubu / Memnuniyet	Çok memnunum	Memnunum	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Cevap yok	Toplam
1.Grup(Kişi)	6	42	33	13	2	96
1.Grup (%)	6.3	43.8	34.4	13.5	2.1	32.1
2.Grup(Kişi)	3	25	22	14	2	66
2.Grup (%)	4.5	37.9	33.3	21.2	3.0	22.1
3.Grup(Kişi)	7	27	22	8	6	70
3.Grup (%)	10.0	38.6	31.4	11.4	8.6	23.4
4.Grup(Kişi)	3	21	12	28	3	67
4.Grup (%)	4.5	31.3	17.9	41.8	4.5	22.4
Toplam(Kişi)	20	105	81	39	54	299
Toplam (%)	6.7	35.1	27.1	13.0	18.1	100.0

SD. 12

p= 0,00162

$\chi^2=31,55$

Görüldüğü gibi anketimize katılan cevaplayıcılardan 1. grup mahallerde ikamet edenlerin toplam % 50,1'i, 2. grup mahallelerde ikamet edenlerin toplam % 42,4'ü, 4. grup mahallerde ikamet edenlerin % 35,8'i temizlik hizmetlerinden "memnun" olduklarını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle, mahallenin gelişmişlik düzeyi ve merkeze yakınlığı arttıkça hizmetlerden memnuniyetin arttığını söyleyebiliriz. Buna paralel olarak 1. grupta yer alan ve merkez mahallelerde ikamet eden cevaplayıcıların toplam % 47,9'u temizlik hizmetlerinden memnun olmadığını belirtirken, bu oran 4. grupta yer alan uç mahallelerde % 59,7'ye yükselmektedir.

Belediyelerimiz bir yandan tiyatro, sinema, kütüphane ve müze açmak gibi kültür hizmetlerini, diğer yandan da yarış yerleri, stadyumlar, spor tesisleri yapmak ve işletmek gibi spor hizmetlerini yerine getirmekle yükümlü tutulmuşlardır. Buna ilişkin

olarak Adapazarı halkının, belediye tarafından yürütülen kültür ve spor hizmetlerinden ne derece memnun olduğunu belirleyebilmek için oluşturduğumuz Tablo 2.25'de şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Tablo 3.25 Kültür ve Spor Hizmetlerinden Memnuniyet

Kültür ve Spor Hizmetlerinden Memnuniyet	Sayı	(%)
Çok memnunum	20	6,7
Memnunum	105	35,1
Memnun değilim	81	27,1
Hiç memnun değilim	39	13,0
Cevap yok	54	18,1
Toplam	299	100,0

Görüldüğü gibi cevaplayıcılardan toplam % 41,8 oranında hizmetlerden “memnunum” cevabını aldık. Anketimize katılan ve bu hizmet türünden memnun olmadığını ifade edenlerin oranı ise toplam % 40,1 oranındadır. Buna göre kültür ve spor hizmetlerden memnun olan ve olmayanların oranı hemen hemen birbirine yakındır. Ancak hizmetlerden çok memnun kalanların oranı % 6,7’lerde kalırken, hiç memnun olmayanların oranı % 13’e yükselmektedir.

Kültür ve spor hizmetlerinden memnuniyet düzeyini, mahalle bazında ele alarak değerlendirdik ve ortaya çıkan sonuçlar neticesinde Tablo 3.26’yı oluşturduk.

Tablo 3.26 Mahalle Gruplarına Göre Kültür ve Spor Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyi

Mah.Grubu / Memnuniyet	Çok memnunum	Memnunum	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Cevap yok	Toplam
1.Grup(Kişi)	5	34	28	12	17	96
1.Grup (%)	5.2	35.4	29.2	12.5	17.7	32.1
2.Grup(Kişi)	1	22	20	11	12	66
2.Grup (%)	1.5	33.3	30.3	16.7	18.2	22.1
3.Grup(Kişi)	7	23	20	5	15	70
3.Grup (%)	10.0	32.9	28.6	7.1	21.4	23.4
4.Grup(Kişi)	7	26	13	11	10	67
4.Grup (%)	10.4	38.8	19.4	16.4	14.9	22.4
Toplam(Kişi)	20	105	81	39	54	299
Toplam (%)	6.7	35.1	27.1	13.0	18.1	100.0

SD. 12

p= 0,46062

$\chi^2=11,815$

Buna göre 1. grupta yer alan cevaplayıcılarımızdan, bu hizmetlerden memnun olan (toplam % 40,6) ve olmayanların (toplam % 41,7) oranı hemen hemen aynıdır. Aynı durum merkeze yakın ve gelişmekte olan 2. grup mahallelerimizde de görülmektedir. Oysa 3. ve 4. grup mahallelerde ikamet eden cevaplayıcılar içinde bu hizmetten memnun olanların oranı daha fazladır. Şöyle ki; merkezden uzaktaki mahallelerden oluşan 3. grup mahallelerde ikamet eden cevaplayıcıların toplam % 42,9'u kültür ve spor hizmetlerinden memnun olduklarını, % 35,7'si de memnun olmadıklarını ifade etmişleridir. 4. grup mahallelerde ise hizmetlerden memnun olanların toplam oranı % 49,2 iken, memnun olmayanların toplam oranı % 35,8'e düşmektedir.

Belde sınırları içinde yaşayan vatandaşların genel menfaatlerini korumak amacıyla belediyeler, bazı hizmet ve malların fiyatlarını denetleme gibi hizmetlerle yükümlü tutulmuşlardır. Bu bağlamda anketimize katılan 299 kişiye, Adapazarı Belediyesi tarafından yerine getirilen zabıta hizmetlerine ilişkin memnuniyet düzeylerini sorduk ve elde edilen sonuçları değerlendirmek amacıyla Tablo 3.27'yi oluşturduk.

Tablo 3.27 Zabıta Hizmetlerinden Memnuniyet

Zabıta Hizmetlerinden Memnuniyet	Sayı	(%)
Çok memnunum	14	4,7
Memnunum	123	41,1
Memnun değilim	73	24,4
Hiç memnun değilim	42	14,0
Cevap yok	47	15,7
Toplam	299	100,0

Halkımıza zabıta hizmetlerine ilişkin memnuniyet düzeylerini sorduğumuzda, toplam % 45,8 oranında “memnunum” cevabını aldık. cevaplayıcıların % 4,7’si ise hizmetlerden “çok memnun” olduklarını; % 24’ü hizmetlerden “memnun olmadıklarını”, % 14’ü ise “hiç memnun olmadıklarını” belirtmişlerdir.

Diğer yandan zabıta hizmetlerine ilişkin memnuniyet düzeyini, mahalle bazında karşılaştırarak aşağıda bulunan Tablo 3.28’i oluşturduk.

Tablo 3.28 Mahalle Gruplarına Göre Zabıta Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyi

Mah.Grubu / Memnuniyet	Çok memnunum	Memnunum	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Cevap yok	Toplam
1.Grup(Kişi)	2	38	29	16	11	96
1.Grup (%)	2.1	39.6	30.2	16.7	11.5	32.1
2.Grup(Kişi)	1	21	24	9	11	66
2.Grup (%)	1.5	31.8	36.4	13.6	16.7	22.1
3.Grup(Kişi)	7	30	14	6	13	70
3.Grup (%)	10.0	42.9	20.0	8.6	18.6	23.4
4.Grup(Kişi)	4	34	6	11	12	67
4.Grup (%)	6.0	50.7	9.0	16.4	17.9	22.4
Toplam(Kişi)	14	123	73	42	47	299
Toplam (%)	4.7	41.1	24.4	14.0	15.7	100.0

SD. 12

p= 0,00906

$\chi^2=26,51$

Görüldüğü gibi merkez mahallelerden uç mahallelere gittikçe cevaplayıcıların zabıta hizmetlerine ilişkin memnuniyet düzeyleri artmaktadır. Aynı şekilde hizmetlerden memnun olmayanların oranında da merkezden uca doğru önemli oranda azalma göstermektedir. Örneğin merkezde yer alan 1. grup mahallelerimizde ikamet edenlerin toplam % 41,7'si zabıta hizmetlerinden memnun olduklarını ifade ederlerken, hizmetlerden memnun olmayanların toplam oranı (% 46,9) daha fazladır. Buna karşın 4. grupta yer alan uç mahallelerimizde ikamet edenlerin bu hizmetlere ilişkin memnuniyet düzeyi toplam % 56,7'ye yükselirken, memnuniyetsizlik oranı ise toplam % 25,4'e düşmektedir.

Belde sınırları içindeki karayollarında ve sularda seyreden ulaştırma araçlarını denetlemek ve belde halkının ulaştırma ihtiyacını almak, belediyelerimize ulaştırma görevi olarak verilmiştir. Bu nedenle halkımıza son olarak Adapazarı Belediyesi tarafından yerine getirilen ulaştırma hizmetlerinden ne derece memnun oldukları sorusunu yönelttik. Buna göre çıkan neticeler Tablo 3.29'da görülmektedir.

Tablo 3.29 Ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet

Ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet	Sayı	(%)
Çok memnunum	26	8,7
Memnunum	153	51,2
Memnun değilim	61	20,4
Hiç memnun değilim	39	13,0
Cevap yok	20	6,7
Toplam	299	100,0

Oranların incelenmesinden de anlaşılacağı gibi anketimize katılanların toplam % 59,9'undan, "memnunum" cevabını aldık. Bu rakamın içinde hizmetlerden "çok memnun olanların" oranı ise % 8,7'dir. Buna karşılık toplam % 33,4 oranında bir cevaplayıcı grubu hizmetlerden "memnun olmadıklarını" ifade etmiştir. Bu cevabı verenlerin de % 13ü ulaştırma hizmetlerinden "hiç memnun kalmadıklarını" belirtmiştir.

Cevaplayıcıların ulaştırma hizmetlerine ilişkin memnuniyet düzeyini, mahalle bazında karşılaştırarak aşağıda bulunan Tablo 3.30'u oluşturduk.

Tablo 3.30 Mahalle Gruplarına Göre Ulaştırma Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeyi

Mah.Grubu / Memnuniyet	Çok memnunum	Memnunum	Memnun değilim	Hiç memnun değilim	Cevap yok	Toplam
1.Grup(Kişi)	13	52	17	16	11	96
1.Grup (%)	13.5	54.2	17.7	16.7	11.5	32.1
2.Grup(Kişi)	1	21	24	9	11	66
2.Grup (%)	1.5	31.8	36.4	13.6	16.7	22.1
3.Grup(Kişi)	7	30	14	6	13	70
3.Grup (%)	10.0	42.9	20.0	8.6	18.6	23.4
4.Grup(Kişi)	4	34	6	11	12	67
4.Grup (%)	6.0	50.7	9.0	16.4	17.9	22.4
Toplam(Kişi)	26	153	61	39	20	299
Toplam (%)	8.7	51.2	20.4	13.0	6.7	100.0

SD. 12

p= 0,00023

$\chi^2=36,94$

Verilerden de anlaşılacağı üzere 1. grup mahallelerimizde ikamet eden cevaplayıcıların büyük çoğunluğu (toplam % 67, 7) hizmetlerden “memnun”, toplam % 34,4’ü ise “memnun olmadıklarını” belirtmişlerdir. 3. ve 4. grup mahallelerimizde de aynı durum geçerli olup; hizmetlere ilişkin memnuniyet düzeyi, memnuniyetsizlik düzeyinden oldukça yüksektir. Ne var ki 2. gruba dahil ettiğimiz mahallelerimizde durum tersinedir. Nitekim bu gruptaki cevaplayıcıların toplam % 33,2’ü ulaştırma hizmetlerinden memnun olduklarını belirtmelerine karşılık, memnun olmayanların oranı toplam % 50’ye yükselmektedir.

Adapazarı halkının sunulan hizmetlerine ilişkin memnuniyet düzeylerini değerlendirdikten sonra; hizmetlerinin daha iyi olması için yapılması gerekenleri, ikinci bölümde yer alan çözüm önerilerini baz alarak önem sırasına göre saptamak istedik ve

halkımıza “belediye hizmetlerinin daha iyi olması için sizce neler yapılmalıdır, önem sırasına göre ilk üç tanesini belirtiniz” şeklinde bir soru sorduk.

Tablo 3.31 Belediye Hizmetlerinin Daha İyi Olması İçin Yapılması Gerekenler
(En Önemli 1. 2. ve 3. Tercih)

Belediye Hizmetlerinin Daha İyi Olması İçin Yapılması Gerekenler	1.tercih		2.tercih		3.tercih	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Uzman ve nitelikli personel İstihdam edilmelidir	127	42,5	26	8,7	24	8,0
Belediyelerin sadece yerel hizmetlerle yükümlü olacakları yasal düzenlemeler yapılmalıdır	27	9,0	38	12,7	36	12,0
Çağdaş örgütlenme ve yönetim ilke ve tekniklerinden yararlanılmalıdır	23	7,7	19	5,7	15	5,0
Belediye hizmetlerinin özelleştirme yöntemlerinden Daha fazla yararlanılmalıdır	15	5,0	31	10,4	17	5,7
Belediyeler ve merkezi yönetim arasındaki ilişkiler (hukuki, idari, mali) yeniden oluşturulmalıdır	35	11,7	53	17,7	17	5,7
Belediyeler üzerinde uygulanmakta olan idari vesayet denetimi kaldırılmalıdır	10	3,3	14	4,7	17	5,7
Belediye yönetimi daha şeffaf Hale getirilmelidir	22	7,4	34	11,4	26	8,7
Vatandaş-Belediye ilişkisi daha iyi olmalı, halk katılımı sağlanmalıdır	26	8,7	52	17,4	79	26,4
Belediye gelirleri arttırılmalıdır	14	4,7	21	7,0	65	21,7
Cevap Yok	-	-	1	0,3	3	1,1
Toplam	299	100	299	100	299	100

Tablo 3.31’de de anlaşılacağı gibi anketimize katılanların hemen hemen yarısı (% 42,5) bu konudaki en önemli çözümün, “uzman ve nitelikli personel istihdam edilmesi” ile ilgili olduğunu ifade etmişlerdir. Nitekim personelin, belediyenin temel hedeflerini ve hizmet politikalarının ve programlarının amaçlarını kavramış ve benimsemiş olmaları, görevlerini yerine getirmelerinde ve değişik hizmetlerin sunulduğu konusunda başarılı olmalarında çok önemli bir rol oynar. Cevaplayıcıların % 17,7’si ise en önemli ikinci çözüm yolu olarak “belediyeler ile merkezi yönetim arasındaki ilişkinin hukuki, idari ve mali yönden yeniden oluşturulması”nı görmüşlerdir. Cevaplayıcıların 3. sıraya koydukları çözüm önerisi ise “vatandaş-belediye ilişkisi daha iyi olmalı, halk katılımı sağlanmalıdır” (%26,4) şeklindedir.

Bu da göstermektedir ki, belediyelerimizin istenen oranda etkinlik ve verimlilikle hizmet üretmeleri açısından önemli sorunları vardır. Bu sorunların bir kısmı belediyelerimiz ile merkezi yönetim arasındaki ilişkilerden kaynaklanırken (hukuki, idari ve mali), bir kısmı da çağdaş yönetim ilke ve tekniklerinden belediyelerimizin yeterince faydalanamamasından kaynaklanmaktadır. Nitekim uzman ve nitelikli personel istihdamı ile ilgili sorunlar da bu sorunla bağlantılı olup; planlı, programlı iş yapma, birimler arasında işgüdümlü, ekip çalışması, yetki ve görev tanımları ve dağıtımları konularıyla ilgilidir. Zaten belediyelerin başarısızlığı da genelde bu üç sebebe dayanmaktadır

Anketimizin temel amaçlarından birisi de belediye tarafından yürütülen hizmetlerden hangilerinin halk tarafından daha öncelikli ve önemli olduğunu tespit etmektir. Nitekim halkın ihtiyaç duyduğu, istediği ve beklediği hizmeti sunmak, belediyenin hizmet etkinliğini de sağladığı anlamına gelmektedir. Bu amaçla anketimizde “Adapazarı’nda belediye tarafından ele alınması gerekli en önemli hizmet sizce hangisidir, önem sırasına göre ilk üç tanesini yazınız” şeklinde bir soru bulunmaktadır.

Tablo 3.32 Adapazarı'nda Belediye Tarafından Ele Alınması Gereken En Önemli Hizmet Konuları (En Önemli 1.2. ve 3. Tercih)

Hizmetler	1.tercih		2.tercih		3.tercih	
	Sayı	(%)	Sayı	(%)	Sayı	(%)
Altyapı	155	51,8	34	11,4	13	4,3
Temizlik	36	12,0	66	22,1	25	8,4
Kültürel hizmetler	12	4,0	17	5,7	14	4,7
Sosyal hizmetler	5	1,7	18	6,0	25	8,4
Ulaşım	11	3,7	34	11,4	19	6,4
Park ve yeşil alanlar	7	2,3	10	3,3	19	6,4
Su	25	8,4	27	9,0	23	7,7
Otopark	3	1,0	6	2,0	15	5,0
Toplu konut	6	2,0	18	6,0	16	5,4
Hava ve Çevre kirliliği	31	10,4	40	13,4	54	18,1
Yolların Bakımı	9	2,7	27	9,0	56	18,7
Diğer	-	-	1	0,3	14	4,7
Cevap Yok	-	-	1	0,3	6	1,8
Toplam	299	100	299	100	299	100

Görüldüğü gibi cevaplayıcıların Adapazarı'nda yerine getirilmesi gereken en önemli hizmet olarak gördükleri “altyapı” cevabını işaretleyenlerin oranı % 51,8 olarak gerçekleşmiştir. Anketimize katılanların % 22,1'i ise Adapazarı'nda ele alınması gereken en önemli ikinci hizmet konusu olarak “temizlik” hizmetini gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda en önemli üçüncü hizmet türü olan “yolların bakım ve onarımı” seçeneğini işaretleyenlerin oranı ise % 18,7'dir.

Tablodan da inceleneceği gibi 299 kişiden oluşan cevaplayıcılardan toplu konut ihtiyacını işaretleyenlerin oranı oldukça düşük seviyededir. Bu da göstermektedir ki Adapazarı'nda toplu konut sorunundan önce görülmesi gereken hizmet konuları bulunmaktadır. Aynı şekilde otopark hizmetine ihtiyaç duyanların oranı da düşüktür. Ancak otopark hizmetinin bir sorun olarak görülmemesinde belediye otoparkının

mevcut olmasının ve ayrıca belediye tarafından yol kenarlarına konulmuş bulunan ve özel kişilerce işletilen parkmetre cihazlarının bulunmasının bir rolü olabilir.

3.2.8. Adapazarı'nın Sorunlarını Çözecek Merciler

Anketimize katılanlara "Adapazarı'na hizmet sunmada ve mevcut sorunları çözmeye aşağıdaki mercilerden en çok hangisi sizin çıkarınızı temsil ediyor şeklinde bir soru sorularak; belediye başkanı ile diğer merciler (vali-belediye meclisi-belediye encümeni-muhtar) arasında halkımızın hangi birimi öncelikli olarak tercih ettiği belirlenmeye çalışıldı ve elde edilen sonuçları Tablo 3. 33'de gösterdik.

Tablo 3.33 Adapazarı'na Hizmet Sunacak ve Mevcut Sorunları Çözebilecek Merciler

Adapazarı'nın Sorunlarını Çözecek Merciler	Sayı	(%)
Merkezi hükümet-valilik	52	17,4
Belediye başkanı	88	29,4
Belediye meclisi	14	4,7
Belediye encümeni	12	4,0
Muhtar	52	17,4
Cevap yok	80	26,8
Toplam	299	100,0

Anketimize katılan cevaplayıcıların hemen hemen üçte biri (% 29,4) beldenin sorunlarını çözebilecek ve kişinin belediye başkanı olduğunu ifade etmiştir. Öte yandan Tablo incelendiğinde karşımıza ilginç bir durum çıkmaktadır ki bu da, cevaplayıcıların sorunların çözülmesinde ve hizmet sunmada en etkili gördükleri merciler olarak belirledikleri merkezi hükümet ve valilik ile, yerel yönetimlerde en küçük birim olan mahalle muhtarlığını işaretleyenlerin oranının eşit olmasıdır (% 17,4).

Bu verilere dayanarak, cevaplayıcıların kendilerini merkezi hükümet ve validen ziyade belediye yönetimine yakın ve sorunlarının çözümünde yine belediye yönetimini etkili gördüklerini, böylece belediyemizin halkıyla bütünleşmesinde belli bir başarıya

ulaştığını, halk tarafından seçilmiş olan mercilerin, atama yolu ile işbaşına gelen mercilerden daha fazla halka yakın olduğunu söyleyebiliriz. Kısacası sorunların çözümünde halk, yerel güçlere güvenmektedir.

Adapazarı'na hizmet götürecek ve mevcut sorunları çözebilecek merciler ile cevaplayıcıların yaş gruplarını birlikte değerlendirerek Tablo 3.34'ü oluşturduk.

Tablo 3.34 Yaş Gruplarına Göre Adapazarı'na Hizmet Sunacak ve Mevcut Sorunları Çözebilecek Merciler

Merciler / Yaş Grupları	18-24	25-34	35-50	50 üstü	Toplam
Merkezi hükümet (Kişi)	7	15	25	5	52
Merkezi hükümet (%)	13.5	28.8	48.1	9.6	17.4
Belediye başkanı (Kişi)	12	19	54	3	88
Belediye başkanı (%)	13.6	21.6	61.4	3.4	29.5
Belediye meclisi (Kişi)	4	1	9	-	14
Belediye meclisi (%)	28.6	1.7	64.3	-	4.7
B.encümeni (Kişi)	-	4	7	1	12
B.encümeni (%)	-	33.3	58.3	8.3	4.0
Muhtar (Kişi)	4	4	41	3	52
Muhtar (%)	7.7	7.7	78.8	5.8	17.4
Cevap yok (Kişi)	19	19	41	1	80
Cevap yok (%)	23.8	23.8	51.3	1.3	26.8
Toplam (Kişi)	46	62	177	13	298
Toplam (%)	15.4	20.8	59.4	4.4	100.0

SD. 15

p= 0,01288

$\chi^2=29,72$

Buna göre 18-24 yaş grubuna dahil genç nesil Adapazarı'nın sorunlarını çözmeye en etkili gördükleri merciinin belediye meclisi (% 28,6) olduğunu ifade etmektedir. Buna karşın 25-34 yaş grubunda bulunan cevaplayıcılar ise sorunların çözülebileceği merci olarak % 33,3'lük bir oranla belediye encümenini gördüklerini belirtmektedir. 35-50 yaş

grubu cevaplayıcıların % 78,8'i gibi büyük bir oranı da Adapazarı'nın sorunlarının muhtarlar vasıtası ile çözümlenebileceğine inanırken, bu oranı takiben % 64,3 ile belediye meclisinin, % 61,4 ile belediye başkanının, % 58,3 ile de belediye encümeninin etkili olabileceğini belirtmiş ve en düşük oran ile (%48,1) merkezi hükümeti etkili gördüklerini ifade etmişlerdir.

3.2.9. Seçimlerde Oy Tercihini Belirleyen Unsurlar

Anketimizde son olarak seçimlerde oy tercihini belirleyen faktörlerin neler olduğunu tespit etmek amacıyla “seçimlerde oy tercihinizi önerilen hizmetler mi yoksa partiler mi etkiler” şeklinde bir soruya yer verdik ve elde edilen verileri göstermek amacıyla Tablo 3.35'i oluşturduk.

Tablo 3.35 Seçimlerde Oy Tercihini Belirleyen Unsurlar

Seçimlerde Oy Tercihini Belirleyen Unsurlar	Sayı	(%)
Önerilen hizmetler	136	45,5
Partiler	45	15,1
Adaylar	88	29,4
Oy vereceğime yakın değerlendiririm	17	5,7
Cevap yok	13	4,3
Toplam	299	100,0

Buna göre anketimize katılanların hemen hemen yarısı (% 45,5) seçimlerde oy kullanırken önerilen hizmetleri dikkate aldıklarını ifade ederken, % 29,1 oranında bir grup da, adaylara göre oy verdiklerini belirtmişlerdir. Cevaplayıcıların % 15,1'i ise oy verirken taraftarı oldukları partiye dikkat ettiklerini ifade etmiştir. Dolayısıyla halkın artık verilen hizmete duyarlı olduğu bu sonuçlardan ortaya çıkmaktadır.

Anketimize katılan cevaplayıcıların oy tercihini belirleyen unsurların neler olduğunu, eğitim düzeyi bazında ele alarak karşılaştırdık ve böylece eğitim düzeyi ile seçimlerde oy tercihini etkileyen faktörler arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tablo 3.36'yı oluşturduk.

Tablo 3.36 Eğitim Düzeyine Göre Seçimlerde Oy Tercihini Belirleyen Unsurlar

Eğitim Düzeyi / Faktörler	Önerilen hizmet	Partiler	Adaylar	Kararsız	Cevap yok	Toplam
İlkokul (kişi)	52	16	36	30	2	136
İlkokul (%)	38.2	11.8	26.5	22.1	1.5	45.6
Orta okul (kişi)	10	7	12	11	5	45
Orta okul (%)	22.2	15.6	26.7	24.4	11.1	15.1
Lise (kişi)	30	9	16	23	9	87
Lise (%)	34.5	10.3	18.4	26.4	10.3	29.2
Üniversite (kişi)	11	5	1	-	-	17
Üniversite (%)	64.7	29.4	5.9	-	-	5.7
Lisans üstü (kişi)	5	3	4	1	-	13
Lisans üstü (%)	38.5	23.1	30.8	7.7	-	4.4
Toplam (Kişi)	108	40	69	65	16	298
Toplam (%)	36.2	13.4	23.2	21.8	5.4	100.0

SD. 16

p= 0,00534

$\chi^2=34,05$

Öncelikle belirtmemiz gereken ortaokul mezunları hariç diğer tüm okul mezunları oy verirken öncelikli olarak vaat edilen hizmeti esas aldıklarını ifade etmişlerdir. Buna göre önerilen hizmete göre oy verenlerin % 38,2'si ilkokul, 52,2'si orta dereceli okul % 64'ü ise üniversite mezundur. Buna karşılık seçimlerde oy verirken partiyi tercih edenlerin % 11,8'i ilkokul, 25,9'u orta öğretim, % 29,4'ü ise üniversite mezundur. Kararsız seçmenlerin oranı ise ilkokul mezunlarında % 22,1, ortaokul mezunlarında % 24,4 ve lise mezunlarında % 26,4'e yükselmektedir. İlkokul, ortaokul ve lise mezunlarının partiye göre oy verme oranları genel olarak % 15'lerde kalırken; bu oran üniversite mezunlarında % 29,4'e lisans üstü mezunlarda ise % 23,1'e yükselmektedir.

SONUÇ

Belediyeler; demokratik yönetim, mahalli idare, yerinden yönetim kavramlarının en belirgin özelliklerini taşıyan, halka daha iyi ve bilinçli olarak hizmet götürebilecek kuruluşlardır. Nitekim belediyeler, bir beldede yaşayan bireylerin ve yerel topluluğun ortak ihtiyaçlarının karşılanmasına, ekonomik ve kültürel zenginliğine ve refahına ilişkin kamusal işlerin, kendi sorumlulukları altında ve belde halkının yararları doğrultusunda düzenlenmesi hakkına sahip yönetim biçimleri olduklarından, hiçbir ayırım gözetmeden, insanı yerel demokrasinin temeli kabul eden, işleyişlerinde insan haklarını ve çoğulcu katılımcı demokrasi ilkelerini yaşama geçiren, demokratik yönetim birimleridir.

Belediyelerimiz, en önemli ve asli görevleri olan yerel sınırlar içinde yaşayan halkın ortak ve güncel ihtiyaçlarını giderecek hizmetler üretirken pek çok problemle karşı karşıya kalmaktadır. Nitekim Adapazarı Belediyesi'nin hizmet yeterliliği üzerine yapmış olduğumuz bu çalışma, Türkiye geneline ait birtakım özellikleri, sorunları ve çözüm yollarını da ortaya koyacak özellikler taşımaktadır. Özellikle "hizmet etkinliği ve demokrasi", "merkezi yönetim ve belediyeler arasındaki ilişki", "hemşehri bilinçlenmesi ve halk katılımı", "saydamlık" gibi kavramlarla ifade edilen konular üzerinde Türkiye ve Adapazarı ölçeğinde bir takım sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmamızın sonuçlarını şöyle özetleyebiliriz:

1. Yapılan örnek çalışmada da görülmektedir ki, belediyelerimizin istenen oranda etkinlik ve verimlikle hizmet üretmeleri açısından önemli sorunları vardır. Adapazarı Belediyesi'nde ikamet eden halkımız da bu sorunlara sebep olan faktörler arasında en önemli faktörün uzman ve nitelikli personel istihdamı ile ilgili olduğunu, 2. önemli faktörün ise belediyelerimiz ile merkezi yönetim arasındaki (hukuki, idari ve mali), ilişkilerden kaynaklandığını belirtmiştir

2. Belediyeler, örgütsel olarak vatandaşların yakın ilgi ve gözetimi altındaki kuruluşlar olmalarının yanı sıra, belediye hizmetleri de, soyut, sınırları belirsiz ve halkın ilgisi dışındaki işler değil, tam tersine doğrudan doğruya beldede yaşayan insanların su,

temizlik, ulaşım, gibi günlük ihtiyaçlarını karşılayan temel vazgeçilmez hizmetler olma özelliğini taşırlar. Böylesine önemli ve vazgeçilmez talepleri karşılama zorunluluğu, halk ile belediyeler arasında karşılıklı bilgi alışverişini ve sağlıklı bir halkla ilişkiler düzeni kurma zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda halkın yerel hizmetlerin planlanmasına, yürütülmesine ve denetimine katılması yoluyla hizmetlerdeki verimlilik ve etkinliğin artırılması ve böylece yerel demokrasinin gelişip güçlenmesi de mümkün olabilir. Ne yazık ki Adapazarı örneğinde bu olguya da rastlanamamış, halkın belediyenin geleceğe yönelik karar ve hizmet politikalarından haberdar olmadığı, belediyelerimizde mevzuat yönünden şeffaf ve halkın denetimine açık bir yönetimin sürekli ve sistematik bir biçimde sürdürülmesine elverişli bir altyapı oluşturamadığı, uygulamanın da bu çerçevede şekillendiği, belediye yönetimi tarafından yürütülen çalışmaların, kapalı kapılar ardında, halkın bilgi ve denetimi dışında planlanan ve uygulamaya konulan, halk tarafından nasıl karşılanacağı düşünülmeyen uygulamalar olarak karşımıza çıktığı tespit edilmiştir. Buna göre belediye yönetimi ile halk arasında bilgi alışverişi ve sağlıklı bir iletişim mevcut değildir ve bu iletişimsizlik demokrasi, katılım, halka dönük yönetim ve halk bilinçlenmesindeki eksikliklerle ilgilidir.

3. Yerel hizmetlerin sunulmasında ve mevcut sorunların çözümlenmesinde belediye yönetimlerinin daha aktif hale getirilmesi, böylece hizmetlerdeki etkinlik ve verimliliğin artacağı konusu gittikçe önem kazanmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak halkımız da belediye başkanı ile diğer merciler (vali-belediye meclisi-belediye encümeni-muhtar) arasında belediye yönetimini hizmet sunmada ve sorun çözmede etkili ve yeterli görmüştür. Bu bulgu, beldede ikamet eden halk tarafından seçilmiş olan mercilerin atama yolu ile işbaşına gelen mercilerden daha fazla halka yakın olduğunu göstermektedir. Nitekim belediyeler, günlük hayatın bugünü ve yarını için özel öneme sahip birçok kararın alındığı, uygulamasının yapıldığı yerler olmaları nedeniyle demokrasinin beşiği olarak görülmektedir ve Adapazarı belde halkı da bu konunun bilincinde olarak, seçimle işbaşına gelen ve yerel halka en yakın birimler halinde olan belediyeleri etkili görmektedir.

Belediyelerimizde yaşanan sorunların çözülmesi amacıyla öncelikle, yerel demokrasi birimi olan belediyelerin gelişip güçlenmesinin ülkemiz demokrasisi için de vazgeçilmez bir şart olduğu bilinciyle hareket edilmesi, belediyelerin özerk, güçlü demokratik birimler haline getirilmesi ile ülkemizdeki üniter devlet yapısına bir zarar gelebileceği endişesi taşımadan gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda belediyelerimizin kanunlar çerçevesinde, kendi beldeleri ile ilgili hukuksal düzenlemeler yapmalarına ve kurallar koymalarına imkan tanınmalıdır. Diğer yandan yerel nitelikli hizmetlerin en etkin ve verimli bir biçimde belediyeler tarafından yerine getirilebileceği yaklaşımı doğrultusunda, merkezi yönetim ile belediyeler arasındaki görev, yetki, sorumluluk ve mali kaynak paylaşımı yapılmalı, idari ve mali vesayet konusu tekrar gözden geçirilmeli, yasalarla belediyelere tanınan yetkiler, merkezi ya da bölgesel nitelikli başka otoriteler tarafından sınırlandırılmamalıdır. Bunun yanısıra belediye görevleriyle ilgili dağınık mevzuat birleştirilmeli, belediyelerle merkezi yönetim arasındaki yetki ve görev çatışması önlenerek, belediyelere yerel alanlarını kapsayan açık ve kesin görevler bırakılmalıdır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ARIKBAY, Canan (1993); **Yerel Yönetimlerde Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri, Gereksinimleri ve Karşılama Kaynakları**, Milli Prodüktivite Merkezi, Yayın No: 511, Ankara.

ATAÇ, Beyhan; Önder ÖZKAZANÇ (1977), **Belediye Bütçeleri**, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

ATEŞ, Mustafa (1995), **Kamu Hizmetlerinde İşe Alma Sistemleri ve Türkiye’de Uygulanan Politikalar Üzerine Bir İnceleme**, DPT Uzmanlık Tezleri, Yayın No: 2383, Ankara.

AYTAÇ, Fethi (1988), **Açıklamalı Belediye Kanunu**, Gaye Matbaacılık, Ankara.

BARBOUR, George, Thomas Flecher, George Sipel, (1994), **Yerel Yönetimlerde/Belediyelerde/Başarının Yolları- Karşılaştırmalı Örneklerle**, Çev. Şevki BULUT, Marmara ve Boğazları Belediyeleri Birliği, ICMA (International City Management Association), Renk Yayınevi, İstanbul.

CDRL, (1996), **Avrupa Kentsel Şartı**, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönlendirme Komitesi (CDRL), KONRAD ADENAUER VAKFI, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Yayın No: 10, Ankara, 1996.

CDRL, (1995), **Belediyelerin Büyüklüğü, Etkinliği ve Halkın Katılımı**, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönlendirme Komitesi (CDRL), KONRAD ADENAUER VAKFI, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Yayın No: 3, Ankara, 1995.

- CDRL, (1995), **Hizmette Yerellik (Subsidiyarite) İlkesinin Tanımı ve Sınırları**, Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönlendirme Komitesi (CDRL), Konrad Adenaur Vakfı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Yayın No: 1, Ankara, 1995.
- DURAN, Lütfü (1982), **İdare Hukuku**, İstanbul Üniversitesi-Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- DOĞAN, Abdullah (1997); **Devlet Memurları Kanunu**, Turhan Yayınları, Ankara.
- DPT, (1994), **Mahalli İdareler ve Büyükşehir Yönetimi**, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayınları, Yayın No: 2364, Ankara, 1994.
- EKEN, Musa (1995), **Yerel Yönetimlerde Hizmetlerin Özelleştirilmesi**, İzmir Ticaret Odası, Yayın No: 1, İzmir.
- EMREALP, Sadun (1994), **Yerel Yönetim ve Bilgi Teknolojisi**, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı-IULA-EMME Yayınları, Kent Basımevi, İstanbul.
- EMREALP, Sadun (1993), **Belediyelerde Mali Yönetim**, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi Başkanlığı-IULA-EMME Yayınları, Kent Basımevi, İstanbul.
- ERYILMAZ, Bilal (1998); **Kamu Yönetimi**, 4. Baskı, Erkan Matbaacılık, İstanbul.
- ERYILMAZ, Bilal (1997); **Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması**, Birleşik Yayıncılık, Yayın No: 64, İstanbul.
- ERYILMAZ, Bilal (1996a); Muharrerm ES, M ÇALIŞIR, C ŞANVER, **Adapazarı Metropolitan Alanında Nüfus ve Gelişimi Araştırması**, Adapazarı.
- ERYILMAZ, Bilal (1995e); **Kamu Yönetimi**, 2. Baskı Akademi Kitabevi, İzmir.

FALAY, Nihat, Ersin KALAYCIOĞLU ve Umut ÖZKIRIMLI, (1996), **Belediyelerim Mali Yönetimi: İktisadi ve Siyasi Bir Çözümleme**, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdeler Vakfı (TESEV).

GİRAY, Cevat; Can HAMAMCI (1994), **Belediyecilik Eğitimi**, Türk Belediyecilik Derneği, Ankara.

GİRİTLİ, İsmet, Tayfun AKGÜNER (1987), **İdare Hukuku Dersleri II**, Filiz Kitabevi, İstanbul.

GİRİTLİ, İsmet (1979); **Kamu Yönetimi Teşkilatı ve Personel**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları,, İstanbul.

GÖYMEN, Korel (1997) , **Türkiye’de Kent Yönetimi**, Boyut Yayınları, İstanbul.

GÖZÜBÜYÜK, Şeref (1996), **Yönetim Hukuku**, Turhan Kitabevi, 9. Baskı, İzmir.

GÖZÜBÜYÜK, Şeref (1995), **Yönetim Hukuku**, Üniversite Kitapları, No: 6, İzmir.

KALKANDELEN, Hayrettin (1997); **Hizmet içi Eğitim El Kitabı**, Türk Gazetecilik ve Matbaacılık Yayınları, Ankara.

KARAMAN, Z. Toprak (1996), **Yerel Yönetimler**, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 3. Baskı, İzmir.

KARAMAN, Z. Toprak (1995a), **Kent Yönetimi ve Politikası** 3. Baskı, Anadolu Matbaacılık, İzmir.

KARATEPE, Şükrü (1995), **İdare Hukuku**, Üniversite Kitapları, No: 6, 4. Baskı, İzmir.

KELEŞ, Ruşen (1994), **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, 2. Baskı, Cem Yayınevi, İstanbul.

-
- KELEŞ, Ruşen (1992), **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, Cem Yayınevi, İstanbul.
- KOZAKÇIOĞLU, Hayri (1985), **Mahalli İdareler Arasında Yetki ve Kaynak Bölüşümü**, Mahalli İdarelerde Yeni Düzenleme İhtiyaçları ve Belediyelerimiz Semineri, 1-4 Kasım, Bursa.
- Marmara ve Boğazları Belediyeleri Birliği, (1987), **Belediye Nedir**, Birlik Yayınları, Yayın No: 87, İstanbul.
- Marmara ve Boğazları Belediyeleri Birliği, **Türkiye’de Yerel Yönetimler-Belediyeler**, Kent Basımevi, İstanbul.
- MERİÇ, Osman (1992); **Belediye Personelinin Uygulamada Karşılaştığı Bazı Konular**, Türk Belediyecilik Derneği, Konrad Adenaur Vakfı Yayınları, Ankara.
- NADAROĞLU, Halil (1994), **Mahalli İdareler Teorisi, Ekonomisi, Uygulaması**, Beta Basımevi, 5. Baskı, İstanbul.
- ÖZAY, İlhan (1986), **İkinci Bine Kavuşurken Günışığında Yönetim**, Alfa Yayınevi, İstanbul.
- ÖZKAZANÇ, Önder, E.Ataç (1977); **Belediye Bütçeleri**, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları, Eskişehir.
- ÖZTÜRK, Azim (1997); **21. Yüzyıl İçin Yerel Yönetim Modeli**, Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 1997
- SENCER, Muzaffer (1992), **Türkiye’nin Yönetim Yapısı**, Alan Yayınları, İstanbul.

TOBB (1996), **Mahalli İdarelerin Yeniden Yapılandırılması (Yerel Yönetim Reformu) Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Genel Yayın No: 303, Ankara.

TORTOP, Nuri (1996), **Yerel Yönetimler Maliyesi (Görev ve Kaynak Bölüşümü)**, TODAİE Yayınları, Yayın No: 263, Ankara.

TORTOP, Nuri (1995b), **Dürüst ve Şeffaf Belediyecilik**, Türk Belediyecilik Derneği ve Konrad Adenaur Vakfı Yayınları, Ankara.

TORTOP, Nuri (1995), **Mahalli İdareler**, Yargı Yayınları, 5. Baskı, Ankara.

Türk Belediyecilik Derneği- Konrad Adenaur Vakfı, (1994), **Belediyelerimize Rehber**, Mahalli İdareler Eğitim, Araştırma, Geliştirme Merkezi, Ankara.

UĞURLU, M. Fatih (1995), "Belediyelerin Yeniden Yapılanmaları ile İlgili Çözüm Önerileri", **Devlet Planlama Teşkilatı**.

YALÇINDAĞ, Selçuk (1995), **Yerel Yönetimler, Sorunlar, Çözümler**, Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), Yayın No: 184, İstanbul.

YAYLA, Yıldızhan, (1995), **İdare Hukuku**, İstanbul, 1985.

YILDIRIM, Selahattin (1993), **Yerel Yönetim ve Demokrasi**, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TKİB)-IULA-EMME, İstanbul.

MAKALELER

AKALIN, Güneri (1994), “Türkiye’de Mahalli İdareler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 3, Sayı 2, TODAİE Yayınları, Ankara.

AKSU, Hüseyin (1995), “Belediyelerin 1994 Yılında Genel Durumu”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4.

AYKAÇ, Mustafa (1995), “Belediyelerde Yönetici Yetiştirilmesi”, **Yerel Yönetimler ve Eğitim Sempozyumu**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Personel ve Eğitim Daire Başkanlığı-Eğitimciler Birliği Sendikası, 28-29 Ocak, İstanbul.

BİLGİN, Ahmet (1995); “Yeni Hizmet Döneminde Belediyelerimizin Mali Sorunları ve Merkezi Yönetimle İlişkiler”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4, Mayıs-Haziran 1995.

BOSTANCIOĞLU, Özer (1990); “Türk Belediyesinde Güncel Tarihsellik”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 23, Sayı 4.

ÇAVUŞOĞLU, Yüksel (1995), “Genel İdare ve Mahalli İdareler”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4.

ÇEVİKBAŞ, Rafet (1995), **Yerel Yönetimler, İşleri ve Türkiye’deki Durumu**, **Türk İdare Dergisi**, sayı 407.

ÇİFTÇİ, Oya (1983); “Kamu Bürokrasisi Üzerine”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 16, Sayı 4.

ÇOKER, Ziya (1993), “Yerel Yönetim Reformu”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 2, Sayı 4, TODAİE Yayınları, Ankara.

- DEDEOĞLU, (1996), “Belediyelerde Çalışan Memurların Toplu İş Sözleşmesi Akdetmek Suretiyle Mali ve Sosyal Haklarını Belirlemeleri Mümkün Müdür?”, **Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi**, Cilt 1, Sayı 10,
- ECEMİŞ, Muzaffer (1995), “Ülkemizde Mahalli idareler ve Bu İdarelerin Yeniden Yapılanması”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4.
- ERTEKİN, Yücel (1995a), Yerel yönetimlerde Halkla İlişkiler Sorunu, **Yerel Yönetimler ve Eğitim Sempozyumu**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Eğitimciler Birliği Sendikası, 28-29 Ocak, İstanbul.
- ERTEKİN, Yücel (1995b) , “Yerel Yönetimlerde Halkla İlişkiler Sorunu” **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 4, Sayı 5, TODAİE Yayınları.
- ERYILMAZ, Bilal (1996b), “Küreselleşen Dünyada Kent, İnsan ve Yönetim”, **İzlenim Dergisi**, Ankara.
- ERYILMAZ, Bilal (1995a), “Yerel Yönetim Sendromu”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4.
- ERYILMAZ, Bilal (1995b), “Kentleri Yönetilebilir Kılmak”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Yıl 2, Sayı: 8.
- ERYILMAZ, Bilal (1995c), “Yerel Yönetimlerin Tarihi Gelişimi”, **Yerel Yönetimler ve Eğitim Sempozyumu**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Eğitimciler Birliği Sendikası, 28-29 Ocak, İstanbul.
- ERYILMAZ, Bilal (1995d), “Yerel Yönetimler ve Siyasi Çoğulculuk”, **Yerel Yönetimler ve Siyaset Sempozyumu**, 9 Temmuz 1994, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri.

GÖRMEZ, Kemal (1995), "Türkiye’de Yerel Yönetim Reformu Üzerine”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4.

GÜLÖKSÜZ, Yiğit (1994); "Demokratik ve Etkin Yerel Yönetim", **Yerel Yönetim Sisteminin Geliştirilmesi Sempozyumu**, 5-6 Ağustos 1994, Kent Basımevi, Van.

GÜRAN, Mustafa (1989), "Belediye Personel Mevzuatı", **Belediye Başkanı Semineri Ders Notları**, TODAİE Yayınları, Ankara.

KARAMAN, Z. Toprak (1995b), "Türkiye’de Siyasetin Kent Yönetimine Etkisi", **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4.

KAYA, Ejder, Rahmi DOĞAN (1995), "Mahalli İdare Birlikleri", **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4.

KELEŞ, Ruşen (1995), "Yerel Demokrasinin Neresindeyiz", **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4.

KELEŞ, Ruşen (1994a), **Fransa ve İspanya’da Yerel Yönetim**, TBD-KAV Ortak Yayını, Ankara.

KELEŞ, Ruşen (1993), "Yerel Yönetimler, Sivil Toplum Örgütlenmesi ve Demokrasi", **Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992)**, IULA EMME, İstanbul.

MERİÇ, Osman (1992); **Belediye Personelinin Uygulamada Karşılaştığı Bazı Konular**, Türk Belediyecilik Derneği, Konrad Adenaur Vakfı Yayınları, Ankara.

ÖNDER, Muzaffer (1995), "Geleceğin Belediyesi", **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4.

- ÖZAY, İlhan (1986), **İkinci Bine Kavuşurken Günışığında Yönetim**, Alfa Yayınevi, İstanbul.
- Özer, Ahmet (1993), “Yerel Yönetimlerin Denetimi Üzerine Bir Değerlendirme”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 2, Sayı 4, TODAİE Yayınları, Ankara.
- ÖZFATURA, Burhan (1985), **Belediyelerimizin Sorunları ve Kaynak Yaratma İmkanları**, Seminer Tebliğleri, Turizm, Ekonomi, Bilimsel Araştırma ve Tanıtma Merkezi (TEBİAT), Yayın No: 2, İstanbul.
- ÖZTÜRK, Azim (1997); **21. Yüzyıl İçin Yerel Yönetim Modeli**, Ümraniye Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul, 1997
- SEVİNÇ, M.Nesim (1993), “Yerel Yönetimler Nasıl Olmalıdır?”, **Yerel Yönetim Sisteminin Geliştirilmesi Sempozyumu**, 5-6 Ağustos 1993 Van, Kent Basımevi, İstanbul.
- ŞENCER, Muzaffer (1992); “Kamu Görevlilerinin Eğitimi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 15.
- ŞENER, Sami (1995), **Mahalli İdarelerde Hizmet İçi Eğitimi, Yerel Yönetimler ve Eğitim Sempozyumu**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Eğitimciler Birliği Sendikası, 28-29 Ocak, İstanbul.
- TAŞDELEN, Doğan (1995), “Özerk Demokratik Yerel Yönetimler”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4.
- TEKELİ, İlhan (1983); “Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Yıl 16, Sayı 2.

-
- TOBB (1996), **Mahalli İdarelerin Yeniden Yapılandırılması (Yerel Yönetim Reformu) Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Genel Yayın No: 303, Ankara.
- TOKSÖZ, Fikret (1995), "Yerel Yönetim Sistemine Eleştirel Bir Bakış: Yeni Bir Model Arayışı", **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4.
- TORTOP, Nuri (1995), "Yerel İdarelerin Personel Sorunları-Fransa Örneği", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 4, Sayı 3, TODAİE Yayınları, Ankara.
- TORTOP, Nuri (1995a), "Yerel Yönetim Anlayışında Gelişmeler ve Yerel Yönetimlerin Önemi", **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4.
- TORTOP, Nuri (1993), "Güçlü Mahalli İdare Anlayışının Gelişmesi", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 2, Sayı 3, TODAİE Yayınları, Ankara.
- TORTOP, Nuri (1995), "Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma", **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 25, Sayı 3, Ankara.
- TORTOP, Nuri (1992), "Demokratik Mahalli İdare Anlayışının İlkeleri", **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 1, Sayı 3, TODAİE Yayınları, Ankara.
- TORTOP, Nuri (1983), "Çeşitli Ülkelerde Mahalli İdarelerde Çalışan Personelin Görevleri, Statüleri ve Eğitimleri", **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt 16, Sayı 2, Ankara.
- ÜNÜSEN, Teoman (1995), "Seçilmişler, Atanmışlar", **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4.

YALÇINDAĞ, Selçuk (1995), **Yerel Yönetimler, Sorunlar, Çözümler**, Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD), Yayın No: 184, İstanbul.

YALÇINDAĞ, Selçuk (1992a) , “Yerel Yönetimlerde Yeniden Düzenleme Çalışmaları ve Yeni Bir Bakanlık”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 1, Sayı 4, TODAİE Yayınları, Ankara.

YALÇINDAĞ, Selçuk (1992b), “Çağdaş Belediye”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, TODAİE Yayınları, Ankara.

YALÇINDAĞ, Selçuk (1991), “Türk Yerel Yönetimlerinde Yeniden Yapılanma”, **Amme İdaresi Dergisi**, TODAİE, Cilt.24, Sayı 3, Ankara.

YAŞAMIŞ, F. Demir (1995), “Üçüncü Bin Yılın Yönetim Teknolojisine İlişkin Gereksinimleri ve Türk Belediyeleri”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4.

YAŞAMIŞ, F. Demir (1995), “Belediye Réformu”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 2, Sayı 2, TODAİE Yayınları, Ankara.

YETER, Enis (1995), “Mahalli İdare Reformu Üzerine Düşünceler”, **Yeni Türkiye Dergisi**, Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı, Yıl 1, Sayı 4.

YETER, Enis (1994), “Yerel Yönetimlerde Personel, Kadro ve Atama İşlemleri” , **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 3, Sayı 5, TODAİE Yayınları, Ankara.

YETER, Enis (1993), “ Yerel Yönetimlerde Kaynak Sorunu”, **Yerel Yönetim Sisteminin Geliştirilmesi Sempozyumu**, 5-6 Ağustos 1993 Van, Kent Basımevi, İstanbul.

YETER, Enis (1992),”Yerel Yönetimler Üzerine Düşünceler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, Cilt 1, Sayı 4, TODAİE Yayınları, Ankara.

YETER, Enis (1989), “Mahalli İdareler Personeline İlişkin Uygulamalar” **İller ve Belediyeler Dergisi**, Sayı: 525-526, Ankara.

YILDIRIM, Selahattin (1993a), “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi”, **Yerel Yönetim Sisteminin Geliştirilmesi Sempozyumu**, 5-6 Ağustos 1993 Van, Kent Basımevi, İstanbul.

EKLER

EK 1- Adapazarı Belediyesi Hizmet Yeterliliği Anket Formu

1- Yaşınız?

- (1) 18-24 (2) 25-34 (3) 35-50 (4) 50 ve yukarı

2- Cinsiyetiniz?

- (1) Kadın (2) Erkek

3- Eğitim düzeyiniz?

- (1) İlkokul (2) Ortaokul (3) Lise (4) Üniversite (5) Lisans Üstü

4- Mesleğiniz?

- (1) Serbest (2) Memur (3) İşçi (4) Öğrenci (5) Ev Hanımı
(2) Emekli (7) İşsiz (8) Diğer

5- Kaç yıldır Adapazarı'nda ikamet ediyorsunuz?

- (1) 0-3 (2) 3-5 (3) 6-10 (4) 11-15 (5) 16-24 (6) 25 ve yukarı

6- Adapazarı'nın hangi mahallesinde ikamet ediyorsunuz?

.....

7- Adapazarı'nda ikamet etmenizden aşağıdakilerden hangileri etkili olmuştur?

(Önem sırasına, numaralandırılmış seçeneklerden üç tanesini aşağıdaki kutucuğa yazınız).

1. 2. 3.

- (1) Akraba ve hemşehrilerime yakın (2) İşyerime yakın
(3) Halkının iyi oluşu (4) Aile yaşantımıza uygun
(5) Okula yakın (6) İskanın ve yerleşimin kolay olması
(7) Gelirime uygun (8) Politik nedenler
(9) Diğer (10) Cevap yok

8- Adapazarı'nın planlı olarak geliştiğine inanıyor musunuz?

- (1) Evet inanıyorum (2) Hayır inanmıyorum (3) Cevap yok

9- Cevabınız "hayır" ise sizce bunun nedenleri nelerdir? (Önem sırasına göre, numaralandırılmış seçeneklerden üç tanesini aşağıdaki kutucuğa yazınız).

1.	2.	3.

- (1) Belediyenin çalışma sistemi (2) Kaynak yetersizliği
(3) Hızlı nüfus artışı (4) Personel yetersizliği
(5) Yasal düzenlemeler (6) Siyasal etkenler
(7) Belediye hizmetlerinin yetersizliği (8) Cevap yok

10- Belediye hizmetlerinin daha iyi olması için sizce neler yapılmalıdır? (Önem sırasına, numaralandırılmış seçeneklerden üç tanesini aşağıdaki kutucuğa yazınız).

1.	2.	3.

- (1) Uzman ve nitelikli personel istihdam edilmelidir
(2) Çağdaş örgütlenme ve yönetim ilke ve tekniklerinden yararlanılmalıdır
(3) Belediyelerin sadece yerel hizmetleri yerine getirmelerini sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır
(4) Belediye hizmetlerinin yürütülmesinde özelleştirme yöntemlerinden daha fazla yararlanılmalıdır
(5) Belediyeler ve merkezi yönetim arasındaki ilişkiler (hukuki, idari ve mali) yeniden oluşturulmalıdır.
(6) Belediyeler üzerinde uygulanmakta olan idari vesayet denetimi kaldırılmalıdır
(7) Belediye yönetimi daha şeffaf hale getirilmelidir
(8) Vatandaş-Belediye ilişkisi daha iyi olmalı, halk katılımı sağlanmalıdır
(9) Belediye gelirleri arttırılmalıdır
(10) Cevap Yok

11- Bir vatandaş olarak belediye hizmetlerinden rahatlıkla faydalanabiliyor musunuz?

- (1) Belediye hizmetlerinden faydalanmak için bazen hoş olmayan durumlarla (rüşvet, torpil vb.) karşılaşıyorum
- (2) Rahatlıkla faydalanıyorum
- (3) Genelde güçlük çıkıyor
- (4) Faydalanamıyorum
- (5) Cevap yok

12- Halk olarak belediyelerde söz hakkınız olduğuna inanıyor musunuz?

- (1) İnaniyorum
- (2) İnaniyorum çünkü, bilgi ve belge isteme hakkına sahip değilim
- (3) İnaniyorum, çünkü belediye yönetiminde aktif görev almamı sağlayacak yasal düzenlemeler mevcut değil
- (4) İnaniyorum çünkü, belediyenin karar ve eylemlerinden haberdar edilmiyorum
- (5) Cevap yok

13- Belediyenin geleceğe yönelik kararlarından ve hizmet politikalarından haberdar olabiliyor musunuz?

- (1) Evet, belediye tarafından bilgilendiriliyorum
- (2) Gerçekleştirilen hizmetlerden kendi çabamla haberdar oluyorum
- (3) Ayrıntılı olarak haberdar olamıyorum, bilgilendirilmek istiyorum
- (4) Cevap yok

14- Belediye hizmetlerine ilişkin olarak nasıl bilgilendirilmek istersiniz?

- (1) Düzenli ve sürekli olarak bilgi verilmesi (gazete, televizyon)
- (2) Belde içinde oluşturulabilecek halk gruplarına bilgi verilmesi
- (3) Basın ve halkla ilişkiler büroları vasıtasıyla
- (4) Cevap Yok

15- Belediye hizmetlerinin yürütülmesi sonucu oluşan aksaklık ve gecikmeler ile yanlış ve hukuka aykırı uygulamaları ilgililere iletiyor musunuz?

- (1) İletiyorum ama yetkililerle görüştürülüyorum
- (2) Yetkililerle görüştürülmeyeceğimi bildiğim için iletmedim
- (3) İlettim ama sorunlarım halledilmedi
- (4) Sorunumu iletecek yetkili bir merci bulamadım
- (5) İletmedim, çünkü sonuç alamayacağımı biliyorum
- (6) İlettim, sorunum çözüldü
- (7) Cevap yok

16- Belediye yönetiminde söz hakkına sahip olabilmeniz için sizce neler yapılmalıdır?

- (1) Vatandaşlara, belediyelerden bilgi ve belge isteme hakkı tanınmalıdır
- (2) Komisyonlarda uzman hemşehrilere de yer verilmelidir
- (3) Vatandaşlara, meclis toplantılarında soru sorma hakkı tanınmalıdır
- (4) Basın ve halkla ilişkiler ve danışma büroları kurulmalıdır

17- Belediye personelinin tutum ve davranışları sizce nasıl?

- (1) Çok iyi (2) İyi (3) Normal (4) Kötü (5) Çok kötü (6) Cevap yok

18- Adapazarı belediyesi tarafından yerine getirilen sağlık hizmetlerinden ne derece memnunsunuz?

- (1) Çok memnunum (2) Memnunum (3) Memnun değilim
(4) Hiç memnun değilim (4) Cevap yok

19- Adapazarı belediyesi tarafından yerine getirilen imar hizmetlerinden ne derece memnunsunuz?

- (1) Çok memnunum (2) Memnunum (3) Memnun değilim
(4) Hiç memnun değilim (4) Cevap yok

20- Adapazarı belediyesi tarafından yerine getirilen temizlik hizmetlerinden ne derece memnunsunuz?

- (1) Çok memnunum (2) Memnunum (3) Memnun değilim
(4) Hiç memnun değilim (4) Cevap yok

21- Adapazarı belediyesi tarafından yerine getirilen kültür ve spor hizmetlerinden ne derece memnunsunuz?

- (1) Çok memnunum (2) Memnunum (3) Memnun değilim
(4) Hiç memnun değilim (4) Cevap yok

22- Adapazarı belediyesi tarafından yerine getirilen zabıta hizmetlerinden ne derece memnunsunuz?

- (1) Çok memnunum (2) Memnunum (3) Memnun değilim
(4) Hiç memnun değilim (4) Cevap yok

23- Adapazarı belediyesi tarafından yerine getirilen ulaştırma hizmetlerinden ne derece memnunsunuz?

- (1) Çok memnunum (2) Memnunum (3) Memnun değilim
(4) Hiç memnun değilim (4) Cevap yok

24- Sizce Adapazarı'nda belediye tarafından ele alınması gerekli en önemli hizmet konuları hangileridir? (Önem sırasına göre, numaralandırılmış seçeneklerden üç tanesini aşağıdaki kutücuğa yazınız)

1.	2.	3.

- (1) Altyapı (2) Temizlik (3) Kültürel hizmetler
(4) Sosyal hizmetler (5) Ulaşım (6) Park ve yeşil alanlar
(7) Su (8) Otopark (9) Toplu konut
(10) Çevre kirliliği (11) Yolların Bakımı
(12) Diğer (13) Cevap Yok

25- Size göre Adapazarı'na ait sorunları çözmeye ve hizmet sunmada aşağıdaki birim veya kişilerden en çok hangisi sizin çıkarınızı temsil ediyor?

- (1) Merkezi hükümet ve valilik (2) Belediye başkanı (3) Belediye meclisi
(4) Belediye encümeni (5) Muhtar (6) Cevap yok

26- Seçimlerde oy tercihinizi kişiler ve önerilen hizmetler mi yoksa partiler mi etkiler?

- (1) Önerilen hizmetler (2) Partiler (3) Adaylar
(4) Kararsızım (5) Cevap yok

EK 2- Kullanılmayan Çapraz İlişkilere Ait Tablolar

Ek Tablo 1. Yaş Gruplarına Göre Seçimlerde Oy Tercihini Belirleyen Unsurlar

Yaş Grubu / Faktörler	18-24	25-34	35-50	50 +	Toplam
Önerilen Hizmet (Kişi)	20	21	90	5	136
Önerilen Hizmet (%)	14,7	15,4	66,2	3,7	45.6
Partiler (Kişi)	15	11	17	2	45
Partiler (%)	33,3	24,4	37,8	4,4	15.1
Adaylar (Kişi)	8	25	50	4	87
Adaylar (%)	9,2	28,7	57,5	4,6	29.2
Kararsız (Kişi)	2	2	13	-	17
Kararsız (%)	11,8	11,8	76,5	-	5.7
Cevap Yok (Kişi)	1	3	7	2	13
Cevap Yok (%)	7,7	23,1	53,8	15,4	4.4
Toplam (Kişi)	46	62	177	13	298
Toplam (%)	15,4	20,8	59,4	4,4	100.0

SD. 20

p= 0,505083

$\chi^2=19,25$

Ek Tablo 2. Eğitim Durumuna Belediye Yönetiminde Söz Hakkına Sahip Olabilmek İçin Yapılması Gerekenler

Eğitim Düzeyi Seçenekler	Vatandaşlara bilgi ve belge isteme hakkı tanınmalıdır	Hemşehrilerden oluşan halk komisyonları Oluşturulmalıdır	Vatandaşlar meclis toplantısında soru sormalıdır	Basın ve halkla ilişkiler ve danışma büroları Kurulmalıdır	Toplam
İlk okul (Kişi)	40	4	26	38	108
İlk okul (%)	37,0	3,7	24,1	35,2	36,1
Orta okul (Kişi)	6	2	14	19	41
Orta okul (%)	14,6	4,9	34,1	46,3	13,7
Lise (Kişi)	16	3	20	30	69
Lise (%)	23,2	4,3	29,0	43,5	23,1
Üniversite(Kişi)	13	7	13	32	65
Üniversite (%)	20,0	10,8	20,0	49,3	21,7
L..üstü (Kişi)	5	3	3	5	16
L.üstü (%)	31,3	18,8	118,8	31,3	5,4
Toplam(Kişi)	80	19	76	122	299
Toplam (%)	26,8	6,4	25,4	40,8	100,0

SD. 16

p= 0,03462

$\chi^2=27,26$

Ek Tablo 3. Eğitim Durumuna Göre Adapazarı'nın Sorunlarını Çözebilecek Merciler

Merciler / Eğitim Düzeyi	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisans Üstü	Toplam
Merkezi hükümet (Kişi)	13	4	15	18	2	52
Merkezi hükümet (%)	25,0	7,7	28,8	34,6	3,8	17,4
Belediye başkanı (Kişi)	34	15	18	16	5	88
Belediye başkanı (%)	38,6	17,0	20,5	18,2	5,7	29,5
Belediye meclisi (Kişi)	4	3	2	4	1	14
Belediye meclisi (%)	28,6	21,4	14,3	28,6	7,1	4,7
B.encümeni (Kişi)	7	-	-	2	3	12
B.encümeni (%)	58,3	-	-	16,7	25,0	4,0
Muhtar (Kişi)	19	7	16	7	3	52
Muhtar (%)	36,5	13,5	30,8	13,5	5,8	17,4
Cevap yok (Kişi)	31	11	16	17	5	80
Cevap yok (%)	38,8	13,8	20,0	21,3	6,3	26,8
Toplam (Kişi)	108	40	69	65	16	298
Toplam (%)	36,2	13,4	23,2	21,8	5,4	100,0

SD. 19

p= 0,70237

$\chi^2=18,22$

Ek Tablo 4. Cinsiyete Göre Seçimlerde Oy Tercihini Belirleyen Unsurlar

Cinsiyet Faktörler	Kadın	Erkek	Toplam
Önerilen Hizmet (Kişi)	44	92	136
Önerilen Hizmet (%)	32,4	67,7	45,6
Partiler (Kişi)	16	29	45
Partiler (%)	35,6	64,4	15,1
Adaylar (Kişi)	27	66	87
Adaylar (%)	31,0	69,0	29,2
Kararsız (Kişi)	7	10	17
Kararsız (%)	41,2	58,8	5,7
Cevap Yok (Kişi)	5	8	13
Cevap Yok (%)	38,5	61,5	4,4
Toplam (Kişi)	46	62	298
Toplam (%)	15,4	20,8	100,0

SD. 8

p= 0,91027

$\chi^2=15,94$

ÖZGEÇMİŞ

1968 yılında Alaşehir’de doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Adapazarı’nda tamamladı. 1990 tarihinde Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İktisat Bölümü’nden mezun oldu. 1996 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans öğrenimine başladı. Bu arada 01.04.1986 tarihinde başladığı Adapazarı Belediyesi’ndeki görevini 1996 yılına kadar sürdürdü ve aynı yıl Sakarya Üniversitesi’ne memur olarak naklen atandı. Evli olan Nuray Top, halen bu görevini sürdürmektedir.

Y.Ü. YÜKSEKÖĞRETİM İNŞAAT
LİSANSİYON MERKEZİ